T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE'DE SERMAYE PİYASASI ARAÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİ VE BANKACILIK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

HAZIRLAYAN
DİDAR DEMİR
2501030053

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. ATEŞ OKTAR

İSTANBUL – 2007

SERMAYE PİYASASI ARAÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

Didar Demir

ÖZ

Vergi bir ülkedeki tüm kesimlerin ekonomik, mali, siyasi, sosyal faaliyet ve hareketlerinin odak noktasıdır. Kamu hizmetlerinin kamusal yükünün bireylere yüklenmesi ve bu yükün hangi vergilendirme rejimi ile dağıtılacağı ekonomideki sürekliliğin ve istikrarın sağlanmasında çok önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.Bu çalışma ekonomide hassasiyetle üzerinde durulan ve tartışılan sermaye piyasası araçlarının 01.01.2006 tarihi itibariyle yürürlüğe giren ve on yıl süreyle uygulanacak olan yeni vergilendirme rejimi ile getirilen kaynakta kesinti yönetiminin getirdiği yenilikleri ve değişiklikleri içermektedir. Ekonomideki tasarrufların yatırıma dönüştürülmesinde önemi yadsınamayacak sermaye piyasası araçlarına değinilerek, ayrıntılı şekilde yeni getirilen vergisel düzenlemelerin ışığı altında yeni vergilendirme rejimi her bir araç bazında yorumlanmaya çalışılmıştır. Tasarrufların etkin yatırımlara dönüştürülmesinde sermaye piyasasının gelişmesi çok büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, menkul kıymet gelirlerinin vergilendirilmesinde etkinliğin ve istikrarın sağlanması sermaye piyasasının gelişmesinde kilit rol oynamaktadır.

ABSTRACT

Tax is the focus point of actions and behaviours of all sectors in a country. Loading public services of public burden to individuals and delivering this burden with which taxation regime come across to us as a vital subject for providing continuity and stability in economy.This study contains improvements and changes at capital market instruments that being emphasized and dıscussed sensibility in economy, bring of collection at source method by coming result of new taxation regime which came in to effect on 01.01.2006 and will be applied by decade. New taxation regime has been tried to paraphrase detailed through every single instrument in the light of new taxation arrangements which came in to effect by mentioning capital arket instruments which are vitally important for transformation of savings to invesments. Development of capital market contains high importance for transformation of savings to investments. In this context, providing efficiency and stability at taxation on securities play leading role on the development of capital market

ÖNSÖZ

Bu çalışmada gelişmekte olan ülkeler için ekonominin can damarlarından biri olan sermaye piyasası araçlarını, bu araçlardan elde edinilen gelirlerin menkul sermaye iradı ve değer artış kazancı olarak sınıflandırılmasını, uygulanacak indirim ve istisna düzenlemelerini, 01.01.2006 tarihinden itibaren yürürlüğe giren yeni vergilendirme rejiminin; hisse senetleri, devlet tahvili ve hazine bonoları, eurobondlar, özel sektör tahvilleri, repo, menkul kıymet yatırım fon ve ortaklıkları ve vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden sağlanan gelirler üzerindeki etkileri her bir araç için gerçek kişiler ve kurumlar açısından anlatılmaya çalışılmış ve son olarak da menkul kıymet gelirlerinin vergilendirilmesinde geçici 67.madde ve sonrasında yapılan vergisel düzenlemelerin sermaye piyasası araçlarının geniş kitlelere yayılmasında büyük önemi olan, yapılan vergisel düzenlemelerle sermaye piyasası işlemlerine aracılık yapmaları nedeniyle tevkifat sorumluluğu ortaya çıkan, finans sektörünün lokomotifi olarak kabul edilen bankalar üzerindeki yansımalarına yer verilmiştir.

Bu tez çalışması esnasında danışmanlığımı üstlenerek bana yardımcı olan, kaynak temin etmemde bana yol gösteren ve benden desteğini esirgemeyen Sayın Hocam Prof.Dr. Ateş Oktar'a, bana tecrübeleriyle ve bilgileriyle ışık tutan Gelirler Kontrolörü Sn.Mustafa Tan'a, Şekerbank T.A.Ş. Fon Yönetimi Operasyon Birimi, Sermaye Piyasası Masası çalışanlarına, maliye bilimini çok sevdiren ve iş hayatımda da beni bu alana yönlendiren tüm İstanbul Üniversitesi Maliye Anabilim Dalı'ndaki değerli hocalarıma ve tabiki aileme sonsuz teşekkür ederim.

Didar DEMİR

İÇİNDEKİLER

Sayfa no.

ÖZ (ABSTRACT) iii

ÖNSÖZ iv

İÇİNDEKİLER v

TABLOLAR LİSTESİ xii

KISALTMALAR LİSTESİ xiii

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

SERMAYE PİYASASI VE TÜRKİYE'DE SERMAYE PİYASASI ARAÇLARI 3

1.1.SERMAYE PİYASASI KAVRAMI VE ÖZELİKLERİ 3

1.1.1.Finansal Piyasalar, Çeşitleri ve Sermaye Piyasası 3

1.1.1.1.Finansal Piyasaların Çeşitleri 6

1.1.1.2.Para Piyasası 6

1.1.1.3.Sermaye Piyasası 7

1.1.1.4.Sermaye Piyasasının Fonksiyonları 9

1.1.2.Sermaye Piyasasının Finansal Sistem İçindeki Yeri,Önemi ve Gelişimi..... 10

1.2.SERMAYE PİYASASI İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER 11

1.2.1.Sermaye Piyasası Kanunu 12

1.2.2.Bankacılık Kanunu 16

Sayfa no.

1.2.3.Türk Ticaret Kanunu 19

1.2.4.Sermaye Piyasasıyla İlgili Yürürlükteki Tebliğ, Yönetmelik ve Kararnameler 20

1.3.TÜRKİYE'DE SERMAYE PİYASASI ARAÇLARI 21

1.3.1.Menkul Kıymetler 21

1.3.1.1.Menkul Kıymet Kavramı ve Özellikleri 21

1.3.1.2.Menkul Kıymet-Kıymetli Evrak İlişkisi 22

1.3.1.3.Hisse Senetleri (Tanımı ve Özellikleri) 24

1.3.1.3.1.Nama ve Hamiline Yazılı Hisse Senetleri 25

1.3.1.3.2.Primli ve Primsiz Hisse Senetleri 25

1.3.1.3.3.Bedelli ve Bedelsiz Hisse Senetleri 26

1.3.1.3.4.Kurucu ve İntifa Hisse Senetleri 26

1.3.1.3.5.Adi ve İmtiyazlı Hisse Senetleri 26

1.3.1.4.Hisse Senedi Türevleri 27

1.3.1.4.1.Katılma İntifa Senetleri 28

1.3.1.4.2.Kar Zarar Ortaklığı Belgeleri 27

1.3.1.4.3.Oydan Yoksun Hisse Senetleri (OYHS) 28

1.3.1.5.Tahviller (Tanımı ve Özellikleri) 29

1.3.1.5.1.Devlet Tahvilleri (DİBS) 30

1.3.1.5.2.Özel Sektör Tahvilleri 31

1.3.1.5.3.Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Yerel Yönetimlere ait Tahviller 32

Sayfa no.

1.3.1.5.4.Primli Tahviller – Başa baş Tahviller 32

1.3.1.5.5.İkramiyeli Tahviller 32

1.3.1.5.6.İndeksli Tahviller 33

1.3.1.5.7.Garantili ve Garantisiz Tahviller 33

1.3.1.5.8.Paraya Çevrilme Kolaylığı Olan Tahviller 33

1.3.1.6.Tahvil Türevleri 34

1.3.1.6.1.Rüçhan Haklı Tahviller 34

1.3.1.6.2.Kara İştirakli Tahviller (KİT) 34

1.3.1.6.3.Hisse Senetleriyle Değiştirilebilir Tahviller (HDT) 35

1.3.1.7.Gelir Ortaklığı Senetleri (GOS) 36

1.3.1.8.Banka Bonoları ve Banka Garantili Bonolar 38

1.3.1.9.Finansman Bonoları 39

1.3.1.10.Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler (VDMK) 41

1.3.1.11.İpotekli Borç Senetleri ve İrat Senetleri 43

1.3.1.12.Gayrimenkul Sertifikaları 44

1.3.2.Diğer Sermaye Piyasası Araçları 45

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SERMAYE PİYASASI ARAÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

2.1.SERMAYE PİYASASI ARAÇLARINDAN ELDE EDİLEN GELİRLERİN SINIFLANDIRILMASI 47

2.1.1.Menkul Sermaye İradı 47

2.1.1.1. İrat Kavramı ve Menkul Sermaye İradının Tanımı 47

Sayfa no.

2.1.1.2.Menkul Sermaye İradı Sayılan ve Sayılmayan Gelirler 48

2.1.1.3.Yıllık Beyanname ile Beyan Edilecek ve Edilmeyecek Menkul Sermaye İratları 50

2.1.1.4.Menkul Sermaye İratlarında Uygulanacak İndirim ve İstisna Düzenlemeleri 52

2.1.2.Değer Artış Kazancı 54

2.1.2.1.Elden çıkarma Kavramı ve Değer Artış Kazancının Tespiti 54

2.1.2.2.Değer Artış Kazançlarında Uygulanacak İndirim ve İstisna Düzenlemeleri 56

2.1.2.3.Zarar Mahsubu Düzenlemesi 57

2.2.TÜRKİYE'DE SERMAYE PİYASASI ARAÇLARINA AİT GELİRLERİN TAM VE DAR MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ VE KURUMLAR AÇISINDAN VERGİLENDİRİLMESİ..... 59

2.2.1.Hisse Senedi Kar Paylarının 2006 – 2015 Yılları Arasında Vergilendirilmesi 60

2.2.1.1.Tam ve Dar Mükellef Gerçek Kişilerde Hisse Senedi Kar Paylarının Vergilendirilmesi 61

2.2.1.2.Tam ve Dar Mükellef Kurumlarda Hisse Senedi Kar Paylarının Vergilendirilmesi 64

2.2.2.Hisse Senedi Değer Artış Kazançlarının 2006 – 2015 Yılları Arasında Vergilendirilmesi 66

2.2.2.1.Tam ve Dar Mükellef Gerçek Kişilere Ait Hisse Senedi Değer Artış Kazançlarının Vergilendirilmesi 67

2.2.2.2.Tam ve Dar Mükellef Kurumlara Ait Hisse Senedi Değer Artış Kazançlarının Vergilendirilmesi 69

2.2.3.Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Faiz Gelirlerinin 2006 – 2015 Yılları Arasında Vergilendirilmesi 71

Sayfa no.

2.2.3.1.Tam ve Dar Mükellef Gerçek Kişilere Ait Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi 71

2.2.3.2.Tam ve Dar Mükellef Kurumlara Ait Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Faiz GelirlerininVergilendirilmesi 74

2.2.4.Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu 2006-2015 Yılları Arasında Değer Artış Kazançlarının Vergilendirilmesi 76

2.2.4.1.Tam ve Dar Mükellef Gerçek Kişilere Ait Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Değer Artış Kazançlarının Vergilendirilmesi . 76

2.2.4.2.Tam ve Dar Mükellef Kurumlara Ait Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Değer Artış Kazançlarının Vergilendirilmesi . 78

2.2.5.Hazine Müsteşarlığı Tarafından İhraç Edilen Eurobondların Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi (2006 – 2015) 80

2.2.5.1.Tam ve Dar Mükellef Gerçek Kişilere Ait Eurobondların Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi 81

2.2.5.2.Tam ve Dar Mükellef Kurumlara Ait Eurobondların Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi 82

2.2.6.Hazine Müsteşarlığı Tarafından İhraç Edilen Eurobondlara Ait Değer Artış Kazançlarının Vergilendirilmesi (2006 – 2015) 83

2.2.6.1.Tam ve Dar Mükellef Gerçek Kişilere Ait Eurobondlara İlişkin Değer Artış Kazançlarının Vergilendirilmesi 83

2.2.6.2.Tam ve Dar Mükellef Kurumlara Ait Eurobondlara İlişkin Değer Artış Kazançlarının Vergilendirilmesi 85

2.2.7.Özel Sektör Tahvili (Tahvil, VDMK, Finansman Bonosu) Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi (2006 – 2015) 86

2.2.7.1.Tam ve Dar Mükellef Gerçek Kişilere Ait Özel Sektör Tahvili Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi 86

2.2.7.2.Tam ve Dar Mükellef Kurumlara Ait Özel Sektör Tahvili Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi 88

Sayfa no.

2.2.8.Özel Sektör Tahvili (VDMK, Finansman Bonosu) Değer Artış Kazançlarının Vergilendirilmesi (2006 – 2015) 89

2.2.8.1.Tam ve Dar Mükellef Gerçek Kişilere Ait Özel Sektör Tahvili Değer Artış Kazançlarının Vergilendirilmesi 89

2.2.8.2.Tam ve Dar Mükellef Kurumlara Ait Özel Sektör Tahvili Değer Artış Kazançlarının Vergilendirilmesi 90

2.2.9.Repo Gelirlerinin Vergilendirilmesi (2006 – 2015) 91

2.2.9.1.Tam ve Dar Mükellef Gerçek Kişilere Ait Repo Gelirlerinin Vergilendirilmesi 92

2.2.9.2.Tam ve Dar Mükellef Kurumlara Ait Repo Gelirlerinin Vergilendirilmesi 93

2.2.10.Menkul Kıymet Yatırım Fon ve Ortaklıklarından Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi (2006 – 2015) 93

2.2.10.1.Tam ve Dar Mükellef Gerçek Kişilere Ait Menkul Kıymet Yatırım Fon ve Ortaklıklarından Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi 95

2.2.10.2.Tam ve Dar Mükellef Kurumlara Ait Menkul Kıymet Yatırım Fon ve Ortaklıklarından Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi 98

2.2.11.Vadeli İşlem ve Opsiyon İşlemlerinden Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi (2006 – 2015) 99

2.2.11.1.Tam ve Dar Mükellef Gerçek Kişilere Ait Vadeli İşlem ve Opsiyon İşlemlerinden Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi 100

2.2.11.2.Tam ve Dar Mükellef Kurumlara Ait Vadeli İşlem ve Opsiyon İşlemlerinden Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi 101

Sayfa no.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SERMAYE PİYASASI ARAÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİNİN BANKACILIK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ 103

3.1.5281 SAYILI KANUNA EKLENEN GEÇİCİ 67.MADDE İLE SERMAYE PİYASASI ARAÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİNE GETİRİLEN DÜZENLEMELERİN BANKACILIK ÜZERİNDEKİ YANSIMALARI 103

3.1.1.257 No.lu Tebliğ İle Bankalara Getirilen Düzenlemeler 104

3.1.1.1.Tevkifat Yapmakla Sorumlu Olanlar 104

3.1.1.2.Tevkifata Tabi Olacak ve Olmayacak Gelirler 105

3.1.1.3.Tevkifat Dönemi ve Ödenmesi 108

3.1.1.4.Tevkifat Matrahının Belirlenmesi, FIFO Yöntemi ve Örneklerle Gösterimi 109

3.1.1.5.Sermaye Piyasası Araçlarının Fiziksel Teslimi veya Başka Bir Banka ya da Aracı Kuruma Virmanlanması Durumunda Dikkat Edilecek Hususlar 116

3.1.1.6.Maliye Bakanlığı'nca Yapılacak Bildirimler 117

3.1.1.7.Çifte Vergilemeyi Önleme Anlaşmalarının Uygulanması 118

3.2.SERMAYE PİYASASININ GELİŞİMİ AÇISINDAN BANKACILIĞIN ÖNEMİ 121

SONUÇ 124

KAYNAKÇA 129

EKLER 143

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1 : Finansal Piyasalar İşleyiş Çizelgesi 5

Tablo 1.2 : Sermaye Piyası Kurul Tebliğlerine Ait Konu Başlıkları..... 20

Tablo 2.1 : Zarar Mahsubu Düzenlemesi Uygulaması 58

Tablo 2.2 : MKYO ve MKYF ile Borsa Yatırım Fonlarının Tam Mükellef Gerçek Kişi ve Kurumlar Açısından 2006 Yılında Vergilendirme Rejimi 98

Tablo 3.1 : Banka ve Aracı Kurumlar Tarafından Üçer Aylık Dönemler İtibariyle Yapılacak Tevkifata İlişkin Beyan ve Ödeme Dönemleri 108

Tablo 3.2 : Alım Satım Kazançları Açısından Alış Bedelinin Belirlenme Yöntemi Uygulaması 110

Tablo 3.3 : Kuponlu Devlet Tahvillerinde Alış Bedelinin Belirlenme Yöntemi Uygulaması 1 (Temiz Fiyatın Nominal Bedelin Altında Olması Durumu) 113

Tablo 3.4 : Kuponlu Devlet Tahvillerinde Alış Bedelinin Belirlenme Yöntemi Uygulaması 2 (Temiz Fiyatın Nominal Bedelin Altında Olması Durumu) 114

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e. : Adı geçen eser

a.g.m. : Adı geçen makale

a.g.r. : Adı geçen rehber

a.g.r.g. : Adı geçen resmi gazete

BKK : Bakanlar Kurulu Kararı

BSMV : Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi

DİBS : Devlet İç Borçlanma Senetleri

DİE : Devlet İstatistik Enstitüsü

DT : Devlet Tahvili

FIFO : First In First Out

GOS : Gelir Ortaklığı Senetleri

GVK : Gelir Vergisi Kanunu

HAAO : Halka Açık Anonim Ortaklık

HB : Hazine Bonosu

HDT : Hisse Senetleriyle Değiştirilebilir Tahviller

IMKB : İstanbul Menkul Kıymetler Borsası

İDT : İktisadi Devlet Teşekkülleri

KHK : Kanun Hükmünde Kararname

KİS : Katılma İntifa Senetleri

KİT : Kamu İktisadi Teşebbüsleri

KOB : Kâr ve Zarar Ortaklığı Belgeleri

KVK : Kurumlar Vergisi Kanunu

LIBOR : London Interbank Offered Rate

MKK **:** Merkezi Kayıt Kuruluşu

MKYF **:** Menkul Kıymet Yatırım Fonu

MKYO **:** Menkul Kıymet Yatırım Ortaklıkları

Md. **:** Madde

OYHS **:** Oydan Yoksun Hisse Senetleri

R.G. **:** Resmi Gazete

S.P.K. **:** Sermaye Piyasası Kanunu

SPK **:** Sermaye Piyasası Kurulu

T.C. **:** Türkiye Cumhuriyeti

T.T.K **:** Türk Ticaret Kanunu

ÜFE **:** Üretici Fiyat Endeksi

VDMK **:** Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler

YTL **:** Yeni Türk Lirası

GİRİŞ

Ülkelerin kalkınabilmesi kıt kaynak olarak bulunan sermayenin doğru yatırım alanlarına yönlendirilmesi ile sağlanabilmektedir. Hızla küreselleşen dünyada yoğunlaşan rekabetle birlikte Türkiye gibi gelişmekte olan ekonomilerde küçük tasarrufların toplanabilmesi, etkin yatırım alanlarına kanalize edilecek sermayenin temin edilmesi, gerekli teknolojik, yapısal ve hukuki altyapının kurulması ancak sermaye piyasası gibi organize olmuş bir mekanizmanın varlığına bağlıdır. Sermaye piyasasının oluşması ile beraber orta ve uzun vadeli tasarrufların organize olmuş piyasalarda toplanması sağlanmıştır. Sermaye piyasasının ekonomiye kazandırdığı enstrümanlarla ekonomide finansal derinlik sağlanmakta ve değişen ihtiyaçlar doğrultusunda her gün yeni finansal araçlar ekonomiye katılmakta ve yatırımcıların beğenisine sunulmaktadır. Menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları olarak karşımıza çıkan bu enstrümanlar üzerindeki vergisel düzenlemeler, bireysel ve kurumsal yatırımcıların işlem hacimlerini arttırıp arttırmamalarında, yatırımlarını ülke içinde yapıp yapmamalarında kilit rol oynamaktadır.

Üç bölümden oluşan bu çalışmada, menkul kıymetler ve diğer finansal araçların temel özelliklerinden hareketle 5281 sayılı "Vergi Kanunlarının Yeni Türk Lirasına Uyumu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"un 30.maddesiyle eklenen, bütün finansal araçlar bakımından basitliği ve harmonizasyonu sağlamayı hedefleyen ve tevkif suretiyle vergilemeyi nihai vergileme olarak esas alan geçici 67.maddenin, 07.07.2006 tarihli 5527 sayılı Yasanın, 23.07.2006 tarihli 10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın; sermaye piyasası araçlarından elde edilen menkul sermaye iradı ve değer artış kazançlarının, dar ve tam mükellef gerçek kişi ve kurumlar açısından vergilendirilmesinde neden oldukları değişiklere, uygulanacak stopaj oranlarına yer verilecek ve tezin son bölümünde ise bu yeni vergilendirme rejiminden "finansal aracı" olarak kabul edilen bankaların dikkat etmesi gereken önemli hususlara yer verilecektir.

Çalışmanın birinci bölümünde, sermaye piyasası ile ilgili kavramsal açıklamalara, sermaye piyasasının finansal sistem içindeki yerine ve sermaye piyasasının hukuki altyapısını oluşturan Sermaye Piyasası Kanununa ve diğer ilgili yasal düzenlemelere değinilecek ve ardından Türkiye'deki sermaye piyasası araçları;

Menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları şeklinde ikiye ayrılarak detaylı bir şekilde bu araçların özelliklerinden bahsedilecektir. Menkul kıymetler kısmında menkul kıymet kavramı, menkul kıymet-kıymetli evrak ilişkisi, hisse senetleri türleri ve türevleri,tahvil türleri ve türevleri, Gelir ortaklığı senetleri(GOS), Banka bonoları, Banka garantili bonolar, Finansman bonoları, Varlığa dayalı menkul kıymetler (VDMK), İpotekli borç ve irat senetleri, Gayrimenkul Sertifikaları'na yer verilerek diğer sermaye piyasası araçlarında ise depo sertifikaları ve opsiyon sözleşmeleriyle ilgili genel açıklamalar yapılacaktır.

Sermaye piyasası ile ilgili genel bir izlenim kazandıran birinci bölümü izleyecek ikinci bölümde; sermaye piyasası araçlarından elde edilen gelirler menkul sermaye iradı ve değer artış kazancı olarak sınıflandırılacak ve bunlara ilişkin indirim, istisna düzenlemeleri ile zarar mahsubunun nasıl uygulanacağı açıklandıktan sonra hisse senetleri, devlet tahvili ve hazine bonoları, eurobondlar, özel sektör tahvillerinden edinilen faiz gelirleri ve değer artış kazançlarının yanı sıra repo, menkul kıymet yatırım fon ve ortaklıkları ve vadeli işlem ve opsiyon işlemlerinden elde edilen gelirlerin tam ve dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar açısından; 2006-2015 yılları arasında nasıl bir vergilendirme rejimine tabi tutulacağına dair usul ve esaslara yer verilecektir.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde, bankaların geçici 67.madde ile ortaya çıkan mükelleflerin bu kurumlar aracılığıyla yaptıkları sermaye piyasası işlemlerinden sağlanan gelir ve kazançlardan bu kurumların tevkifat yapmakla sorumlu tutulmaları, tevkifata tabi olacak ve olmayacak gelirler, tevkifat matrahının belirlenmesi,sermaye piyasası araçlarının satım, itfa gibi durumlarda maliyet bedelinin belirlenmesinde ilk giren ilk çıkar yönteminin uygulanması zorunluluğu ve bu yöntemin uygulamalarla gösterimi, sermaye piyasası araçlarının fiziki teslimi ya da virmanlanması durumunda dikkat edilecek hususlar, maliye bakanlığına yapılacak bildirimler, çifte vergileme anlaşmalarının uygulanma esasları ve son olarak da sermaye piyasasının gelişimi için bankacılık sektörünün önemine değinilerek 01.01.2006'dan itibaren finansal araçların vergilendirilmesinde yaşanan süreç anlatılmaya çalışılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SERMAYE PİYASASI

1.1. SERMAYE PİYASASI KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ

İktisadi açıdan "piyasa" alıcı ve satıcıların karşılıklı iletişim içinde oldukları ve alım satımın meydana geldiği yer olarak tanımlanmaktadır. Bir piyasadan söz edebilmemiz için üç koşulun olması gerekir: Alıcı, satıcı ve satıma konu olan şey. Piyasanın en can alıcı görevi; satıma konu olan şeyin arz ve talebini bir araya getirerek bu unsurların değişimlerine uygun ortam hazırlamaktır.[1]

Piyasalar iktisadi açıdan alım satıma konu olan unsurun niteliğine göre "Gerçek Piyasalar" ve "Finansal Piyasalar" olarak ikiye ayrılmaktadır. Gerçek piyasalar, üretilmiş mal ve hizmetler ile bu mal ve hizmetlerin üretiminde kullanılan faktörlerin yer aldığı piyasalardır. Bu piyasalarda işlemler mal ve hizmetleri temsil eden belgeler üzerinden yapılmaktadır.[2]

1.1.1. Finansal Piyasalar, Çeşitleri ve Sermaye Piyasası

Bir ülkenin ekonomisinde fon kullananlar ile fon arz edenler arasında fon akımını düzenleyen kurumlar, bu fon akımını sağlayan araçlar ve tüm bu bahsedilen unsurları düzenleyen ve denetleyen hukuki ve idari kurallar bütününün oluşturduğu yapıya "Finansal Piyasa" denmektedir.[3]

Finansal piyasalar 5 ana unsurdan oluşmaktadır:

1. Birikimciler: Piyasaya fon arz edenlerdir. Hane halkı, özel ve kamu kesimi kurumları, sosyal güvenlik kurumları, özel sandık ve vakıflar.
2. Yatırımcılar: Piyasadan fon talep edenlerdir. Girişimciler, kamu kesimi kurumları, kredi ihtiyacı olan tüketiciler.

---

1 Gültekin RODOPLU; **Türkiye'de Sermaye Piyasası ve İşlemleri,**Yayın No: 459 – 692, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1993, s. 1.

2 **Sorularla Borsa ve Sermaye Piyasası**, İMKB Yayınları, Tasarım Matbaacılık, İstanbul, Ekim 2003, s. 1.

3 Nihal KARGI; **Ekonomik Kalkınma, Tasarruf ve Sermaye Piyasası İlişkileri: Türkiye Örneği,** Yayın No: 115, SPK Yayınları, Ankara, Mart 1998, s. 12.

3. Finansal Araçlar: Fon arz edenin elinde bulunan satın alma gücünü fon talep eden girişimciye ya da tüketiciye aktarmayı sağlayan araçlardır.
4. Aracı Kurum ve Kuruluşlar: Yatırım ortaklıkları ve fonları, aracı kurumlar, yatırım danışmanlığı şirketleri, portföy yönetim kuruluşları.
5. Hukuki ve İdari Düzenlemeler: Piyasanın etkili ve istikrarlı işlemesi için yer alan kurum ve kuruluşların tüm işlemlerini düzenleyen kurallar ve denetimlerdir.[4]

Finansal Piyasaların ekonomik sistem içerisindeki temel fonksiyonları şunlardır:

1. Fon arz ve talep edenleri karşı karşıya getirmek,
2. Fonları en etkin kullanım alanlarına aktarmak,
3. Riski fiyatlandırarak piyasa mekanizması içinde risk bölüşümünü sağlamak,
4. Varlık sahiplerinin portföylerinin yapısını değiştirmek için gerekli imkanları ve altyapıyı temin etmek,
5. Uzmanlık hizmeti gereken durumlarda gerekli hizmetleri sağlamak,
6. Ve en önemlisi; tasarrufların yatırımlara kanalize olmasını, dolayısıyla da sermaye birikimini sağlamaktır.[5]

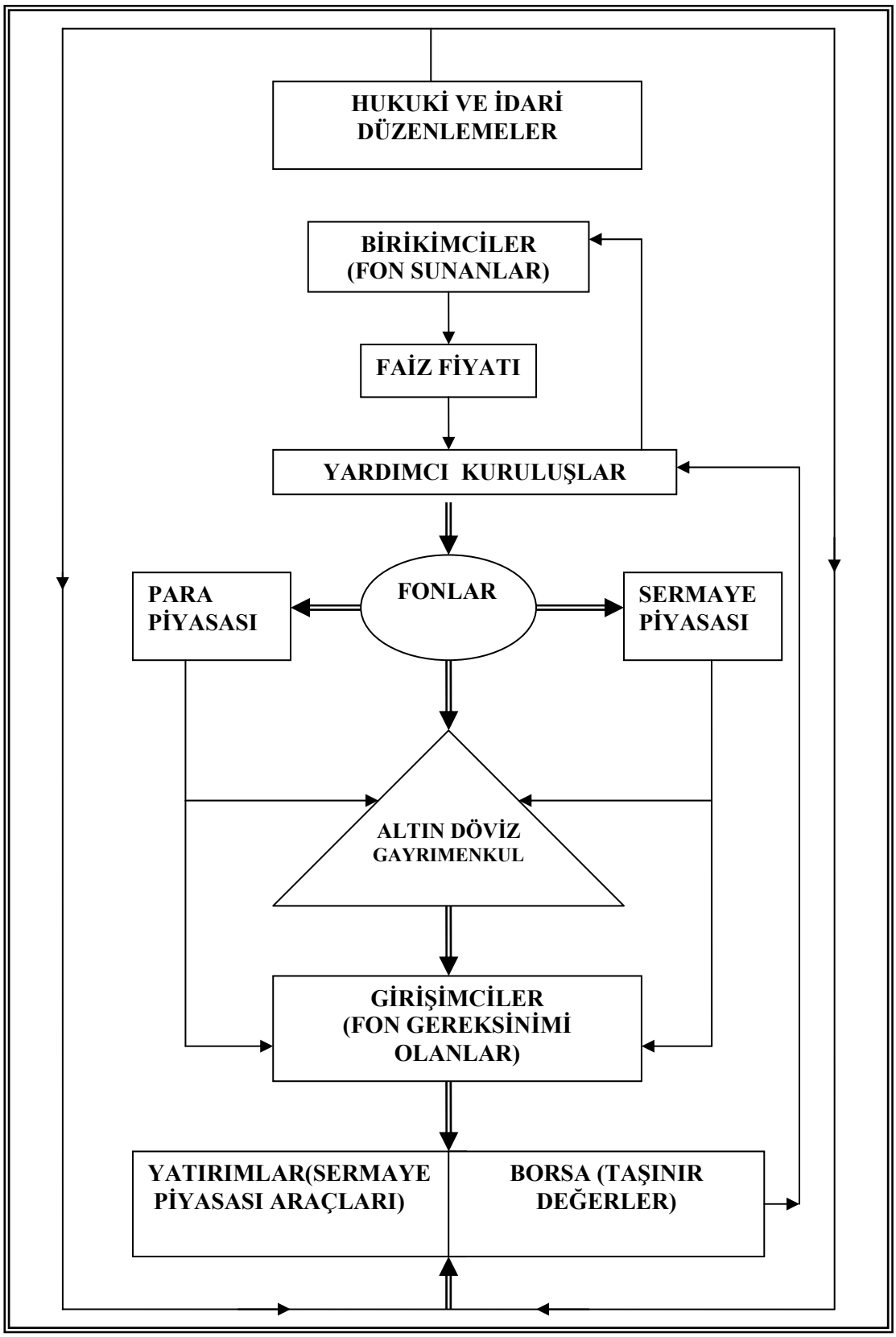
Finansal Piyasalar fon ihtiyaçlarının karşılanabileceği konusunda gerekli güven ortamını sağlayıp tasarrufların yatırımlara kanalize olmasını sağlayarak ekonomik büyümenin gerçekleşmesinde etkin rol oynamaktadırlar.[6]

Belirli bir mekanizmaya göre işlerliğini sürdüren finansal piyasaların işleyiş çizelgesi aşağıda gösterilmektedir:[7]

---

4 Gültekin RODOPLU; **a. g. e.**, s. 5.
5 Atilla UYANIK; **Finansal Ürünlerin Vergilendirme ve Yasal Düzenlemeler Açısından Değerlendirilmesi,** Yayın No: 79, SPK Yayınları, Ankara,1997, s.4.
6 Nihal KARGI; **a. g. e.**, s. 36.
7 Gültekin RODOPLU; **a. g. e.**, s. 7.

Tablo-1.1: Finansal Piyasalar İşleyiş Çizelgesi

1.1.1.1. Finansal Piyasaların Çeşitleri

Finansal Piyasalar; piyasada oluşan işlemlere, kullanılan finansal araçların vadelerine ve türlerine, piyasayı düzenleyen kurallara göre çeşitlere ayrılmaktadır. İşlemlere göre spot piyasalar, futures ve forward piyasalar, opsiyon piyasaları, swap piyasaları olarak ayrılır. Finansal araçların türlerine göre hisse senedi piyasası, tahvil piyasası, döviz ve altın piyasası olarak ayrılabilir.[8] Genel kabul gören ise, finansal araçların vadelerine göre finansal piyasaların sınıflandırılmasıdır. Finansal araçların vadelerine göre piyasalar, para piyasası ve sermaye piyasası olarak ikiye ayrılmaktadır.

1.1.1.2. Para Piyasası

Finansal sistemin alt piyasalarından birisi olan para piyasası kısa vadeli, yani bir yıldan az vadeye sahip fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasadır.[9] Tanımdan da anlaşılacağı üzere para piyasası, paranın alınıp satıldığı bir piyasadır. Para piyasası araçları para, döviz, altın, kambiyo senetleri (poliçe, bono, çek) ile bir yıla kadar kısa vadeli senetlerdir.[10] Bu piyasadan sağlanan fonlar kısa sürede paraya çevrilmesi mümkün olan varlıkların finansmanında kullanılır. Para piyasasında süre, sermaye piyasasına göre daha kısa ve risk ve de buna bağlı olarak da faiz oranı daha düşüktür.[11]

Para akımı, organize olmuş bir sistem içerisinde varlığını sürdürüyorsa "Örgütlenmiş Para Piyasası" (Bankalar ve para piyasası kurumları) ; ancak organize olmamış bir sistem içerisinde kısa vadeli fon arz ve talebini karşılıyorsa "Örgütlenmemiş Para Piyasası" olarak kabul edilmektedir.

Siyasi olaylara, faaliyet hareketlerine, faiz oranlarına, Merkez Bankası müdahalelerine, kısacası ekonomik ve sosyal hayattaki gelişmelere karşı hassas olan

---

8 Nihal KARGI; **a. g. e.**, s. 37.

9 Zeyyat HATİPOĞLU; **İktisada Giriş**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2000, s. 258.

10 **Sermaye Piyasası ve Borsa Temel Bilgiler Kılavuzu**, 19.Basım, İMKB Yayınları, İstanbul, Mayıs 2006, s. 1.

11 Muhsin ÇELİK & Seçkin GÖREN; "Sermaye Piyasası Kanunu ve Vergi Usul Kanunu Açısından Menkul Kıymetlerin İncelenmesi", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı:210, Mart 2006, s. 143.

para piyasası, kısa sürede netice alabilmek için iktisat politikalarının uyguladığı ilk piyasa olma özelliğine sahiptir.[12]

1.1.1.3. Sermaye Piyasası

Sermaye piyasası ise orta ve uzun vadeli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasa olarak ifade edilir.[13] Sermaye Piyasası Kanunu; gerekçesinde, sermaye piyasasını şu şekilde tanımlamıştır:

"Sermaye piyasası orta ve uzun vadeli ödünç verilebilir fonların, menkul kıymetlerin alım satımı, dolayısıyla tasarruf sahiplerinden yatırımcılara aktarılmasını sağlayan ortamın, başka bir ifade ile yatırımcılar, tasarruf sahipleri ve bunlar arasındaki fon akımını sağlayan kurum ve bankalar, yatırım ortaklıkları ve yatırım fonları gibi aracı kurum ve yardımcı kuruluşlarda oluşan modern finansman sisteminin adıdır."[14]

Dar anlamda sermaye piyasası hisse senedi ve tahvillerin alınıp satıldığı piyasayı ifade ederken, geniş anlamda sermaye piyasası tasarrufların yatırımlara dönüştürülmesini sağlayan mekanizmayı ifade etmektedir.[15]

Sermaye Piyasası temelde 5 ana unsurdan oluşmaktadır:

1. Her türlü tasarruf sahiplerinin oluşturduğu fon arz edenler,
2. Tasarruf sahiplerinin fonlarına talepte bulunanlar,
3. Piyasaya sürülen ve işleme konu olan sermaye piyasası araçları,
4. Fon arz ve talebinin karşılaştığı borsalar,
5. Fon arz ve talebinin karşılaşmasına katkıda bulunan yardımcı ve aracı kuruluşlardır.[16]

Zaman içerisinde krediye dayalı finansman modelinin yerine daha nitelikli ve zengin kaynaklara ulaşma isteğinin güvenilir ve çekici yatırım olanaklarıyla

---

12 Nihal KARGI; **a. g. e.**, s. 37.
13 İlker PARASIZ; **Para ve Banka**, Murat Matbaacılık, Bursa, 1982, s. 72.
14 Şinasi KARA; **Sermaye Piyasası**, Doyuran Matbaası, İstanbul, 1990, s. 1.
15 İbrahim ÖNGÜT; **Türkiye'de Sermaye Piyasası Konusunda Yapılan Çalışmalar,** İstanbul, 2000, s. 4 – 5.
16 Şinasi KARA; **a. g. e.**, s. 2.

yatırımcıya sunulan bu yeni ve özgün piyasa, her gün değişen ve gelişen görüntüsüyle para piyasasının yanında yerini almıştır.[17]

Sermaye piyasaları yeni ihraç edilen menkul kıymetlerle ilgili bütün işlemlerin yapıldığı birincil piyasa ve daha önceden ihraç edilmiş sermaye piyasası araçlarının işlem gördüğü ikinci piyasalardan oluşmaktadır:[18]

Birincil Piyasalar:

Sermaye Piyasasında alıcı ile finansal aracı çıkaran gerçek ya da tüzel kişinin doğrudan doğruya karşılaştıkları piyasalara birincil piyasalar denmektedir.[19] Birincil piyasalar; hisse senetleri ile tahvillerin ilk kez piyasaya sürülüp "ihraç"tan alındığı piyasa olarak da ifade edilmektedir.[20]

İkincil Piyasalar:

Yeni kurulmuş veya daha önceden kurulmuş işletmelere ait olan hisse senedi ve tahvillerin alınıp satıldığı piyasalara ikincil piyasalar denmektedir. Daha önce birincil piyasalarda işlem görmüş menkul kıymetlerin alınıp satıldığı bu piyasaların en önemli kurumları menkul kıymet borsaları ve aracı kurumlardır.[21] İkincil piyasalar menkul kıymetlerin likiditesini arttırılmasını sağlayarak birincil piyasaya talep yaratır ve gelişmesine yardımcı olur. Birincil piyasada uzun vadeli fonların, fon arz edenden firmalara aktarımı söz konusudur ve menkul kıymet satışları neticesinde şirkete yeni sermaye girişi sağlanmaktadır. Ancak ikincil piyasalarda değişime konu olan menkul kıymetlerden elde edilen fonların bunları çıkaran firmayla bir bağlantısı söz konusu değildir.[22]

---

17 Reha TANÖR; **Türk Sermaye Piyasası**, Beta Yayıncılık, İstanbul, Ekim 1999, s. 2 – 3.

18 Nihal KARGI; **a. g. e.**, s. 37.

19 Mehmet Baha KARAN & Ali Argun KARACABEY; **Türkiye'de Sermaye Piyasasının Mali Sistem İçindeki Yeri, Sorunları ve Geleceği**, Yayın No:140, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Ankara, Ocak 2003, s. 44.

20 Muharrem KARSLI; **Sermaye Piyasası - Borsa-Menkul Kıymetler**, Kıral Matbaası, 1989, s. 31.

21 Yılmaz KARAKOYUNLU; **Kamu Kesiminin Sermaye Piyasası'ndan Bekleyişleri**, ODTÜ Semineri, Ankara, 1975, s. 4.

22 **Sermaye Piyasası ve Borsa Temel Bilgiler Kılavuzu**, İMKB Yayınları, İstanbul, Ekim 1995, s. 123.

1.1.1.4. Sermaye Piyasasının Fonksiyonları

Ekonomideki üretken yatırımların arttırılması bir ülkenin kalkınması için gerekli unsurlardan en önde gelenidir. Sermaye piyasasının ekonomik kalkınmaya ilk etkisi, tasarrufları üretken yatırımlara kanalize etmesi ve tasarrufların ulusal gelir içerisindeki payını arttırmasıyla görünmektedir. Gelişmiş ve etkin bir şekilde faaliyette bulunan sermaye piyasasının fonksiyonları ve ekonomiye sağladığı getirileri şu şekilde ifade etmemiz mümkündür:

1. Güvenli ve likiditesi yüksek finansal araçların tasarruf sahiplerinin emrine sunulması daha önce yatırım yapma düşüncesi olmayanları yatırıma teşvik ederken, yatırım yapanları daha fazla yatırım yapmak için tasarruflarını arttırmaya yönlendirmektedir.
2. Sermaye piyasası küçük tasarrufları bir araya getirerek büyük ölçekli yatırım projelerinin gerçekleştirilmesini sağlamaktadır.
3. Sermaye Piyasası, tasarrufların atıl olarak elde tutulmasına ya da verimsiz alanlarda değerlendirilmesine engel olmaktadır.
4. Sermaye Piyasası, büyük hacimli yatırımların pazarlanabilme imkanını arttırarak likiditeyi sağlamaktadır.[23]
5. Sermaye Piyasası, sermayenin ve sermayeyi oluşturan satın alma gücünün bölgelerarası dolaşımında rol oynamaktadır.
6. Sermaye Piyasası, menkul kıymet sahiplerine piyasadaki tehlikeler karşısında ellerindeki kıymetleri paraya çevirme kolaylığını sağlayarak riski azaltmaktadır.
7. Sermaye Piyasası, servetin belirli ellerde toplanmasını önleyerek küçük tasarruf sahiplerinin korunmasını sağlamakta ve böylece mülkiyetin tabana yayılmasına hizmet etmektedir.
8. Sermaye Piyasası, sermaye birikimini sağlayarak tarıma dayalı ekonomilerin sanayi üretimi aşamasına geçmesine ortam hazırlamaktadır.[24]

1.1.2. Sermaye Piyasasının Finansal Sistem İçindeki Yeri, Önemi ve Gelişimi

---

[23] Mehmet GÜLTEKİN; "Türk Sermaye Piyasasında Menkul Kıymetlerin Vergilendirilmesi", **Doktora Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1996.

[24] Şinasi KARA; **a. g. e.**, s. 6.

Gelişmekte olan ülkelerin ortak sorunu, yatırımların finansmanı için gerekli olan kaynağın sağlanmasında yaşanan güçlüklerdir. Ekonomik büyüme ve kalkınma için ihtiyaç duyulan bu fonların esas kaynağı ise ulusal tasarruflardır.[25] Gelişme sürecindeki ekonomilerde tasarrufların yetersizliğinin yanı sıra, bu birikimlerin etkin ve doğru yatırımlara kanalize edilememesi, bu ekonomilerin gelişmiş ekonomilerle rekabet etmesini zorlaştırmaktadır. Bir yandan yerleşik alışkanlıklardan vazgeçilememesi, diğer yandan da yeterli güven ve istikrar ortamının yaratılamaması, bu tasarrufların üretken olmayan biçimde, örneğin altın, döviz, gayrimenkul gibi araçlarda değerlendirilmesine neden olmaktadır.

Sermaye piyasalarının finansal sistem içerisindeki en önemli işlevi; borçlanma klasiğine dayalı ekonomilerde finansal sistemin sağlam temeller üzerine kurulmasına ortam sağlayarak hisse senetlerine, tahvillere ya da diğer finansal araçlara yatırım yapan küçük tasarruf sahiplerine ortaklık ya da alacaklılık hakkı sağlamaları ve bu birikimcilerin tasarruflarıyla yaratılan ve büyütülen reel ekonomik değerlerin en demokratik ve adil şekilde topluma geri dönmesine olanak sağlamasıdır.[26]

Sermaye Piyasalarının gelişmediği ekonomilerde tasarruf sahipleri, ellerindeki birikimleri uzun vadeli yatırımlara yönlendiremeyecek ve bu fonları diğer alanlara aktararak içsel ve dışsal birçok maliyet unsurunu içeren kısa vadeli yatırım alanlarına yöneleceklerdir.[27]

Finansal reformların en önemli ayağını düzenli bir sermaye piyasasının kurulması ve örgütlenmiş borsaların açılması oluşturmaktadır. Böylece o zamana kadar bankacılık sektöründen oluşan piyasa uzun vadeli fonların yaratılmasıyla daha etkin ve verimli bir kimlik kazanacaktır.

Reel yatırımların artması ve dolayısıyla büyüme ve kalkınmanın sağlanması için sağlıklı işleyen bir sermaye piyasası şarttır.Sermaye piyasasının geliştirilebilmesi için konunun, hem arz hem de talep açısından irdelenmesi gerekecektir.Tüm piyasalarda olduğu gibi sermaye piyasasının da hem arz hem talep açısından

---

25 İlkay ARIKAN; **Para ve Sermaye Piyasalarının Vergilendirilmesi**, Vergi Konseyi, İstanbul, Ekim 2004, s. 114 – 115.

26 Reha TANÖR; **a. g. e.**, s. 3.

27 İlkay ARIKAN; **a. g. e.**, s. 115.

desteklenmesi söz konusu olacaktır.Sermaye piyasasının arz yönünden geliştirilmesi önemli ölçüde menkul kıymetin ihraç edilmesi ile mümkündür.Bunun gerçekleşebilmesi piyasadaki şirketlerin halka açılması ile sağlanabilecektir. Şirketlerin halka açılma oranlarının düşük olmasındaki temel neden; şirket sahiplerinin şirket yönetimini kaybetmekten çekinmesi olarak karşımıza çıkmaktadır.Bu nedenle bu şirket sahipleri için yeterli güven ortamının sağlanarak sermaye piyasasının arz yönünden teşviki sağlanmalıdır.Çünkü şirketlerin halka açıklık oranı ne kadar yüksek olursa, sermaye piyasasının gelişmesi de o oranda olumlu etkilenecektir.

Sermaye piyasasının gelişimi açısından talep açısından baktığımızda; yatırım fonu kurma haklarının genişletilmesi, aracı kurumların, sigorta şirketlerinin ve sosyal güvenlik kurumlarının yatırım fonu oluşturmalarına izin verilmesi, sermaye piyasası araçlarının vergilendirilmesinde çeşitli gelir kategorilerindeki vergi yüklerinin azaltılması için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması teşvik edici yöntemler olabilecektir. .[28]

1.2. SERMAYE PİYASASI İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

Bugün gelişme sürecini tamamlamış ya da halen bu süreçte olan ülkelerin hepsinde sermaye piyasası ile ilgili hukuki düzenlemeler, tasarrufların ulusal kalkınmaya hizmet edecek biçimde sermaye piyasası araçlarına aktarılmasını sağlayacak hükümleri taşımaktadır.[29]

Ülkemizde sermaye piyasasının düzenlenmesi ile ilgili çalışmalar ilk olarak 1962 yılında seminer çalışmaları ile başlamış, daha sonra uzmanlarca "Sermaye Piyasası Etüdü" hazırlanmış ve bu etüt geliştirilerek "Sermaye Piyasası'nın Teşviki ve Tanzimi Hakkında Kanun Tasarısı" haline gelmiştir. 1967 yılında Türkiye Büyük

---

[28] Can Fuat GÜRLESEL & Kerem ALKİN & Sadi UZUNOĞLU; **Avrupa Sermaye Piyasaları Bütünleşme ve Türk Sermaye Piyasası**, İMKB Yayınları, İstanbul, 1995, s. 91.

[29] Erdal BATMAZ; "Sermaye Piyasası Mevzuatı", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 177, Haziran 2003, s. 13.

Millet Meclisi'ne sunulan bu tasarı, meclisten geçmemiş ve kadük olmuştur.[30] Bu tasarıdan sonra 1970 yılında biraz değişiklikler yapıldıktan sonra, ikinci tasarı 1972 yılında TBMM'ne sunulmuş, ancak 1973 yılında yasama döneminin bitmesiyle geçerliliğini yitirmiştir.

Nihayet değişen ve gelişen ekonomik koşullar neticesinde 1980 iktidar değişikliğinden sonra Milli Güvenlik Konseyi, 1981 yılında kadük olan ikinci tasarıyı yeniden ele almış ve bazı değişiklikler yaparak 28.07.1981 yılında 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ortaya çıkmıştır.[31]

1.2.1. Sermaye Piyasası Kanunu

30.07.1981 tarih ve 17416 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, ülkemizde sermaye piyasasını düzenleyen ana kanun niteliğindedir.[32] Bu yasanın çıkartılmasında temel amaç ve konusu; kamuyu aydınlatma ilkesi ışığında, piyasanın güven, açıklık ve istikrar içinde çalışmasını düzenlemek, denetlemek, sermaye piyasası araçlarının halka sunulmasını sağlamak, tasarrufları iktisadi kalkınmaya yönlendirmek ve mülkiyetin belirli ellerde toplanmasını önleyerek tabana yaymak olduğu söylenebilir.[33] Kanunun kapsamını ise sermaye piyasası araçları, sermaye piyasası araçlarının ihracı, halka arzı ve satışı, sermaye piyasası araçlarını ihraç ve halka arz edenler, borsalar ve teşkilatlanmış diğer piyasalar, sermaye piyasası faaliyetleri, sermaye piyasası kurumları ve Sermaye Piyasası Kurulu oluşturmaktadır.[34]

2499 Sayılı Kanun 7 bölümden oluşmaktadır:

1. Genel Hükümler

---

30 Gültekin RODOPLU; **a. g. e.**, s. 26.
31 Azmi FERTEKLİGİL; **Türkiye'de Borsanın Tarihçesi**, İstanbul, Nisan 2000, s. 208.
32 Vural GÜNAL; **Hukuki Açıdan Sermaye Piyasası Faaliyetleri**, İMKB Yayınları, İstanbul, Temmuz 1997, s. 1.
33 Ümit GÜCENME; **Türkiye'de Sermaye Piyasasındaki Son Gelişmeler**,Yayın No: 181, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Ankara, Nisan 1994, s. 18.
34 Selami ŞENGÜL; **Sermaye Piyasası Mevzuatı ve Yorumları**, İmaj Yayınevi, Ankara, 2002, s. 450.

2. Sermaye Piyasası Araçlarının Kurul Kaydına Alınması, İhracı, Halka Arzı ve Satışı
3. İhraççılara ve Halka Açık Anonim Ortaklıklara İlişkin Hükümler
4. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)
5. Sermaye Piyasası Faaliyetleri ve Sermaye Piyasası Kurumları
6. Denetim ve Cezai Sorumluluk
7. Çeşitli Hükümler[35]

1981 yılının sonlarında bankerler olayı denilen bir kısım bankerin banka gibi piyasadan mevduat toplaması ve karşılığında yüksek faiz önermesi ve aslında bir para piyasası olayı olmasına rağmen, para ve sermaye piyasası arasındaki yakın ilişki nedeniyle, sermaye piyasasını da etkileyen bir olayın cereyan etmesi 2499 Sayılı Sermaye Piyasası'nda değişiklik yapılmasına, Bankalar Kanunu'nun bir maddesinin değiştirilmesine ve 35 sayılı K.H.K.'nın bazı maddelerinin yürürlükten kaldırılmasına dair 3794 sayılı yasa, 13.05.1992 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.[36] Sermaye Piyasası Kanunu değişikliğinde iptal ile oluşan hukuki boşluğun doldurulması, dünya piyasalarındaki değişme ve gelişmelere ayak uydurulması, bazı yeni faaliyet ve işlemlere hukuki altyapı oluşturulması, bazı durum ve düzenlemelere yasal kimlik kazandırılması gibi amaçlar nedeniyle bu ihtiyaç doğmuştur.[37] Günümüzde yürürlükte olan 2499 sayılı kanunu büyük çapta değiştirerek önemli yeni hükümler getirmiş olan 3794 sayılı kanunun getirdiği değişiklikler ve yenilikler şu şekildedir:

- Sermaye piyasasının düzgün işleyişini sağlamaktan sorumlu olarak Sermaye Piyasası Kurulu'na düzenleme, denetleme yetkileri verilmiştir.
- Sermaye Piyasası Kurulu'na menkul kıymet oluşturma yetkisi verilmiş ve "izin" sisteminden vazgeçilerek, yatırım analizlerinin piyasaya bırakılması ilkesine dayanan 'kayda alma' sistemi kabul edilmiştir.

---

35 Reha TANÖR; **a. g. e.**, s. 52.
36 Azmi FERTEKLİGİL; **a. g. e.**, s. 222 – 225.
37 Zühtü AYTAÇ; "Sermaye Piyasası Kanunu'nda Yapılan Son Değişiklikler", **Bankacılar Dergisi**, Sayı: 33, 2000, s. 33.

- Sisteme yeni hukuk kurumları eklenmiş ve ceza hükümleri daha kapsamlı hale getirilmiştir.
- Kavram ve uygulama alanında genişlemeler yapılmıştır.
- SPK'nın Bankalar üzerindeki uygulama alanı genişletilmiştir.
- Menkul Kıymetler, Kambiyo ve Kıymetli Madenler Borsaları gibi örgütlenmiş piyasalara ilişkin hukuki düzenlemeler getirilmiştir.[38]

3794 sayılı kanun ile sermaye piyasası kurumları; aracı kurumlar, yatırım ortaklıkları, yatırım fonları, sermaye piyasasında faaliyet göstermesine izin verilen diğer kurumlar olarak açıklanmıştır. Ayrıca yapılan değişiklikle sermaye piyasası faaliyetleri şu şekilde sıralanmıştır:

- Sermaye Piyasası araçlarının ihracı veya halka arz yoluyla satışına aracılık,
- Daha önce ihraç edilmiş olan sermaye piyasası araçlarının alım satımına aracılık,
- Menkul kıymetlerin geri alım veya satım amacıyla alım satımı (Repo ve ters repo işlemleri),
- Yatırım danışmanlığı,
- Portföy yöneticiliği veya işletmeciliği,
- Mal ve kıymetli madenlere, finansal göstergelere, finansal araçlara dayalı vadeli işlem sözleşmelerine aracılıktır.[39]

2499 sayılı kanunu, gelişen ekonomik şartlar karşısında yetersiz kaldığı için uygulamaya konan 3794 sayılı kanun da bir süre sonra hızla gelişen piyasanın ihtiyaçlarına cevap veremediği için 1995 yılında 558 sayılı Kanun Hükmünde

---

[38] Ünal TEKİNALP & Ersin ÇAMOĞLU; **3794 Sayılı Kanunla Değişik Sermaye Piyasası Kanunu ve Açıklamalar**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1994, s. 7.

[39] Ümit GÜCENME; **a. g. e.**, s. 18 – 19.

Kararname ile büyük çaplı değişikliğe tabi tutulmuştur. 4113 Sayılı Yetki Kanunu'na dayanılarak, 558 sayılı K.H.K. 1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir.[40]

Daha sonra , 558 sayılı KHK'nın yetki kanunun iptaline bağlı olarak oluşan hukuki boşluğun giderilmesi amacıyla Sermaye Piyasası Kanunu'nda önemli ve geniş kapsamlı değişiklikler yapan 4487 sayılı kanun 18.12.1999 yılında Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.[41] 4487 sayılı kanunla getirilen değişiklikler ana hatlarıyla şu şekildedir:

- Kanunun ilk maddesiyle özel hukuk tüzel kişiliğine sahip Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK)'nun kurulması öngörülmüş ve sermaye piyasası araçlarının bilgisayar ortamında muhafaza edilmesi, böylece maliyetlerin azalması, araçların fiziki olarak zarar görmesinin engellenmesi, güvenlik ve şeffaflığın sağlanarak finansal derinliğin arttırılması, yatırımcıların MKK bünyesinde hesap açabilmesi gibi olanakların sağlanmasına karar verilmiştir.
- Yapılan değişiklikle beraber, Halka Açık Anonim Ortaklık (HAAO)'lar için halka arz edilmiş sayılmanın koşulu olan pay sahipliğinin 100 kişiyi geçmesi ile 250 kişiye çıkartılmıştır.
- 4487 sayılı yasa ile HAAO'ların esas sözleşmelerinin değiştirilmesi için Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na başvurmadan önce Kurul'un 'uygundur' görüşünü alma zorunluluğu getirilmiştir.
- Yapılan düzenleme ile Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmeleri dahil, her türlü türev araçların alım satımının yapılmasına aracılık ve diğer sermaye piyasası kurumlarının faaliyetleri de sermaye piyasası faaliyeti olarak sayılmıştır.
- Kurula aracı kuruluşların faaliyetlerini denetleme zorunluluğu getirilmiştir. SPK'nın denetim yetkisi, kapsam itibariyle genişletilmiştir.

---

[40] Gültekin BAYAR; "Sermaye Piyasası Kanunu'nda Yapılan Son Değişiklikler", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 138, 2000, s. 133 .

[41] Zühtü AYTAÇ; **a. g. m.**, s. 33.

- T.T.K.'nın çeşitli hükümlerinde azınlığa tanınmış haklar 1/10 yerine 1/20 oranına bağlanmıştır.
- HAAO'larda esas sözleşme değişikliklerinde, toplantı nisabı azaltılarak önemli kararların alınmasında ortam hazırlanmıştır.
- Suç sayılan fiillerin kapsamı genişletilmiş, para ve hapis cezaları güncellenmiştir.
- Yasada gösterilen koşullar çerçevesinde pay sahiplerine yılda bir defa temettü dağıtmak yerine, üçer aylık dönemler itibariyle temettü avansı dağıtımı imkanı sağlanmıştır.[42]

Son yıllarda gözlenen Avrupa Birliği ile olan ilişkilerimizdeki değişimler ve Türk Sermaye Piyasası'nda yaşanan gelişmeler doğrultusunda Sermaye Piyasası Kanunu'nun Avrupa Birliği normlarına uyumlaştırılması, uluslar arası piyasalarla entegrasyonun sağlanması, daha etkin şekilde yatırımcıların korunması anlayışının ön plana çıkması, sektörün gelişiminin desteklenmesi ve hukuksal alandaki engellerin ortadan kaldırılması amacıyla, SPK tarafından Yeni Sermaye Piyasası Kanunu Tasarısı Taslağı hazırlanmıştır. Bu taslakta temel olarak, halka açık anonim ortaklıklar, aracı kurumlar ve sermaye piyasası faaliyetleri, yatırım fonu ve ortaklıklar, borsalar ve diğer sermaye piyasası kuruluşları, sermaye piyasası araçları, yatırımcıları koruma fonu ve cezai sorumlulukların arttırılması konularına yer verilmiş ve bahsedilen bu konularda köklü değişiklikler öngörülmüştür.[43]

1.2.2. Bankacılık Kanunu

Bankalar; verecekleri kredinin ekonomik geleceğiyle ilgili gerekli incelemeleri yaparak, işletmelerin nakit ihtiyaçlarını sağlama, ödeme işlemlerine ve yatırımlarına yardımcı olma yollarıyla ekonominin üretim ve dağıtım altyapısını hazırlayan özel ya da kamu kurumlarıdır. Bankaların en önemli işlevi; halkın

---

[42] Gültekin BAYAR; **a. g. m.**, s. 137 – 142; Zühtü AYTAÇ; **a. g. m.**, s. 36 – 37.

[43] "Yeni Sermaye Piyasası Kanunu Tasarısı Taslağı Hakkında Genel Açıklamalar ",(Çevrimiçi) http://www.spk.gov.tr/ , 16.06.2006.

servetinin önemli bir bölümünü yönetiminde anahtar role sahip olup, aynı zamanda hareketleriyle, ekonomideki para ve kredi hacmini düzenlemektir.[44]

Bankalar, kısa vadeli fon arz ve talebini karşılayan aracılar olması sebebiyle, temelde para piyasası kurumlarıdır.[45] Bankalar, kısa vadeli fon gereksinimlerinin karşılandığı finansal aracılar olmakla birlikte, sermaye piyasasında da faaliyet göstermektedirler. Sermaye piyasasından sağladıkları fonları kısa, orta ya da uzun vadeli kredilere dönüştürerek, kredi talep edenlere sunmaktadırlar. Özellikle yatırım bankaları, menkul kıymet ihraçlarının finansmanı, satın alınması, menkul kıymet ihracına aracılık ve danışmanlık yapma gibi faaliyetlerde bulunur. Ancak sermaye piyasası kuruluşlarının kuruluş, faaliyet ve amacı kredi vermek değil, fon fazlası bulunanlardan fon açığı olanlara orta veya uzun vadeli kaynak aktarımını gerçekleştirmektir.[46] Bankalar şu anda mevduat toplayan, kredi veren kurumlar olmakla birlikte VDMK ihraç ederek, kredilerini likit hale getiren, yatırım fonları kuran, sermaye piyasalarında faaliyet gösteren kurumlardır.

Bankaların ne zaman Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi olacağı, kanunun 50.maddesi ile hükme bağlanmıştır. Buna göre, kendi menkul kıymetlerini halka arz eden bankalar ile sermaye piyasasında bulunan bankalar Sermaye Piyasası Kanunu hükümlerine tabi olacaktır.[47] Ancak; bankalar ve sigorta şirketleri kuruluş, denetim, gözetim, muhasebe ve mali tablo standartlarını kendi özel kanunlarla belirleyecektir. Öte yandan kanunun halka açık anonim ortaklıklarda aradığı ortak sayısı (250 kişi) kuralı bankalara uygulanmayacaktır.

Bankaların sermaye piyasası faaliyetlerine başlamasında şu şartlar aranmaktadır:

- Sermaye piyasası faaliyetlerinde bulunacak personelin 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, 4208 sayılı Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun ile ödün para verme işlemleri hakkındaki

---

44 A. Sait YÜKSEL & Aslı YÜKSEL & Ülkü YÜKSEL; **Türk Bankacılık Sistemi**, 10.Basım,Beta Yayıncılık, İstanbul, 2004, s. 3.

45 İsmail KAYAR; **Sermaye Piyasası Mevzuatı ve Etik Kurallar**, IFA Yayınları, İstanbul, 2002, s. 457.

46 Selami ŞENGÜL; **a.g.e.,** s. 453-457 .

47 Mustafa İHTİYAR; **Sermaye Piyasası Hukukunda Kamuyu Aydınlatma İlkesi**, Beta Yayıncılık, İstanbul, Mayıs 2006, s. 154 – 155.

mevzuata aykırılıkta, vergi kaçakçılığı, zimmet, rüşvet vb. gibi suçlardan hüküm giymemiş olması,

- Personelin 4 yıllık lisans mezunu olması,
- SPK'nın lisanslamaya ilişkin düzenlemeleri uyarınca personelin lisans belgesine sahip olması gibi şartların yerine getirilmiş olması gerekir.[48]

Bankaların sermaye piyasası faaliyetleri SPK'nın Seri V, No: 46 sayılı Aracılık Faaliyetleri ve Aracı Kuruluşlara İlişkin Esaslar Tebliği'nde düzenlenmiştir. Tebliğin 5. maddesine göre;

- Bankalar daha önce ihraç edilmiş sermaye piyasası araçlarının borsada ve borsa dışında alım satımına aracılık edebilirler. Ancak hisse senedi alım satımına aracılık işlemlerini yalnız borsa dışında yapabilirler.
- Repo-ters repo işlemlerini yapabilirler.
- Ekonomik ve finansal göstergelere, mala, kıymetli madenlere, sermaye piyasası araçlarına, vadeli ve opsiyon sözleşmeleri dahil, türev araçların alım satımında aracılık edebilirler (5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, md. 4).[49]

1.11. 2005 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nu incelediğimizde;

Kanunun 4.maddesinde, bankaların sermaye piyasasında yapacağı faaliyetlere (sermaye piyasası araçlarının alımı, satımı, aracılık işlemleri, repo ve ters repo işlemleri, daha önce ihraç edilen sermaye piyasası araçlarının alım satım işlemleri) yer verilmiştir. Ayrıca; kanunun 3.kısım 1. bölümünde Kurumsal Yönetime İlişkin Yapı ve Süreçler ve Bunlara İlişkin İlkeler, sermaye piyasası kurulu ile kuruluş birliklerinin de görüşü alınarak belirleneceği ifade edilmiştir.[50]

---

48 İsmail KAYAR; **a. g. e.**, s. 459 – 460.

49 "Sermaye Piyasası Kurulu", Seri: V, No: 46 sayılı, **Aracılık Faaliyetleri ve Aracı Kuruluşlara İlişkin Esaslar Tebliği**, Seri V No:46, (07.09.2000 tarihli 24163 sayılı Resmi Gazete)

50 "Bankacılık Kanunu" ,(Çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr/ turkce/ mevzuat/ bankalarkanunu / bankacilik_ kanunu.htm, 16.06.2006.

1.2.3. Türk Ticaret Kanunu

Sermaye piyasası hukuku; mali, ekonomik ve sosyal yönleri ve kapsamı itibariyle diğer çeşitli mevzuat ve hukuk dalları ile yakın ilişki içindedir. Bu hukuk dalları içinde ilk planda "Ticaret Hukuku"nu belirtmek yerinde olacaktır. Gerçekten de, sermaye piyasası hukukunda yer alan araçlar (menkul kıymet – kıymetli evrak ve diğer belgeler), ortaklıklar, aracılık faaliyetleri, tacir, haksız rekabet, faiz konuları ticaret kanununun temel düzenlemeleri arasında yer almaktadır. Bu ve benzer konuları ticaret hukukundan ayırmak mümkün değildir. Bahsedilen konularda, öncelikle sermaye kanununun özel düzenlemeleri uygulanacak, bu düzenlemeler dışında 1956 kabul tarihli Türk Ticaret Kanunu uygulanacaktır.

T.T.K.'nın özellikle anonim ortaklıklara ilişkin hükümleri ile ticaret ortaklıklarına ilişkin genel hükümleri ve dar kasamda kıymetli evraka ve ticari işletmeye ait hükümleri sermaye piyasası hukukunda da uygulanmaktadır.[51]

Hisse senetleri, tahviller ve intifa senetleri gibi en önemli menkul kıymet türlerini düzenleyen T.T.K., menkul kıymet kavramına veya tanımına yer vermemiştir. Md. (399 – 419) arası hisse senetlerine, Md. (420 – 433) arası tahvillere, Md. (557 – 581) arası kıymetli evrakla ilgili genel hükümlere, Md. (269 – 399) arası anonim şirketlerle ilgili genel hükümlere; intifa senetleri ile ilgili genel hükümleri içeren bu hükümler, sermaye piyasası hukukunda da uygulanan hükümler olarak kabul görmüştür.[52]

---

[51] Zühtü AYTAÇ; **Sermaye Piyasası Hukuku ve Hisse Senetleri**, Türkiye İş Bankası Vakfı Yayınları, Olgaç Matbaası, Ankara, 1988, s. 8 – 10.

[52] Ünal TEKİNALP & Ersin ÇAMOĞLU; **Türk Ticaret Kanunu ve Ticari Mevzuat**, Beta Yayıncılık, İstanbul, Nisan 2000, s. 76 – 158.

1.2.4. Sermaye Piyasası ile İlgili Yürürlükteki Tebliğ, Yönetmelik ve Kararnameler

Sermaye Piyasası ile ilgili çeşitli tarihlerde Sermaye Piyasası Kurulu, Maliye Bakanlığı ve T. C. Merkez Bankası'nca yayımlanan tebliğ, yönetmelik ve kararnameler vardır.

Maliye Bakanlığı, "2279 Sayılı Ödünç Para Verme İşleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair 2520 Sayılı Kanun"un verdiği yetkiye dayanarak, çeşitli zamanlarda tebliğler yayımlamıştır. Bunun yanı sıra; özel sektör tarafından ihraç edilecek tahvillerin miktar, faiz, vade dönemlerine ilişkin konulardaki düzenlemeler, T.C. Merkez Bankası'nca çıkarılan tebliğlerde yerini almıştır.

2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile kurulan Sermaye Piyasası Kurulu, faaliyete başladığı 1 Şubat 1982 tarihinden itibaren kanunla kendisine verilen düzenleme yapma yetkisini tebliğler yayımlayarak da kullanmıştır. Kurul tebliğlerinin, Seri: VIII, No: 1 Sayılı Tebliğ'le belirtilen konu başlıklarına göre gruplara ayrılacağı belirtilmiştir:

Tablo-1.2: Sermaye Piyasası Kurulu Tebliğlerine Ait Konu Başlıkları

Seri I:	Hisse Senetleri
Seri II:	Tahviller
Seri III:	Diğer Menkul Kıymetler
Seri IV:	Menkul Kıymetleri Halka Arz Olunan Anonim Ortaklıklara İlişkin Hususlar
Seri V:	Aracı Kurumlar
Seri VI:	Yatırım Ortaklıkları
Seri VII:	Yatırım Fonları
Seri VIII:	Çeşitli Konular
Seri IX:	Menkul Kıymet Borsaları
Seri X:	Bağımsız Dış Denetleme
Seri XI:	Muhasebe Standartları
Seri XII:	Açıklama Tebliğleri[53]

Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yayınlanan ve şu an yürürlükte olan tebliğler ve yönetmelikler tezin ekler kısmında yer alacaktır.

[53] Ümit GÜCENME; **a. g. e.**, s. 22 – 23.

1.3. TÜRKİYE'DE SERMAYE PİYASASI ARAÇLARI

1.3.1. Menkul Kıymetler

1.3.1.1. Menkul Kıymet Kavramı ve Özellikleri

Menkul Kıymet kavramı; Türk literatürüne ilk kez 1929 yılında çıkarılan 1447 sayılı "Türkiye'deki Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsaları" kavramı ile girmiş olmakla beraber, menkul kıymetlerin ilk yasal tanımı 30.07.1980 tarihli 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 3.maddesinde açıkça ifade edilmiştir.[54]

Sermaye Piyasasında fonların arz ve talep edenler arasında el değiştirmesine aracılık eden menkul kıymetler kamu tüzel kişileri ya da anonim şirketler tarafından ortaklık ve alacaklılık haklarını temsil etmek üzere, belli şekil şartlarına sahip olarak, nakit veya mal karşılığında, belli bir meblağı temsil eden, çok sayıda orta, uzun ya da sonsuz vadeli olarak ihraç edilen, dönemsel getiri sağlayan, devamlılık içeren, yatırım aracı olarak kullanılan ve piyasaya sürülen kıymet evrak niteliğindeki belgelerdir.[55]

Menkul kıymetler olarak; hisse senetleri, hisse senedi türevleri, geçici ilmühaberler, yeni pay alma kuponları, tahviller, tahvil türevleri, tahvil faiz kuponları, hazine bonoları, katılma intifa senetleri, kar ve zarar ortaklığı belgeleri, finansman bonoları, banka bonoları ve banka garantili bonolar, varlığa dayalı menkul kıymetler, gelir ortaklığı senetleri, katılma senetleri, tertip halinde çıkarılan ve 2 yıl veya daha uzun süreli ipotekli borç ve irat senetleri, kurucu hariç aracı kurumlarla serbestçe alım satımı yapılabilen A tipi yatırım fonu katılma belgeleri kabul edilmektedir.[56]

Menkul kıymetlerin ortak özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Menkul kıymetler, hukuken kıymet evrak niteliğindedir.

---

[54] Mustafa Birol ÇAPANOĞLU; **Türkiye ve Dış Ülkelerde Sermaye Piyasası Özelleştirme Uygulamaları ve Genel Olarak Menkul Kıymet Borsaları**, Beta Yayıncılık,İstanbul, Ağustos 1993, s. 37.

[55] Muharrem KARSLI; **a. g. e.**, s.245.

[56] Ali ÇIMAT; **Sermaye Piyasası Kurumları, Faaliyetleri ve Vergilendirilmesi**, İstanbul, Ağustos 1998, s. 57.

- Belli şekil şartlarına sahip olan, standart ve yuvarlak meblağlı, çok sayıda piyasaya sürülen sermaye piyasası araçlarıdır.
- Sahibine alacaklılık ya da ortaklık hakkını sağlayan, az veya çok devamlılık arz eden, dönemsel gelir sağlayan kıymetlerdir.[57]
- her birinin bir itibari, yani nominal, bir de piyasa koşullarında oluşan piyasa değeri mevcuttur. Tahviller, vade sonunda sahibine nominal değer kadar kazandırdıkları için, piyasa değeri nominal değerinden farklı olmaz. Hisse senetlerinin ise zamanla nominal değerleriyle bağlantıları kalmayabilir. Piyasa arz talep koşullarında piyasa fiyatı oluşur.[58]
- Menkul kıymetler; piyasaya, nama veya hamiline yazılı olarak sürülürler. Nama yazılı kıymetlerde; sahibin adı, soyadı ve adres bilgileri bulunurken, hamile yazılı kıymetlerde senet kimin elinde ise kıymet, o kişinin sayılır. Nama yazılı kıymetler de devir; ciro ve teslim ile gerçekleşirken, hamiline yazılı menkul kıymetler de devir teslimle gerçekleşir.
- Faiz ve temettü kuponlarıyla talonlar, üzerlerinde aksine bir kayıt olmadıkça hamiline yazılı senet olarak kabul edilirler.
- Menkul kıymetler yatırım aracı olarak kullanılırlar.[59]

1.3.1.2. Menkul Kıymet – Kıymetli Evrak İlişkisi

Kıymetli evrak; hakkın senede sıkı sıkıya bağlı olduğu, hakkın senetten ayrı olarak devrinin mümkün olmadığı, senet olmadan haktan söz etmenin mümkün olmadığı, senet kimin üzerindeyse tasarruf yetkisinin de o kişiye ait olduğu, özel şekil şartlarının öngörüldüğü Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan senetlerdir.[60]

---

57 Mehmet BOLAK; **Menkul Kıymetler ve Portföy Analizi**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1991, s. 71 – 73.
58 M. Birol ÇAPANOĞLU; **a. g. e.**, s. 38 – 39.
59 Muharrem KARSLI; **a. g. e.**, s. 250 – 251.
60 Nail KINACIOĞLU; **Kıymetli Evrak Hukuku**, Ankara, 1984, s. 18.

Kıymetli evrak kavramı, menkul kıymet kavramının üstünde genel bir kavram olarak görülmektedir. Menkul Kıymetler, kıymetli evrakın bir grubunu teşkil ederler. Menkul kıymetler, hukuken kıymetli evrak niteliğindedir.[61] Ancak; Sermaye Piyasası Kurulu Seri V – No: 1 Tebliğle, menkul kıymet sayılan ve sayılmayan kıymetli evraklar tespit edilmiştir. Böylece menkul kıymetler dışında olup, menkul kıymet sayılmamakla beraber, sermaye piyasası aracı olarak kullanılan kıymetlerin de varlığı ortaya çıkmıştır. Tebliğe göre, menkul kıymet sayılan kıymetli evraklar:

- Hisse senetleri ve geçici ilmühaberler,
- Tahviller,
- İntifa senetleri,
- Kar ve zarar ortaklığı belgeleri,
- Hazine bonoları, devlet ve diğer kamu tüzel kişilerinin çıkardıkları tahvil ve bonolar,
- 2 yıl ve daha uzun vadeli olarak çıkarılan ipotekli borç ve irat senetleridir.[62]

Yukarıda sayılanlar dışında, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından belirlenen kıymetler de menkul kıymet olarak işlem göreceği belirtilmiştir. Bu hüküm finansman bonoları, banka bonoları ve banka garantili bonolar, gelir ortaklığı senetlerinin de menkul kıymet kavramına dahil olduğunu açıklamak için konmuştur.[63]

Tebliğin 3.maddesi ise, menkul kıymet sayılmayan kıymetli evrakları açıklamıştır:

- Faiz Kuponu, Temettü Kuponu, Talonlar,
- 2 yıldan az süreli olarak çıkarılan ipotekli borç ve irat senetleri,
- Yatırım Fonu Katılma Belgeleri,

---

61 Oğuz Kürşat ÜNAL; **Menkul Kıymetler,** Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Türkiye İş Bankası Vakfı, Hukuk Fakültesi Yayınları, Afşaroğlu Matbaası, Ankara, 1988, s. 53 – 56.

62 Muharrem KARSLI; **a. g. e.**, s. 246 – 247.

63 Mehmet BOLAK; **a. g. e.**, s. 73.

- Maliklerince hazırlanan opsiyon senetleridir.[64]

Bu açıklamaların ışığı altında; menkul kıymet sayılan kıymetli evraklar, sermaye piyasasında tasarrufların yatırımlara dönüştürülmesinde sermaye piyasası aracı olarak kullanılmaktadırlar.

1.3.1.3. Hisse Senetleri (Tanımı ve Özellikleri)

Esham, aksiyon, pay senedi veya sadece hisse adı altında kullanılan, anonim ortaklıklar ya da sermayesi paylara bölünmüş komandit ortaklıklar tarafından kanuni şekillere uygun olarak düzenlenen, sahiplerine, sahip olduğu sermaye kadar ortaklık hakkı sağlayan menkul kıymetlerdir.[65]

Hisse senetleri ortaklık senedi olduğuna göre sahibine; şirket karından pay alma hakkı, şirket yönetimine katılma ve oy kullanma hakkı, tasfiyeden pay alma hakkı, rüçhan hakkı ve şirket faaliyetleri hakkında bilgi edinme hakkı gibi haklar tanımaktadır.[66]

Buna karşılık hisse senetleri sahibine bazı mali sorumlulukları yerine getirme görevini yüklemektedir. Senet sahibi, ilk kuruluşta veya sermaye artırımlarında iştirak taahhüdünü yerine getirmekle yükümlüdür. Hisse sahibi, iştirak taahhütnamesini imzaladığı andan itibaren taahhüt ettiği sermayeyi şirket yönetim kurulunun belirleyeceği tarihlerde şirkete getirmeli, zamanında ödemezse temerrüt faiziyle ödeme yapması gerekmektedir.[67]

Hisse senedi ihraç edebilecek şirket ve kuruluşlar; anonim şirketler, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler (SPK'nın 4.maddesi gereğince bu şirketlerin hisse senetleri halka arz yoluyla satılmaz), özel kanunla kurulan kurumlar (Merkez Bankası, Bankalar, A.Ş. şeklinde kurulan İktisadi Devlet Teşekkülleri (İDT), Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT), Bağlı Ortaklıklar ve Sigorta şirketleri)dır.[68]

---

64 Muharrem KARSLI; **a. g. e.**, s. 246 – 247.
65 Sudi APAK; **Sermaye Piyasaları ve Borsa**, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul, 1995, s. 29.
66 Ünal ŞAKAR; **Araçları, Kurumları ve İşleyişi ile Sermaye Piyasası**, Yayın No: 1010, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1997, s. 145 – 146.
67 Ali ÇIMAT; **a. g. e.**, s. 59.
68 Ünal ŞAKAR; **a. g. e.**, s. 104.

1.3.1.3.1. Nam'a ve Hamiline Yazılı Hisse Senetleri

İhraç ve devir özelliklerine göre hisse senetleri nam'a ve hamiline yazılı olarak ayrılmaktadır. Hamiline yazılı hisse senetlerinde, devir işlemi teslimle tamamlanırken, nam'a yazılı hisse senetlerinde devir senedi ciro edilmesi, devir alana teslimi ve şirketin pay defterine kaydedilmesi ile mümkün olmaktadır.[69] Esas sözleşmede aksi bulunmadıkça, anonim şirketler nama yazılı olarak senetleri düzenlerler. Senetlerin nama yazılı olarak düzenlenmesi; ortak sayısının tespitinde, ortakların tanınması ve takibinde, malvarlığının korunmasında, senedin kaybolması halinde genel kurul toplantısına katılmada, vergi kaybını önlemede çeşitli avantajlar sağlarken, ortaklık payının devrindeki güçlükler, halka açılmayı engelleme, gizliliği sağlayamama gibi birtakım dezavantajları vardır.[70] Senedin sahibi kim ise, o kimsenin hak sahibi sayılacağı hisse senetleri hamiline yazılı sayılmaktadır. Hamiline yazılı hisse senetleri gerçek anlamda anonimliği sağlama, devir kolaylığı, mülkiyetin yaygınlaşmasına yardımcı olma, gizliliği sağlama gibi avantajlar sağlarken, senedin kaybı ya da çalınması durumunda hak sahibinin belirlenmesindeki güçlükler, ortaklıkta yabancılaşmaya neden olma, vergi kaçakçılığına ortam hazırlama şeklinde dezavantajlara sahiptir.[71]

1.3.1.3.2. Primli ve Primsiz Hisse Senetleri

Üzerinde yazılı olan değer ile yani, nominal değeri ile ihraç edilen hisse senetleri primsiz, nominal değerinden yüksek bir bedelle ihraç edilen hisse senetleri primli olarak kabul edilmektedir. Primli hisse senedi ihracı için ya esas sözleşmede hüküm bulunmalı ya da genel kurul tarafından karar alınması gerekmektedir. Kayıtlı Sermaye Sistemi'nde esas sözleşmede belirtilmiş olmak şartıyla, primli hisse senedi ihraç edilebilir. Primli hisse senetlerinde emisyon primleri vergiye tabi tutulmaktadır.[72]

---

69 Mustafa Birol ÇAPANOĞLU; **a. g. e.**, s. 42 – 43.
70 Ünal ŞAKAR; **a. g. e.**, s. 109.
71 Atilla UYANIK; **a. g. e.**, s. 100.
72 Ünal ŞAKAR; **a. g. e.**, s. 110.

1.3.1.3.3. Bedelli ve Bedelsiz Hisse Senetleri

Kuruluş aşamasında veya sonradan yapılacak bedelli sermaye artırımlarında rüçhan hakkı kullanımıyla eski ortaklar tarafından veya halka arz yoluyla üçüncü kişiler tarafından satın alınan hisse senetleri, bedelli hisse senetleri sayılmaktadır. Böylece ortaklığa dışarıdan nakit girişi sağlanmış olur.

Dağıtılmamış kar, yedek akçe, yeniden değerleme artış fonu, gayrimenkul satış kazançları veya iştiraklerdeki değer artışlarının sermayeye eklenmesi nedeniyle çıkarılan ve şirkete dışarıdan nakit girişinin gerçekleştirilmediği hisse senetleri, bedelsiz sayılmaktadır. Böylece yeni hisse senetleri, eskisinin uzantısı olmakta, mevcut payların değeri yükselmekte, gerçekte şirkete iç kaynaklardan ödeme yapılmaktadır.[73]

1.3.1.3.4. Kurucu ve İntifa Hisse Senetleri

Kurucu Hisse Senetleri, kuruluş hizmeti karşılığı olmak üzere, ana sözleşme hükümleri çerçevesinde, şirket karının bir kısmına katılım hakkı sağlayan ve mutlaka kurucuların adlarına yazılı olmak şartıyla ihraç edilen senetlerdir. Bu senetler sahibine şirket yönetimine katılma hakkı sağlayamadığı gibi, belli bir sermaye payını da temsil etmemektedir.[74]

İntifa Hisse Senetleri ise, şirket genel kurulunun alacağı kararla, bazı kimselere çeşitli hizmetler ve alacak karşılığı olarak şirket kuruluşundan sonra verilen ve sermaye payını temsil etmeyen senetlerdir.[75]

1.3.1.3.5. Adi ve İmtiyazlı Hisse Senetleri

Esas sözleşmede aksine bir hüküm yoksa hisse senetleri, sahibine eşit haklar sağlamaktadır. Bu tip hisse senetleri, adi hisse senetleri olarak kabul edilmektedir.

Bazı hisse senetleri ise; sahibine adi hisse senetlerine nazaran birtakım imtiyazlı haklar sağlar. İmtiyazlı hisse sahiplerine kardan belli oranda özel temettü dağıtmada, rüçhan hakkı kullanımında, oy hakkında, tasfiye sonucuna katılmada,

---

73 Murat DOĞU; **Gelişen Hisse Senedi Piyasaları ve Türkiye**, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Ankara, Ocak 1996, s. 3.

74 Ali ÇIMAT; **a. g. e.**, s. 64.

75 Selahattin TUNCER; **Türkiye'de Sermaye Piyasası**, Okan Matbaası, İstanbul, 1985, s. 207 – 208.

organ seçimlerinde aday göstermede ve şirket tesislerinden yararlanmada birtakım ayrıcalıklar tanınmaktadır.[76]

1.3.1.4. Hisse Senedi Türevleri

Hisse senetleri ile büyük ölçüde benzerlikleri olmasına rağmen, hisse senedi olarak kabul edilmeyen menkul kıymetler, hisse senedi türevleri olarak adlandırılmaktadır.

Hisse senedi türevlerini üç başlık altında incelememiz mümkündür.

1.3.1.4.1. Katılma İntifa Senetleri (KİS)

Katılma intifa senetleri, anonim ortaklıkların nakit karşılığı satılmak üzere, ortaklık haklarına sahip olmaksızın kardan pay alma, tasfiye bakiyesinden yararlanma, yeni pay alma ve SPK Seri: III, No: 10 tebliğinde belirtilen imkanların bir kısmından veya tamamından yararlanma haklarını sağlayan hisse senedi türevleridir. Bu senetler finansmana ihtiyacı olup da sermayesini arttırmak istemeyen anonim şirketlerce firma oy dengesini bozmadığı gibi, riskli ve spekülatif yatırımların riskinin bir bölümünü firma dışına dağıtılmasını sağlar. Katılma intifa senetleri tahsil çıkararak faiz riskine girmek istemeyen şirketler ve karlı çalışan bir şirketten kar payı almak isteyen, ancak uzun vadede ortak olmak istemeyen yatırımcılar tarafından rağbet görmektedir.[77] Katılma İntifa Senetleri, nama veya hamiline yazılı olarak düzenlenir. Katılma İntifa Senetleri, diğer intifa senetlerinden farklı olarak nominal değer yazılı olarak ihraç edilmektedirler.

Anonim şirketlerin ihraç edecekleri KİS tutarı, ödenmiş sermayeleri ve yedek akçeleri toplamından çok, bu toplamın altıda birinden az olamayacağı hükme bağlanmıştır.[78]

---

[76] Mehmet BOLAK; **a. g. e.**, s. 109.

[77] Halil KIRLI; "Sermaye Piyasası Mevzuatında Katılma İntifa Senetleri", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 117, 1998, s. 64 – 73.

[78] Sermaye Piyasası Kurulu, Seri: III, No: 10 sayılı "**Katılma İntifa Senetleri İhracına İlişkin Esaslar Tebliği**", (14.07.1982 tarihli 21284 sayılı Mükerrer Resmi Gazete)

1.3.1.4.2. Kar ve Zarar Ortaklığı Belgeleri (KOB)

Finansman gereksinimini gidermek amacıyla, hisse senedi ihracını düşünmeyen, fakat para piyasasından da kredi bulmakta güçlük çeken şirketlerin ihtiyaçlarına cevap verebilen yurtiçinde ve yurtdışında ihraç edilen belgelerdir.[79] Bu belgeler; kar ve zarara katılma ve ortaklık hakkı vermekle beraber, hisse senedi sayılmazlar. Sahiplerine, şirkette yönetim hakkı sağlamazlar. Sermaye Piyasası Kanunu'nda Seri: III, No: 27 tebliği ile kar ve zarar ortaklığı belgesi geniş olarak düzenlenmiştir.

Tebliğe göre, ortaklık belgeleri şirketin tüm faaliyetlerine ortaklık şeklinde olabileceği gibi, bir veya birkaç faaliyetine ortaklık şeklinde olabilir. Belgenin vadesi, faaliyetin vadesi ile sınırlı olup, bu belgeleri ihraç eden kuruluşlar, oluşan kardan verilen pay tutarını finansman gideri şeklinde düşerek kurumlar vergisi matrahında indirebilirler. Tebliğin 15.maddesi gereğince; ihraç edilmiş kar ve zarar ortaklığı belgelerinin tümünün yıllık kar veya zarara katılma oranı; kar zarar ortaklığı belgelerinin ortaklıkta kalış süreleri ile nominal değerleri çarpımının, aynı şekilde hesaplanan KOB belgelerinin özkaynaklar ve varsa katılma intifa senetleri değerleri toplamına olan oranına göre hesaplanır.

Bu belgeler vadeli olup; en kısa vade 3 ay, en uzun vade 7 yıldır. KOB'lar 1 YTL ve katları şeklinde hamiline ya da nama yazılı olarak ihraç edilirler.[80]

1.3.1.4.3. Oydan Yoksun Hisse Senetleri (OYHS)

Hukukumuzda, oydan yoksun hisse senetleri 2499 sayılı SPK'nın (3794 sayılı kanunun 13.maddesiyle eklenen) 14/A maddesi ile yasal düzenlemeye kavuşmuştur. İşletmelerin uzun süreli fon gereksinimlerini sağlamak amacıyla oy hakkı hariç, sahibine kar payından ve istendiğinde tasfiye bakiyesinden yararlanma hakkını ve diğer ortaklık haklarını sağlayan hisse senetleri, oydan yoksun hisse senetleri olarak kabul edilmektedir.[81]

---

79 Mustafa Birol ÇAPANOĞLU; **a. g. e.**, s. 44 – 45.

80 Sermaye Piyasası Kurulu, Seri: III, No: 27 sayılı "**Kar ve Zarar Ortaklığı Belgelerinin Kurul Kaydına Alınmasına İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ**", (20.03.2003 tarihli, 25054 sayılı Resmi Gazete)

81 Atilla UYANIK; **a. g. e.**, s. 98.

Sermaye Piyasası Kurulu, Seri: I, No: 30 sayılı tebliğ gereğince; ortaklıkların OYHS ihraç edebilmeleri için; esas sözleşmede ihraca ilişkin hüküm bulunması, ödenmiş ve çıkarılmış sermaye tutarının asgari ödenmiş sermaye tutarından az olmaması, ortaklığın son iki yıldır kar elde etmiş olması, kar payındaki ve varsa tasfiye bakiyesindeki imtiyaz oranının gösterilmiş olması, ortaklık yetkili organının OYHS ihracı konusunda karar vermiş olması, OYHS'nin itibari toplam değerinin ödenmiş veya çıkarılmış sermayenin yarısını geçmemek üzere, esas sözleşmede gösterilmesi ve nama yazılı olarak düzenlenmeleri gerekmektedir.[82]

OYHS'lerin ilk ihracı halka zorunlu olup, ortaklık üç yıl ardı ardına kar dağıtamazsa veya mevzuata aykırı olarak herhangi bir sebeple kar dağıtamazsa, durumun kesinleştiği genel kurul toplantı tarihini izleyen yıl oy hakkını elde ederler ve bu hisseler adi hisseler haline gelir.

Ülkemizde pek uygulaması olmayan bu tip hisse senetleri, batı ülkelerinde geniş çapta halka açık, çok ortaklı ve coğrafi açıdan dağınık olan ortakların yönetime katılmakta pek istekli olmadıkları, genel kurulda oy hakkı olmamasına rağmen, diğer hisse senetlerine nazaran daha fazla temettü veren senetlerdir.[83]

1.3.1.5. Tahviller (Tanımı ve Özellikleri)

Tahviller, kamu kuruluşları veya şirketlerin halka borçlanarak sağlayacakları fonlar için seri halde ihraç ettikleri, eşit kıymette ve aynı ibareli, kanuni şekil şartlarına uygun olarak düzenlenen sabit getirili menkul kıymetlerdir.[84] Tahvil hamilinin şirkete kullandırdığı sermaye, yabancı sermayedir. Tahvil sahibi, tahvili çıkaran kuruluşun uzun vadeli alacaklısı konumundadır. Tahvil sahibi, şirketin aktifi üzerinde olacağından, başka bir hakka sahip değildir. Tahvil hamili, şirketin yönetimine katılamaz, şirketin kar-zarar riskine katılmaz. Buna karşılık şirketin brüt karından önce tahvil sahiplerinin faizleri ödenir. Şirket kar da etse zarar da etse tahvil sahibi vade sonunda anapara ve faizlerini alır. Şirketin iflası veya tasfiyesi halinde de tahvil hamilleri, hisse senedi hamillerinden daha önce alacaklarını alırlar.[85]

---

82 Ümit GÜCENME; **a. g. e.**, s. 84.
83 Mustafa Birol ÇAPANOĞLU; **a. g. e.**, s. 43.
84 Muharrem KARSLI; **a. g. e.**, s. 251.
85 Ünal ŞAKAR; **a. g. e.**, s. 114.

Tahviller; Türk Ticaret Kanunu (m. 420 – 433), T.C.Merkez Bankası Kanunu ve Merkez Bankası'nın Tahvillerle İlgili Tebliğleri, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ve Seri: II SPK Tebliğleri ile hukuki bir çerçeveye kavuşmuştur.[86]

T.T.K.'nın 422.maddesine göre; anonim şirketlerin çıkarabilecekleri tahvil miktarı, ödenmiş ve tahvil ihracı sırasında varlığı anlaşılan sermaye ile sınırlıdır. Sermaye Piyasası Kanunu'nun 13.maddesine göre ise, halka açık anonim ortaklıkların çıkarabilecekleri toplam tahvil tutarı; genel kurulca onaylanan son bilançodaki çıkarılmış sermaye veya ödenmiş sermaye ile yedek akçelerin toplamından, varsa zararların indirilmesinden sonra kalan miktarla sınırlıdır.[87] Ancak, mahalli idareler ve diğer kuruluşlar ile özelleştirme kapsamına alınanlar dahil, KİT'ler bu sınırlamaya tabi olmayıp, onların tahvil ihraç limitleri Bakanlar Kurulu'nca belirlenmektedir.[88]

Genel olarak tahviller, vadesi 2 yıldan az 7 yıldan fazla olmamak şartı ile serbestçe belirlenebilir ve nominal değerinin altında veya üstünde ihraç edilebilir.[89]

Tahvil ihraç eden kuruluşlar; tasarruf sahiplerinin ilgisini çekebilmek, tahvillere olan talebi arttırmak için, bu menkul kıymeti daha çekici kılma yönünde çabalar harcamakta, bu da tahvil türlerinin oluşmasına neden olmaktadır.

1.3.1.5.1. Devlet Tahvilleri (DİBS)

Hazine Müsteşarlığı tarafından ihraç edilen ve Merkez Bankası aracılığıyla ihale veya halka arz yöntemiyle satışa sunulan devletin orta ve uzun vadeli borçlanma ihtiyacı nedeniyle çıkarılan hamiline yazılı niteliğinde olan devlet iç borçlanma senetleridir.[90] Belediyeler ve Emlak Bankası gibi kamu kuruluşlarının çıkardığı tahviller de devlet tahvili sayılmaktadır. Devlet tahvilleri , sabit ve değişken faizli olmakta, ikramiyeli ve ikramiyesiz biçimlerde ihraç edilebilmektedir.

Devlet ve devlete bağlı kamu kuruluşlarına finansman ihtiyaçlarını karşılamak üzere tahvil ihraç etme yetkisi, Bütçe Kanunlarıyla ya da özel kanunlarla

---

86 Ali ÇIMAT; **a. g. e.**, s. 68.
87 Vural GÜNAL; **a. g. e.**, s. 40 – 41.
88 Atilla UYANIK; **a. g. e.**, s. 101.
89 **Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü**, Dünya Gazetesi Yayınları, İstanbul ,Haziran 1998, s. 319.
90 **Sabit Getirili Menkul Kıymetler**, İMKB Yayınları, Mart Matbaacılık, İstanbul , Eylül 2003, s. 2 – 3.

verilmektedir. Devlet tahvillerinin ihraç şartlarının ve prosedürlerinin çeşitli kanunlarla ve tebliğlerle belirlenmiş olması ve faiz ya da anapara alacağının ödenmemesi gibi risklerin olmaması, ihalelerde teminat olarak kullanılabilmesi, özel sektör tahvillerine göre daha avantajlı sayılmalarına neden olmaktadır.[91]

Bunun dışında, Hazinenin kısa süreli Kamu Kesimi Borçlanma Gereğini finanse etmek için piyasaya sürdüğü bir yıldan az vadeli, kuponsuz, iskonto esasına göre ihraç edilen hazine bonoları da sermaye piyasası aracı olarak kabul edilmektedir. Devlet tahvillerinde vade sonunda nominal değer ile iskonto satış değeri arasındaki olumlu fark, faiz gelirini gösterir. Kupon ödemeleri yılda 1, 2 veya 4 kez yapılabilir.

1.3.1.5.2. Özel Sektör Tahvilleri

Özel Sektör Tahvilleri, özel sektörde bulunan anonim ortaklıklar tarafından ihraç edilmektedir. Ortaklıkların çıkaracağı tahvillerin azami miktarı, çıkarılma şartları ve uygulanacak prosedürler, gerek Türk Ticaret Kanunu gerekse de Sermaye Piyasası Kanunu'nda belirtilmiştir.

T.T.K çıkarılabilecek toplam tahvil miktarını esas sermayenin ödenmiş ve son bilançoya göre varlığı anlaşılan miktarı ile sınırladığı halde (T.T.K., m. 422); SPK, halka açık anonim ortaklıklar için farklı düzenlemeler getirmiştir. Bu tip ortaklıklarda, ödenmiş sermaye ile genel kurulca onaylanmış son bilançoda görülen yedek akçe ve değerleme fonundan varsa zararlar düşüldükten sonra kalan miktarı geçmeyecek şekilde tahvil ihracı mümkün olmaktadır.[92] Özel sektör tahvilleri, nama ve hamiline yazılı olabilmekte ve en az 2, en çok 7 yıl vadeli olarak işlem görmektedir.

Ancak, özel sektör bono ve tahvil ihracı beklenilen düzeyde değildir. Bunun en önemli nedenleri; kamu sektörünün son yıllardaki yoğun borçlanmasına neden olan ekonomik ortam, talep yetersizliği, SPK'ya yapılan başvurularda sürenin uzunluğu ve prosedür yoğunluğu, maliyet artışına neden olan vergi ve diğer yükler,

---

[91] A. Sait YÜKSEL; **Bankacılık Hukuku ve İşletmesi**, 7. baskı, Marmara Üniversitesi, Nihat Sayar Eğitim Vakfı Yayınları, İstanbul, 1992, s. 412 – 413.

[92] Sermaye Piyasası Kurulu, Seri: II, No: 13 sayılı, "**Tahvillerin Kurul Kaydına Alınmasına İlişkin Esaslar Tebliği**", (14.07.1992 tarihli 21284 sayılı mükerrer Resmi Gazete)

ihalelerde devlet tahvilleri gibi teminat olarak kullanılamaması, tahvilleri ihraç edecek kuruluşların piyasada yeterince tanınmamaları ve özkaynakların yeterince güçlü olmaması, özel sektör tahvil alacaklılarının icra, iflas ve tasfiyede yeterince korunmamış olmasıdır.[93]

1.3.1.5.3. Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Yerel Yönetimlere ait Tahviller

Tahvillere ilişkin genel düzenlemelere tabi olan mahalli idareler ile kamu iktisadi teşebbüslerinin ihraç edeceği tahviller izin ve ihraç limiti bakımından farklılık göstermektedir. İzin açısından yapılan düzenlemelerde, mahalli idareler ve kamu iktisadi teşebbüsleri tarafından çıkarılacak tahvillerin halka arzı için kuruldan izin alınması gerekmemekte, ancak bunlar hakkında kurula bilgi verilmektedir. İhraç limiti açısından da mahalli idareler ile kamu iktisadi teşebbüslerinin tahvil ihraç limitleri Bakanlar Kurulu'nca belirlenir.[94]

1.3.1.5.4. Primli Tahviller – Başa baş Tahviller

İhraç edilen bir tahvil üzerinde yazılı değer ile satışa çıkıyorsa başa baş tahvil, ancak nominal değerinden daha aşağı bedelle satışa çıkıyorsa primli tahvil olarak kabul edilmektedir.[95] Ticaret Kanunumuz; hisse senetlerinin nominal değerinden daha aşağı bedelle ihraç edilmesini yasakladığı halde, tahviller için böyle bir engel yoktur. Mevzuatta, tahvillerin nominal değerlerinin % 5'i kadar düşük bedelle ihracına izin verilmektedir.

1.3.1.5.5. İkramiyeli Tahviller

Tahvillerin satışını teşvik etmek için faiz ve erken satış priminden başka, para ikramiyeleri de verilebilir. Ancak her ne ad altında olursa olsun, alıcılara sağlanacak bu menfaatler, tahvilin itfa tablosunda belirtilen faiz ödeme tutarının içindedir.

Fakat, Türkiye'de tahvil sahiplerine nakdi ikramiyeli çekilişler de dahil, faiz dışında menfaat sağlanması yasaklanmıştır.

---

93 TBB Yayınları; "Özel Sektör Bono ve Tahvil İhraçlarının Gelişmemesinin Nedenleri,Alınması Gereken Önlemler ve Düzenlemeler " , **Bankacılar Dergisi ,** Sayı:35, 2000, s. 42 – 44.

94 Sermaye Piyasası Kurulu; **a. g. t**., m. 7.

95 Ali ÇIMAT; **a. g. .e.**, s. 71.

1.3.1.5.6. İndeksli Tahviller

Yüksek enflasyon dönemlerinde değişken faizli tahviller de yeterli olmayabilmektedir. Dalgalanan faiz geliri enflasyona karşı koruyabilmekte, ancak anaparanın erozyona uğramasına çözüm getirememektedir.[96] Bu noktada, indekslenmiş tahviller, hem anaparayı hem de faizi geçim indeksi, altın veya döviz gibi değerlere bağlayarak anaparayı da korumayı amaçlamaktadır. Bu tahvillerde anapara enflasyona karşı korunduğundan, faiz oranları düşük olabilmektedir. Ayrıca vade sonunda ödenecek anaparanın yükselmesi ve bu yükselmenin ne kadar olacağının ihraç tarihinde tahmin edilememesi gibi belirsizlikler, şirketler açısından riskli bir durum oluşturmaktadır. 1988 başlarında çıkartılan dövize endeksli PTT tahvilleri indeksli tahvillere örnek olarak gösterilmektedir.[97]

1.3.1.5.7. Garantili ve Garantisiz Tahviller

Bazen ihraç edilen tahvillerin satış şansını arttırmak için ihraç eden kuruluş tarafından bir bankanın veya şirketin bağlı olduğu holdingin garantisi sağlanmaktadır. Banka veya holdingin garantisi, ihraç edilen tahvillerin anapara ve faizlerinin vadelerinde geri ödenmesini içermektedir. Bu şekilde ihracı söz konusu olan tahviller, garantili tahviller olarak kabul edilmektedir. Asıl borçlu durumdaki şirket bunları ödemeyecek olursa garanti veren kurum kendisi ödemeyi taahhüt etmektedir.[98]

Garantili veya teminatlı tahvillerin bir başka şekli ise, bir gayrimenkul değere bağlanmış olan tahvillerdir.[99]

1.3.1.5.8. Paraya Çevrilme Kolaylığı Olan Tahviller

Bazı tahvillerde, tahvillerin ihracından itibaren belli bir süre geçtikten sonra istenildiği zaman işlemiş faizleriyle birlikte paraya çevrilme olanağı vardır. Bazı tahvillerde bu imkan her an kullanılabilirken, bazılarında şirkete yapılan talep

---

96 Sermaye Piyasası ve Borsa Temel Bilgiler Kılavuzu; **a. g. e.**, s. 182.
97 Frank J. FABAZZI; CFA, "Bond Markets, Analysis and Strategies", Fourth Edition, Prentice Hall, International Inc., USA, 1997, p. 124.
98 Ünal ŞAKAR; **a. g. e.**, s. 119.
99 Mehmet BOLAK; **a. g. e.**, s. 86.

doğrultusunda bu tahviller itfaya katılarak faiz ödeme tarihinde kupon ödemesiyle birlikte ödenmektedir.[100]

1.3.1.6. Tahvil Türevleri

1.3.1.6.1. Rüçhan Hakkı Tahviller

Anonim şirketlerde rüçhan hakkı mevcut ortakların kullanabileceği bir hak olup; şirketin ihraç ettiği tahvillerin satışını kolaylaştırmak için tahvillerin bütününe, kurul ile belirlenecek bir bölümüne, belli bir yüzdesine ya da belli bir limitin üstünde kalan kısmına, ileride yapılacak ilk sermaye artırımında rüçhan hakkı tanıdıkları tahvillere verilen addır. Bu hakkın ortaklar dışındaki hamillere kullandırılabilmesi için ya ortaklardan bazılarının bu haklarından vazgeçmesi, ya da genel kurul kararı ile rüçhan hakkının kaldırılması gerekmektedir.[101]

1.3.1.6.2. Kâra İştirakli Tahviller

Anonim Şirketler; Seri: II, No: 16 numaralı tebliğ gereğince, esas sözleşmelerinde hüküm bulunmak şartıyla, T.T.K.'nın 422 veya SPK'nın 13.maddesinde belli edilen sınırlar dahilinde nama veya hamiline yazılı kara iştirakli tahvil ihraç edebilmektedirler. Bu tür tahvillerin diğer tahvillerden tek farkı, gelirin; sabit bir faiz oranı değil, ihraç eden ortaklığın bilanço karından pay şeklinde olmasıdır. Kara iştirakli tahvil sahiplerine bilanço karı üzerinden yapılan ödeme, gider sayılmakta ve mali bilançodaki kar miktarından düşülmektedir.

Kara iştirakli tahviller, diğer tahvillerin tabi olduğu izin ve işlemlere tabi olmaktadır. Bir ortaklığın ihraç edebileceği kara iştirakli tahvil miktarı, tahvil ihraç limitinin içindedir.

Kara iştirakli tahvillerin önyüzünde, kara iştirakli olduğunun yazılması ve her yıl verilecek kar payının hesap şekli ve ödeme zamanının tahvil izahnamesinde gösterilmesi gerekmektedir.

---

[100] Muharrem KARSLI; **a. g. e.**, s. 119.
[101] Ali ÇIMAT; **a. g. e.**, s. 72.

Kara iştirakli tahviller, normal tahviller gibi itfa planına göre dönemsel ödenmeyip, vade sonunda bir defada geri ödenmektedir.[102]

1.3.1.6.3. Hisse Senetleriyle Değiştirilebilir Tahviller (HDT)

Hisse senetleriyle değiştirilebilir tahviller; SPK'nın 14. maddesi ve Sermaye Piyasası Kurulu'nun Seri: II, No: 15 sayılı tebliği ile düzenlenmiştir.[103]

HDT'ler ihraç sırasında izahname ve sirkülerde belirlenen esaslara uygun olarak, ihracı gerçekleştiren kuruluşça HDT ile değiştirilmek üzere arttırılan sermayeyi temsil eden hisse senetleri ile değiştirme imkanı veren menkul kıymetler olarak açıklanmıştır.[104]

Burada tahvil sahibine, faiz ve anaparanın geri alınması hakkıyla birlikte, anaparanın geri alınması yerine tahvilini hisse senedi ile değiştirebileceğine dair özel bir hak tanınmaktadır. Böylece tahvil sahibi, isterse vade gününde anaparasını geri alabilecek, isterse bundan vazgeçerek tahvilini belirlenen esas ve şartlarla hisse senetleriyle değiştirebilecektir.[105] HDT çıkarabilmenin ilk şartı, tahvil sahibinin, tahvilini hisse senedi ile değiştirmek istediği zaman ortaklığın kendisine verebilecek hisse senedinin bulunmasıdır.[106]

Yeni kurulan bir anonim şirketin hisse senetlerini satın alacak ortaklar bulması zor olduğundan ve şirket kuruluşunun ilk yıllarında kar payı dağıtmak zorunda kalmadan şirketin gelişmesinde HDT'ler aktif rol oynayabilmektedir. Tahvil sahipleri, şirketin gelişimine olumlu görürlerse, ellerindeki tahvilleri hisse senetlerine çevirerek şirketin ortağı konumuna geçebilmektedirler.[107]

---

102 Sermaye Piyasası Kurulu, Seri: II, No: 16 sayılı, "**Kara İştirak Tahvil İhraçları Esasları Tebliğ**" m. 3 – 5, (14.07.1992 tarihli 21284 sayılı Resmi Gazete)

103 Mehmet BOLAK; **a. g. e.**, s. 87 – 88.

104 Sermaye Piyasası Kurulu, Seri: II, No: 15 sayılı, "**Hisse Senedi ile Değiştirilebilir Tahvillere İlişkin esaslar Tebliği**", m. 3, (14.07.1992 tarihli 21284 sayılı mükerrer Resmi Gazete)

105 Hamdi YASAMAN; **Menkul Kıymetler Borsası Hukuku**, İstanbul, 1982, s. 59.

106 Oğuz İMREGÜN; **Kara Ticaret Hukuku Dersleri**, İstanbul, 1984, s. 495.

107 Oğuz Kürşat ÜNAL; "Sermaye Piyasalarında Hisse Senedi ile Değiştirilebilir Tahviller", **Yaklaşım Dergisi** ,Yayın No:69 , İstanbul, 1998,s. 31 – 39.

HDT'lerin vadesi 2 yıldan az, 7 yıldan çok olamamaktadır. Değiştirme işlemi en erken, tahvilin başlangıç tarihinden itibaren 2 yıl sonra yapılabilmekte ve bu tahvillerin faiz ödemeleri yılda bir defa kuponlara bağlı yapılmaktadır.[108]

1.3.1.7. Gelir Ortaklığı Senetleri (GOS)

Gelir ortaklığı senetleri, mülkiyet ve geliri kamu kurum ve kuruluşlarına ait olan köprü, baraj, karayolu, demiryolu, elektrik santrali, telekomünikasyon sistemleri, sivil kullanıma yönelik deniz ve hava limanları ile benzeri altyapı tesislerinin gelirlerine, gerçek ve tüzel kişilerin ortak olabilmesini sağlayan ve değişken faizli tahvil özelliği taşıyan senetlerdir.[109]

Gelir ortaklığı senedi; yasal dayanağını SPK ve T.T.K.'dan almamakta, 17.03.1984 yılında çıkartılmış 2983 sayılı "Tasarrufların Teşviki ve Kamu Yatırımlarının Hızlandırılması Hakkında Kanun" ve 13.09.1984 tarihli "Kamu Ortaklığı Fonu Yönetmeliği"nden almıştır.[110]

Böyle bir menkul değerin çıkartılmasındaki amaç; ekonomideki eksik tasarrufun tamamlanmasında enflasyonist bir finansman kaynağı bulma ihtiyacıdır. Bu şekilde hükümet, mevcut altyapı tesislerinin karşılığında bu menkul değeri ihraç ederek, sağlanacak fonlarla yeni altyapı tesislerinin finansmanına katkıda bulunmayı amaçlamıştır.[111]

2499 sayılı SPK'nında tanımlanan menkul kıymetler arasına GOS'nin dahil edilmesinin nedenleri:

- Altyapı yatırımlarına devlet bütçesi dışında kaynak sağlamak,

---

[108] Huriye KUBİLAY; **Hisse Senedi ile Değiştirilebilir Tahviller**,Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1986, s. 3.

[109] Serhan AKSOY; **Kalkınmanın Finansmanı**, Okumuş Adam Yayınları, İstanbul, Ekim 2005, s. 206.

[110] Ali CEYLAN & Turan KORKMAZ; **Sermaye Piyasası ve Menkul Değer Analizi**, Ekin Kitabevi,Bursa, 2004, s. 191.

[111] Tezer ÖCAL & Faruk ÇOLAK; **Finansal Sistem ve Bankalar**, Nobel Yayıncılık, İstanbul, Kasım 1999, s. 35.

- Soyut nitelikte olan devlet tahvili ve hazine bonosu yerine somut nitelikteki köprü ve barajların adlarını kullanarak daha kolay borçlanmak, yararlanacağı yeni bir araç yaratmak,
- Özellikle faiz geliri elde etmekten çekinen tasarruf sahiplerine gelir ortaklığı ismini kullanarak ulaşmak,
- Enflasyon hızı düştüğünde, yüksek ve sabit faizli devlet tahvillerinin hazineye getirdiği faiz yükünü hafifletmek sayılabilir.[112]

Gelir ortaklığı senetleri; ortaklık payını temsil etmemekte, senet sahibi, senedi ihraç eden altyapının sahibi olmamakta, sadece gelirine ortak olmaktadır. Bu senetlerin nama yazılı olarak ihracı mümkün olmayıp, sadece hamiline yazılı olarak çıkartılırlar. Senetler, tahvil gibi belli bir vadeye sahiptir. Genellikle 3 veya 5 yıl vadeli olup, istenildiği an paraya çevrilebilmektedirler. GOS; dövize endeksli olanlarda LIBOR, Türk lirası cinsinden ihraç edilenlerde ÜFE üzerinden minimum bir getiri oranını garanti etmekte olup, ödemeler yılda iki kez döviz veya YTL olarak gerçekleştirilmektedir.[113]

Gelir ortaklığı senetleri vergi avantajı ve teminat olarak kullanılabilmeleri gibi olumlu özellikler taşımalarına rağmen, devletçe taahhüt edilen enflasyon oranının üzerinde gelir sağlama garantisi sorunu ve elde edilen fonların tamamlanması yıllarca sürecek altyapı projelerinin ortaklık süresi içerisinde tamamlanması güç olacağından, bunların anapara tutarları ya hazineden karşılanacak ya da yeni gelir ortaklığı senetlerinin çıkarılması ihtiyacı doğacaktır.[114] Bugüne değin; Keban, Oymapınar ve Karakaya Barajları ile Boğaziçi Köprüsü için çıkartılan gelir ortaklığı senetleri halka satılmıştır.[115]

---

112 Cem TEKİN & Emre KARTALOĞLU; **Sermaye Piyasası Ürünleri ve Vergilendirilmesi**, Yaklaşım Yayıncılık ,Ankara, 2006, s. 42.
113 Sudi APAK; **a. g. e.**, s. 83.
114 Anthony M. SANTAMERO & David F. BABBEL; **Financial Markets, Instruments and Institutions** , Second Edition, İnternational Publication, USA, 2001, p. 231.
115 Cevat SARIKAMIŞ; **Sermaye Pazarları**, 4. Basım ,Alfa Yayınları, Kasım 2000, s. 47.

1.3.1.8. Banka Bonoları ve Banka Garantili Bonolar

Banka bonoları ve banka garantili bonolar, yatırım ve kalkınma bankaları, yani mevduat toplamayan bankalar ile anonim şirketlerin ihtiyaç duydukları zaman borçlu sıfatıyla bono ihraç etmek suretiyle doğrudan finansman sağlamalarına imkan veren emre veya hamiline yazılı olarak düzenlenen sermaye piyasası araçlarıdır.[116] Bu bonoların nitelikleri ile bunların ihracına dair esaslar, 3794 sayılı kanunla, değişik 2499 sayılı kanunun 31b, 4, 13, 22/a, b ve devam eden maddeleri uyarınca, aynı kanunun 14.07.1992 tarih ve 21284 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Seri: III, No: 12 "Banka Bonoları ve Banka Garantili Bonoların Kurul Kaydına Alınmasına İlişkin Esaslar Tebliği" ile düzenlenmiştir.[117]

Banka bonolarının vadesi en az 60, en çok 720 gün olmak üzere, satış esnasında belirlenerek, düzenleme anında bono üzerine yazılır. Banka bonolarının metinlerinde; banka bonosu ibaresi, bankanın ticari unvanı, bankadaki imza yetkisi olan temsilcilerin imzaları, belirli bir bedeli kayıtsız şartsız ödeme vaadi, düzenleme yeri ve tarihi, vade, ödeme yeri, sıra numarası, bono emre yazılı ise ödemenin yapılacağı kişinin adı ve unvanı, hamiline yazılıysa yazılı ibaresi yer almalıdır.[118] Bonoların ihraç kararı; özel sektördeki bankaların genel kurulları, devlet bankalarında ise yönetim kurulları tarafından alınır. Halka arz edilecek bonolarda izahname düzenlenmesi ve Ticaret Sicil Gazetesi'ne ilan verilmesi gerekmektedir. Bonoların tedavül limiti, bankanın onaylanmış son bilançosunda görülen ödenmiş sermayesi ve yeniden değerleme artış fonu toplamından, varsa zararların düşülmesinden sonra kalan miktarı aşamaz ve yasal olarak ihraç edilecek bonoların nominal değerlerinin 5 YTL'den az olmaması şarttır.[119]

Banka garantili bonolar ise; kalkınma ve yatırım bankalarından kredi kullanan ortaklıkların, bu kredilerin teminatı olarak borçlu sıfatıyla düzenleyip, alacaklı bankaya verdikleri emre yazılı senetler olup, bu krediyi kullandırmış olan bankaca kredi garantisi altında piyasaya sürülen satış tarihi itibariyle vadelerine en az

---

116 Halil KIRLI; "Sermaye Piyasası Mevzuatında Banka Bonoları ve Banka Garantili Bonolar", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 123,1998, s. 90 – 91.

117 Sevinç AKBULAK & Yavuz AKBULAK; **Sermaye Piyasası Araçları ve Halka Açık Anonim Şirketler**, Beta Yayıncılık, İstanbul, Ağustos 2004, s. 198.

118 Halil KIRLI; **a. g. m.**, s. 94 – 95.

119 Ali CEYLAN & Turan KORKMAZ; **a. g. e.**, s. 189.

60, en çok 720 gün kalmış sermaye piyasası araçlarıdır.[120] Bono üzerindeki kayıt, garanti veren bankayı, borçlu ile aynı şartlarda ve derecede sorumlu hale getirir. Bono hamili, protestoya gerek kalmaksızın, garanti veren bankaya, doğrudan başvurabilir. Banka garantili bonoların satışı, T.T.K. hükümlerine göre, senedin banka tarafından, bankanın sadece unvan ve yetkili imzalarının bulunduğu "beyaz ciro" şeklinde, ciro ve teslim ile yapılmaktadır. Banka bonolarının ve banka garantili bonoların ikincil piyasada alım satımı mümkündür.

Banka bonoları ve banka garantili bonolar; tahvillere göre esnek vade yapılarına sahip olmaları, anonim şirketlere doğrudan finansman olanağı tanımaları gibi sebeplerle önemli avantajları bulunan sermaye piyasası araçlarıdır.[121]

1.3.1.9. Finansman Bonoları

Finansman bonoları, 31.07.1992 tarihli 21301 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Seri: III No: 13 "Finansman Bonolarının Kurul Kaydına Alınmasına İlişkin Esaslar Tebliği" ile düzenlenen anonim ortaklıklar, mevzuata göre özelleştirme kapsamına alınanlar dahil, Kamu İktisadi Teşebbüsleri, mahalli idareler ile bu idarelerle beraber faaliyet gösteren kuruluş, idare ve işletmelerin borçlu sıfatıyla düzenleyip kurul kaydına alınma şartıyla ihraç ettikleri emre veya hamiline yazılı kıymetli evrak olarak tanımlanmaktadır.[122]

Türkiye'de finansman bonosu uygulaması, batı ülkelerindeki "commercial papers"a benzetilmek suretiyle, 30.10.1986 tarihli 19266 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.[123] Batı ülkelerinde, "commercial paper" kavramı; poliçeleri, bonoları, banka çeklerini ve para ödemesi için kullanılan kısa dönemli borç senetlerini ifade etmektedir.[124]

Bir kıymetli evrakın "finansman bonosu" olarak nitelendirilebilmesi için kıymetli evrak metninde; finansman bonosu ibaresi, ihraççının unvanı ve adresi,

---

120 Ali ÇIMAT; **a. g. e.**, s. 77.
121 Halil KIRLI; **a. g. m.**, s. 97.
122 Sevinç AKBULAK & Yavuz AKBULAK; **a. g. e.**, s. 200 – 201.
123 Vural GÜNAL; **a. g. e.**, s. 107.
124 Paul LOWENSTEIN; **The Commercial Paper Market and the Federal Securities Laws**, USA, Spring 1981, p. 129.

belirli bir bedeli kayıtsız ve şartsız ödeme vaadi, düzenleme yeri ve tarihi, vadesi, ödeme yeri, tertip ve seri numarası, ihraççının imza yetkisi verdiği temsilcilerin adları ve imzaları, finansman bonosu emre yazılı ise ödeme yapılacak kişinin adı veya unvanı, hamiline yazılı ise hamiline yazılı ibaresi yer almalıdır. Finansman bonolarının vadesi 60 günden az, 720 günden fazla olmamak üzere ihraççı tarafından belirlenmektedir.[125] Bonoların satış süresi vadenin dörtte birini geçmeyecek şekilde satış süresi içinde her gün iskonto esasına göre ayarlanır. Finansman bonoları aşağıdaki formüle göre fiyatlanır ve bonoların nominal değeri anapara ve faizi içerir.[126]

$$\text{Satış Fiyatı} = \frac{\text{Nominal Değer}}{(1 + \text{İskonto Oranı})^{\frac{\text{Vadeye Kadar Geçecek Gün Sayısı}}{\text{Gün}}}}$$

Finansman bonoları, ödeme konusundaki güvence verme durumlarına göre 5 şekilde düzenlenmektedir:

- İhraççıların mali gücünün yüksek olması nedeniyle herhangi bir güvenceye ihtiyaç duyulmadan çıkarılan "A" Tipi Finansman Bonoları,
- İhraççıya karşı garanti edilmiş banka kredisi ile desteklenmiş "B" Tipi Finansman Bonoları,
- Bankalar tarafından ödeme garantisi verilen, bankaların kefilliğinin söz konusu olduğu "C" Tipi Finansman Bonoları,
- Hazine garantisi taşıyan "E" Tipi Finansman Bonoları,
- Bir anonim ortaklığın müşterek borçlu ve birlikte kefalet sıfatıyla ödeme vaadini içeren "F" Tipi Finansman Bonolarıdır.[127] Tebliğde, "D" Tipi Finansman Bonoları için düzenleme yapılmamıştır.

Finansman Bonosu ihracı için anonim ortaklık statüsündeki ihraççıların esas sözleşmelerinde buna yetki veren hüküm bulunması ve bu konuda genel kurulca

---

125 Vural GÜNAL; **a. g. e.**, s. 109.

126 Sermaye Piyasası Kurulu, Seri: III No: 13 sayılı "**Finansman Bonolarının Kurul Kaydına Alınmasına İlişkin Tebliğ**", m. 5, (31.07.1992 tarihli 21301 sayılı Mükerrer Resmi Gazete)

127 Celali YILMAZ; **Sermaye Piyasasında Vergilendirme**,Yayın No:23, SPK Yayınları, Ankara, Aralık 1995, s. 317 – 318.

karar alınması gerekmektedir. Finansman bonolarının halka arzının aracı kuruluşlar vasıtasıyla yapılması zorunlu olup, bu bonoların ikinci el piyasada alım satımı mümkündür. Hamiline yazılı bonolar doğrudan teslimle el değiştirirken, emre yazılı olanlar "beyaz ciro" ve teslimle el değiştirmektedir.[128]

1.3.1.10. Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler (VDMK)

Varlığa dayalı menkul kıymetler, menkul kıymetleştirme uygulamasının alacağa dayalı bir uyarlamasıdır. En geniş tanımı ile menkul kıymetleştirme; doğrudan finansman, kredi kullanmak yerine menkul kıymet ihracı ile fon sağlama olarak ifade edilebilir. Dar anlamda ise, kredilerin ve alacakların bir paket haline getirilerek, bu pakete dayanan bir menkul kıymet oluşturulup, yatırımcılara satılmasıdır. Bu yolla oluşturulmuş menkul kıymet, varlığa dayalı menkul kıymet olarak tanımlanmaktadır.[129]

Ülkemizde VDMK ile ilgili yasal düzenlemelerin yapıldığı 31.07.1992 tarihine kadar menkul kıymetler, ortaklık bilançolarının pasifine bağlı olarak ihraç edilirken, bu tarihten itibaren menkul kıymetleştirme ile bilanço aktiflerine bağlı menkul kıymet ihracı mümkün olmuştur.

VDMK ile ilgili yasal düzenlemeler, 31.07.19992 tarihli, Seri: III, No: 14 sayılı "Varlığa Dayalı Menkul Kıymetlerin Kurul Kaydına Alınmasına ve Genel Finans Ortaklıklarının Kuruluş ve Faaliyet İlkelerine Dair Esaslar Tebliği" ile yapılmıştır.

VDMK; kıymetli evrak niteliğine sahip olup, tamamen itfa edilinceye kadar karşılığını oluşturan alacakların ve duran varlıkların başka bir amaçla tasarruf edilmesi, rehnedilmesi, teminat gösterilmesi ve haczedilmesi mümkün değildir.[130]

İhraç edilecek varlığa dayalı menkul kıymetlerin konusunu oluşturabilecek alacak türleri şu şekildedir:

---

128 Ümit GÜCENME; **a. g. e.**, s. 32.
129 Murat Bahadır TEKER; **Gayrimenkul Finansmanı ve Yatırımı**, Yayın No: 43, Sermaye Piyasası Kurulu Yeterlilik Etüdü, Ankara, 1995, s. 94.
130 Ünal ŞAKAR; **a. g. e.**, s. 128.

- Tüketici kredileri,
- Konut kredileri,
- Finansal kiralama sözleşmelerinden doğan alacaklar,
- İhracat işlemlerinden doğan alacaklar,
- Bankalar dışındaki anonim ortaklıklar ile KİT'lerin müşterilerine yaptıkları taksitli satışlardan doğan senede bağlanmış alacaklar,
- Tarım Kredi Kooperatifleri aracılığıyla verilen bireysel kredilere ilişkin T.C.Ziraat Bankası'nın senede bağlanmış alacakları,
- Türkiye Halk Bankası'nca Esnaf ve Sanatkarlarla küçük işletmelere açılan krediler,
- Gayrimenkul yatırım ortaklıklarının portföydeki gayrimenkullerinin satış veya satış vaadi sözleşmelerinden kaynaklanan senetli alacaklarıdır.[131]

Seri III, No: 14 sayılı tebliğin 2.maddesi uyarınca; varlığa dayalı menkul kıymet ihraç edebilecek kuruluşlar; bankalar, finansman şirketleri, genel finans ortaklıkları, faktöring şirketleri, finansal kiralamaya yetkili kuruluşlar ve gayrimenkul yatırım ortaklıklarıdır.[132]

VDMK, iskonto esasına göre satılabileceği gibi, dönemsel ve değişken faizli olarak ihracı mümkündür. İhraççı kuruluşlar, VDMK'e dayanan alacaklar portföyünü özel hesaplarda izlemek ve ayrı muhasebe kayıtları tutmakla yükümlüdür.[133]

VDMK'nın ihracı iki şekilde yapılmaktadır; kendi ticari işlemlerinden doğmuş alacaklar karşılığında doğrudan ve devraldıkları alacakları karşılığında dolaylı olarak. Bankalar gerek doğrudan ve gerekse dolaylı ihraç yapabilirken, finansal kiralama şirketleri yalnız kendi alacakları, genel finans ortakları da yalnızca devraldıkları alacaklar karşılığında VDMK çıkarabilmektedir.[134]

---

131 Sevinç & Yavuz AKBULAK; **a. g. e.**, s. 207.
132 Cevat SARIKAMIŞ; **a. g. e.**, s. 61.
133 Murat Bahadır TEKER; **a. g. e.**, s. 96 – 97.
134 Sermaye Piyasası ve Borsa Temel Bilgiler Kılavuzu; **a. g. e.**, s. 188 – 189.

VDMK ihracı sayesinde alacak finansmanı yoluyla sağlanan fonlar, şirketin bilançosunda borç olarak görünmeyecek, dolayısıyla genel sermaye yapısı bakımından şirket daha az riskli bir statüye kavuşacak, menkul kıymet üretenleri açısından kıymetin risk-kar profili daha açık olarak tanımlanabilecektir.[135]

1.3.1.11. İpotekli Borç Senetleri ve İrat Senetleri

İpotekli borç ve irat senetleri, Medeni Kanun'da (Md. 845 – 852) düzenlenmiş kıymetli evraklardır. İpotekli borç senedi bir gayrimenkulü ipotek ettirmek suretiyle hazırlanan, üzerinde belli bir değer ve faiz oranı bulunan hamiline yazılı olarak çıkarılan senetlerdir.[136] Bu senetlerden iki yıl ve daha uzun vadeli ve seri halinde ihraç edilmiş olanlar sermaye piyasası aracı olarak kabul edilmektedir.[137] İpotekli borç senedinde; borç ödenmediği takdirde, alacaklı taşınmazı paraya çevirerek alacağını tahsil edebilmektedir. Ancak taşınmaz borcu karşılamaya yetmez ise, borçlunun kişisel sorumluluğuna gidilebilinmektedir. Senetlerin seri halinde çıkarılabilmesi için taşınmaz değerinin her bir senede eşit pay düşecek şekilde bölünmesi gerekmektedir. Tahvillerde olduğu gibi, bu senetlerin de belli bir itfa planı söz konusudur. İpotekli borç senedi, üçüncü kişilerin zarara uğramalarını önlemek üzere, taşınmaz değerinin tapu memuru tarafından kendiliğinden tayin ve takdiri gerekmektedir.

İpotekli irat senetleri ise aynı mahiyette olup, ipoteklenen değer, taşınmaz değil, taşınmazdan sürekli elde edilen gelirdir. İrat senedi; ipotekli borç senedinden farklı olarak taşınmazın sadece senetteki alacak miktarıyla sınırlı olduğu borç sahibinin kişisel sorumluluğuna başvurmanın mümkün olmadığı kıymetli evraklardır.[138]

İpotekli borç senedinin tapuya tescil ile ihracının mümkün olması, devrinin kolay olması, hamiline yazılı olarak da çıkarılabilmeleri, Medeni Kanun'un bu senetlerin çıkarılmasında gösterdiği titizlik ve sağladığı güvenceler sebebiyle,

---

135 Mikail ALTAN; **Fonksiyonlar Ve İşlemler Açısından Bankacılık**, Beta Basım A.Ş., İstanbul, Ekim 2001, s.124.

136 Ahmet KILIÇOĞLU; **Bankacılar İçin Medeni Hukuk Bilgisi**, Türkiye İş Bankası Vakfı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2000, s. 390.

137 Ümit GÜCENME; **a. g. e.**, s. 31.

138 Osman Remzi GÜNVER; **Sermaye Piyasası Aracı Olarak İpotekli Borç Senedi ve İrat Senedi**, Yayın No:185, Ankara, 1994, s. 25 – 26.

finansal derinliğin sağlanmasında sermaye piyasası araçları arasında yerini almıştır.[139]

1.3.1.12. Gayrimenkul Sertifikaları

Tanımı ve hukuki yapısı bakımından gayrimenkul sertifikaları; ihraççıların bedellerini inşa edilecek veya edilmekte olan gayrimenkul projelerinin finansmanında kullanılmak üzere ihraç ettikleri, hamiline yazılı menkul kıymetlerdir.[140]

Gayrimenkul sertifikaları ile ilgili yasal düzenlemeler; 3794 sayılı kanunla, değişik 2499 sayılı SPK'nın verdiği yetkiye dayanılarak kurul tarafından yayınlanan Seri: III No: 19 sayılı, "Gayrimenkul Sertifikalarının Kurul Kaydına Alınmasına İlişkin Esaslar Tebliği" ile düzenlenmiştir. Bu tebliğe göre; gayrimenkul sertifikası ihraç etmek isteyen kuruluşlar, ihraca konu olacak eşdeğerdeki bir projeyi kurula başvuru tarihinden önceki 5 yıl içinde tamamlamış olmalı, üstlendiği gayrimenkul projesini gerçekleştirebilecek mesleki ve teknik bilgiye sahip olduğunu belgelendirmeli, ihraççının edimlerinin ve cezai şartlarının bir banka tarafından garantilenmesi, ihraççı ve banka arasında sözleşme yapılması gerekmektedir.[141] Sertifika ihracı karşılığında elde edilen paralar, bir banka nezdinde açılan özel bir hesapta toplanır ve gelir elde edecek ihraççı adına değerlendirilir.[142]

Gayrimenkul sertifikaları, gayrimenkullerin finansmanının yanı sıra, yatırımcıyı konut sahibi yapmak için de çıkartılmaktadır.[143]

---

139 Gültekin BAYAR; "Sermaye Piyasası Aracı Olarak İpotekli Borç Senedi", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 117, 1998, s. 87 – 91.

140 Ali CEYLAN & Turan KORKMAZ; **a. g. e.**, s. 192.

141 Sermaye Piyasası Kurulu, Seri: III No: 19 sayılı "**Gayrimenkul Sertifikalarının Kurul Kaydına Alınmasına İlişkin Tebliğ**", (20.07.1995 tarihli 22349 sayılı R.G.)

142 Orhan AKSOY; **a. g. e.**, s. 207.

143 Gültekin BAYAR; **a. g. m**., s. 91.

1.3.2. Diğer Sermaye Piyasası Araçları

Diğer sermaye piyasası araçları; menkul kıymetler dışında kalan ve şartları kurulca belirlenen kıymetli evraklardır. Çek, poliçe, bono ile mevduat sertifikaları bu tanımdan hariç tutulmuştur. Depo sertifikalarının, opsiyonların ve gelecek sözleşmelerinin bugün için diğer sermaye piyasası araçlarına örnek teşkil ettiğini söylememiz mümkündür.[144]

Depo sertifikaları; yerel bir saklama kuruluşunda depo edilen yabancı menkul kıymetleri temsilen çıkarılan ve bu menkul kıymetlerin verdiği hakları aynen sağlayan, bunlara özdeş, hamiline yazılı, nominal değeri temsil ettiği yabancı menkul kıymetin para birimi cinsinden ifade edilen sermaye piyasası araçlarıdır.[145]

Opsiyon sözleşmeleri ise; belli miktarda bir malı, menkul kıymeti veya finansal göstergeyi belli bir fiyattan ileride önceden belirlenmiş bir tarihte veya öncesinde alma veya satma hakkı veren sözleşmeler olarak sermaye piyasasına yeni katılan enstrümanlar olarak karşımıza çıkmaktadır.[146]

Tezin birinci bölümünün düzenlemesinde sermaye piyasası araçlarının vergilendirilmesine geçmeden önce piyasa kavramının ne olduğunun,finansal piyasaların çeşitlerine değinerek sermaye piyasasının para piyasasının yanında ekonomide yer aldığının , sermaye piyasasının birincil ve ikincil piyasa olarak çeşitlendiğinin, sermaye piyasasının fonksiyonlarının ve ekonomiye sağladığı getirilerin, sermaye piyasasının finansal sistem içindeki yeri ve öneminin ne olduğunun, sermaye piyasası ile ilgili yasal düzenlemelerin(Sermaye Piyasası Kanunu,Bankacılık Kanunu, Türk Ticaret Kanunu başlıkları altında toplanarak) neler olduğunun , Türkiye'deki sermaye piyasası araçlarının(Menkul Kıymet ve Diğer sermaye Piyasası Araçları olarak gruplandırılarak Menkul Kıymet kavramına ve Menkul Kıymet-Kıymetli Evrak İlişkisine değinildikten sonra Hisse Senetleri Tanımı/Çeşitleri/Türevleri, Devlet Tahvilleri Tanımı/Çeşitleri/Türevleri, Banka Bonoları ve Banka Garantili Bonolar, Finansman Bonoları, Varlığa Dayalı Menkul

---

144 Ünal ŞAKAR; **a. g. e.**, s. 104.
145 Borsa Terimleri Sözlüğü; **a. g. e.**, s. 7.
146 Adil YAZICIOĞLU; "Finans Piyasalarında Yeni Dönem: Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsası", **Vergide Gündem Dergisi**, Yayın No: 4, 2005, s. 5.

Kıymetler, İpotekli Borç Senetleri ve İrat Senetleri, Gayrimenkul Sertifikaları hakkında genel bilgi verilerek diğer sermaye piyasası araçlarından depo sertifikları ve opsiyon sözleşmeleri açıklanmıştır.) neler olduğunun açıklanmasındaki amaç; sermaye piyasası ile ilgili genel bir izlenim sağlamak ve tezin ikinci bölümünde özellikle sermaye piyasası araçları ile ilgili doğacak yabancılığı önleyebilmektir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SERMAYE PİYASASI ARAÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

2.1. Sermaye Piyasası Araçlarından Elde Edilen Gelirlerin Sınıflandırılması

Sermaye piyasası araçlarının vergilendirilmesinde elde edilen kazançların türlerine ve gerçek veya tüzel kişiler tarafından elde edilmesine göre gelir ve kurumlar vergisi açısından farklılık arz etmektedir. Kısaca; faiz, kira, kar payı şeklinde sağlanan kazançlar "menkul sermaye iradı" olarak kabul edilirken, sermaye piyasasında faiz, kira, kar payı ve benzeri gelirler dışında kalan ve diğer kazanç ve iratlar kapsamında yer alan gelirler "değer artış kazancı" olarak kabul edilmektedir. Menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarından gerçek kişilerin elde ettiği gelirler ile ticari işletmelerin ve kurumların elde ettiği gelirler, vergilendirmede farklı esaslara tabidir. Bu nedenle bireysel yatırımcıların sermaye piyasası araçlarından elde ettiği menkul sermaye iratları ve değer artış kazançları gelir vergisi hükümlerine tabi olduğu halde, ticari işletme ve kurumların elde ettiği menkul sermaye iratları ve değer artış kazançları, ticari kazanç olarak kabul edilmekte, bu gelirleri, kurumlar vergisi hükümlerine tabi olmaktadır. Bu ayırımın önemi, özellikle indirim ve istisna uygulamalarında kurum kazançlarının yararlandırılmaması olarak karşımıza çıkmaktadır.[147]

2.1.1. Menkul Sermaye İradı

2.1.1.1. İrat Kavramı ve Menkul Sermaye İradının Tanımı

İrat kelimesi Arapça kökenli olup, menkul ve gayrimenkullerden elde edilen faiz, kira, rant gibi hasılatların hepsine birden verilen ad olarak kabul edilmektedir.[148] Menkul ve gayrimenkul sermaye iradını diğer kazançlardan ayıran temel özellik,

---

147 Serbülent BAYRAK & Mustafa TAN; **Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirme Esasları**, Yayın No: 284, TÜRMOB Yayınları, Ankara, Şubat 2006, , s. 81.

148 Ömer DÖNMEZ; **Kavram, Teori ve Politikalar**,Gazi Kitabevi, Ankara, Eylül 2004, s. 435.

emek unsurunun olmayışıdır. İradı elde edebilmek için yapılması gereken yatırımı yapmak ve dönem sonunu beklemektir.[149]

Gerçek kişiler, iktisadi anlamda gelir yaratma faaliyetlerine kendileri katılmayıp, sermaye veya servetlerini başkalarına kullandırırlarsa menkul sermaye iradı elde etmiş olurlar.[150]

Gelir Vergisi Kanunu'nun 75.maddesi uyarınca, sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden sağlanan sermaye nedeniyle elde ettiği kar payı, faiz, kira ve benzeri iratlar menkul sermaye iradı olarak kabul edilmektedir. Bu açıklamanın ışığı altında menkul sermaye iradından söz edebilmek için:

- Elde edilen iradın ticari, zirai, mesleki faaliyet dışındaki nakdi sermayeden sağlanması,
- İradın kar payı, faiz, kira veya benzeri şekilde kazanılmış olması gerekmektedir.

İlgili maddede menkul sermaye iradının genel açıklaması yapıldıktan sonra kaynağına bakılmaksızın menkul sermaye iradı sayılan gelirlere yer verilmiştir.[151]

2.1.1.2. Menkul Sermaye İradı Sayılan ve Sayılmayan Gelirler

Gelir Vergisi Kanunu'nun 75.maddesi uyarınca, kaynağına bakılmaksızın menkul sermaye iradı sayılan gelirler şunlardır:

- Her çeşit hisse senetlerinin kar payları,
- İştirak hisselerinden doğan kazançlar,
- Kurumların İdare Meclis Başkan ve üyelerine verilen kar payları,
- Kurumlar Vergisi Kanunu gereğince yıllık veya özel beyanname veren dar mükellef kurumların, indirim ve istisnalar düşülmeden önceki

---

149 Mualla ÖNCEL & Ahmet KUMRULU & Nami ÇAĞAN; **Vergi Hukuku**, Turhan Kitabevi, Ankara, Eylül 2002, s. 228.

150 Doğan ŞENYÜZ; **Türk Vergi Sistemi**, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2005, s. 184.

151 Sibel Kumbasar BAYRAKTAR; **Türkiye'de Sermaye Piyasası Araçlarının Vergilendirilmesi**, Yayın No: 1, İMKB Araştırma Yayınları, İstanbul, Kasım 1994, s.7.

kurum kazancından hesaplanan kurumlar vergisi düşüldükten sonra kalan kısmı,

- Her çeşit tahvil ve hazine bonosu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler,
- Her çeşit alacak faizleri,
- Mevduat faizleri,
- Hisse senetleri ve tahvillerin vadesi gelmemiş kuponların satışından elde edilen bedeller,
- İştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kar paylarının devir ve temliki karşılığında alınan para ve ayınlar,
- Faizsiz olarak kredi verenlere kar ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kar payları ve özel finans kurumlarınca kar ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kar payları,
- Her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan iskonto bedelleri,
- Menkul kıymetlerin geri alım veya satım taahhüdü ile kazanım veya elden çıkarılması karşılığında sağlanan menfaatler,
- Tüzel kişiliğe sahip emekli sandıkları, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından;

  a) On yıl süreyle prim, aidat veya katkı payı ödemeden ayrılanlara yapılan ödemeler,

  b) On yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla birlikte, bireysel emeklilik sisteminden, emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile diğer sandık ve sigortalardan on yıl süreyle prim veya aidat ödeyenlere ve vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler,

c) Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat,maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler.[152]

Gelir Vergisi Kanunu'nun 76.maddesinde irat sayılmayan haller belirtilmiş ve menkul kıymetlerin el değiştirmesi karşılığında elde edilen bedeller ile değer artış kazançlarının menkul sermaye iradı sayılmayacağı ifade edilmiştir.

İlgili madde doğrultusunda menkul kıymetlerin kuponlu veya kuponsuz olarak satılması, iştirak hisselerinin devir ve temliki, menkul kıymetler ile iştirak hisselerinin tamamen veya kısmen itfa olunması ile alınan paralar, itfa sebebiyle verilen ikramiyelerin menkul sermaye iradı sayılmayacağı belirtilmiştir.[153]

2.1.1.3. Yıllık Beyanname ile Beyan Edilecek ve Edilmeyecek Menkul Sermaye İratları

Tam mükellefiyette; 2005 yılında elde edilen menkul sermaye iratlarının bir kısmı, tutarı ne olursa olsun, bir kısmı ise elde edilen gelirin belirli bir tutarı aşması halinde, yıllık beyanname ile beyan edilmeyecektir.

Tutarı ne olursa olsun beyan edilmeyecek menkul sermaye iratları;

I. Vergi kesintisine tabi tutulmuş olan,

- Mevduat faizleri,
- Özel finans kurumlarınca kar ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kar payları,
- Repo gelirleri,
- Menkul kıymetler yatırım fonlarının katılma belgelerine ödenen kar payları,

---

152 Yafes PEHLİVAN; "Menkul Sermaye İratlarının Vergilendirilmesi" ,**Yaklaşım Dergisi,** Sayı:146, Şubat 2005, s.14 – 15.

153 GVK, Madde: 76; **"İrat Sayılmayan Haller"**, "Menkul kıymetin kuponlu veya kuponsuz olarak satılması, iştirak hisselerinin devir ve temliki, menkul kıymetler ile iştirak hisselerinin tamamen veya kısmen itfa olunması karşılığında alınan paralarla itfa dolayısıyla verilen ikramiyeler menkul sermaye iradı sayılmaz."

II. 07.10.2001 tarihinden itibaren düzenlenen şahıs sigorta poliçeleri dolayısıyla elde edilen menkul sermaye iradı,

III. Kurumlar Vergisi mükelleflerince, 31.12.1998 ve daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde ettikleri kazançların dağıtımı durumunda gerçek kişilerce kazanılan kar payları,

IV. Kurumların karlarını sermayeye eklemek suretiyle gerçekleştirdikleri kar dağıtım işlemlerinde gerçek kişi ortaklarca kazanılan kar paylarıdır.

Belirli bir tutarı aşmaması halinde beyanı söz konusu olmayan menkul sermaye iratları şunlardır:

- Her çeşit tahvil ve hazine bonosu faizleri ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler ile tam mükellef kurumlardan elde edilen kar payları 15 bin YTL'yi aşmaz ise beyan edilmeyecek, ancak aşması durumunda gelirin istisna tutarını aşan kısmının tamamı beyan edilecektir.

800 YTL'lik tutarı aşması halinde, beyan edilecek menkul sermaye iratları ise şunlardır:

- Kıyı bankacılığından (off-shore bankacılık) elde edilen faiz gelirleri, hisse senetleri ve tahvillerin vadesi gelmemiş kuponlarının satışından elde edilen bedeller, iştirak hisselerinin sahibi adına henüz gerçekleşmemiş kar paylarının devir ve temliki karşılığında alınan para ve ayınlar, her çeşit senedin iskonto edilmesi nedeniyle alınan iskonto bedelleri, her çeşit alacak faizleri, yurtdışında kazanılan diğer menkul sermaye iratları 800 YTL'yi aştığı takdirde, bu gelirler ile vergi kesintisine tabi olmayan ve istisna uygulanmayan gayrimenkul sermaye iratlarının toplam tutarı dikkate alınarak hesaplanması gerekmektedir.[154]

[154] Serbülent BAYRAK & Mustafa TAN; **a. g. e.**, s. 147 – 150.; Ali EGEMEN, "Menkul Sermaye Gelirlerinin Vergilendirilmesinde Yeni Dönem", (Çevrimiçi) http://www.malihaber.com/, 01.07.2006.

2.1.1.4. Menkul Sermaye İratlarında Uygulanacak İndirim ve İstisna Düzenlemeleri

İndirim oranı, yasal düzenleme gereği olarak Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre o yıl için uygulanmasına karar verilmiş olan yeniden değerleme oranının, aynı dönemde Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu ihalelerinde oluşan bileşik ortalama faiz oranına bölünmesi şeklinde Maliye Bakanlığı'nca belirlenmektedir.[155] İndirim oranı uygulamanın amacı; söz konusu gelirlerin enflasyonundan kaynaklanan kısmının vergilendirme dışında bırakmaktır.[156] Vergi Usul Kanunu hükümleri gereğince, 2005 yılı için tespit edilmiş olan yeniden değerleme oranı %9.8 olup; aynı yıl için DT ve HB ihalelerinde oluşan bileşik ortalama faiz oranı % 18.25'dir.

Gelir Vergisi Kanunu'nda enflasyondan arındırmaya ilişkin indirim oranı 2005 yılı için % 53,7(20.12.2005 tarihli Gelir Vergisi Sirküleri/42) olarak belirlenmiştir. 2005 yılında elde edilen menkul sermaye iratlarından;

- Her çeşit tahvil ve hazine bonosu faizleri ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler,
- Her çeşit alacak faizleri,
- Menkul kıymetler yatırım ortaklıklarından sağlanan kar payları gibi gelirler, indirim oranı uygulamasına tabi olup, gayrisafi tutarları toplamı 32.397,41 YTL'yi aşmayan tutarlar için yıllık beyanname verilmeyecektir.

Döviz, altına veya başka bir değere endeksli ya da döviz cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilen gelirler ve ticari işletme kazanç ve iratları indirim oranı uygulamasına tabi değildir.[157]

---

155 Ekrem KARAYILMAZLAR; "Vergi Arbitrajı ve Sermaye Piyasası Araçlarının Vergilendirilmesi", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 182, Kasım 2003,s. 128 – 129.

156 Veysi SEVİĞ; "Menkul Sermaye İratlarında İndirim Oranı Uygulaması", **Mali Çözüm Dergisi**, Haziran 1996, s. 16.

157 Maliye Bakanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı; "**Menkul Sermaye İradı Elde Edenlerin Gelir Vergisi Beyanname Düzenleme Rehberi**", Yayın No: 6, Ocak 2006, s. 9 – 10.

İstisna ise, vergiye tabi olması gereken vergi konularının, kanunlar dahilinde vergi dışı bırakılmasıdır. Muafiyet ise, vergi mükellefi olması gerekenlerin, kanunlar dahilinde mükellefiyet dışında tutulmasıdır. Gerek istisna gerek muafiyet, kanun ile vergi konularına veya mükelleflere tanınan vergi kolaylıkları olarak kabul edilir.[158]

Gelir Vergisi Kanunu'nun 5281 sayılı değişik geçici 55.maddesi gereğince, 01.01.1999 – 31.12.2005 tarihleri arasında elde edilen ve tevkifata tabi tutulan GVK'nun 75.maddesinin 7, 12 ve 14 no.lu bentlerinde bahsedilen menkul sermaye iratları, menkul kıymetler yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kar payları veya bu fonların İMKB'de alım satımından doğan kazançlar ile Türkiye'de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında yapılan işlemler sonucunda sahip olunan kazançlar için beyanname verilmeyecektir. Aynı şekilde, GVK'nın 5281 sayılı kanunla değişik geçici 59.madde ile 26.07.2001 – 31.12.2005 tarihleri arasında ihraç edilen DT, HB ve Eurobond faiz gelirleri ve elden çıkarılmasından sağlanan diğer kazançlar toplamının 2005 yılında elde edilen gelirler için 174.033,88 YTL, 2006 yılında elde edilen gelirler için 191.089,20 YTL'si gelir vergisinden istisna edilmiştir. 2005 yılında elde edilen ve gayrisafi tutarı (26.07.2001 tarihinden itibaren ihraç edilen YTL cinsi kıymetler açısından) 408.280,52 YTL'yi aşan DT ve HB faiz gelirleri beyan edilecektir.[159]

İstisna faiz gelirleri ile elden çıkarma nedeniyle oluşan diğer kazançlar toplamına uygulanacak olup, bir gerçek kişinin bahsi geçen yukarıdaki kazanç türlerinden gelir tutarı istisna sınırını aşarsa, istisnanın hangi kazanca uygulanacağını kendisi belirleyecektir.

İstisna faiz gelirleri açısından indirim oranı, elden çıkarma dolayısıyla oluşan diğer kazançlar açısından maliyet bedeli endekslemesi uygulandıktan sonra bulunan meblağa uygulanacaktır.

---

158 Hasan YALÇIN; **Gelir ve Kurumlar Vergisi Uygulamasında Muafiyet ve İstisnalar**, Kılavuz Yayıncılık, İstanbul, 1997, s. 10.

159 GVK Madde 75: "**İrat Sayılan Haller**"
7. bent: Mevduat faizleri, 12.bent: Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kar payları ile kar ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kar payları ve özel finans kurumlarınca kar ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kar payları, 14.bent: Her nevi tahvil, hazine bonosu, Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkarılan menkul kıymetlerin geri alım ve satım taahhüdü ile iktisap ve elden çıkarılması karşılığında sağlanan menfaatler.

Dar mükellefiyette tevkifata tabi tutulmuş menkul sermaye iratları için tutarı ne olursa olsun beyanname verilmeyecektir.

İstisna uygulaması sadece gerçek kişilerce elde edilen kazançlar yönünden geçerli olup, ticari işletmelere ait olan menkul sermaye iratlarına uygulanmayacaktır.[160]

2.1.2. Değer Artış Kazancı

2.1.2.1. Elden Çıkarma Kavramı ve Değer Artış Kazancının Tespiti

Elden çıkarma kavramı; Gelir Vergisi Kanunu'ndan menkul kıymetlerin satılması, bir ivaz karşılığında devir ve temliki, trampa edilmesi, takası, kamulaştırılması, devletleştirilmesi, ticaret şirketlerine sermaye olarak konulması olarak açıklanmıştır. Gelir Vergisi Kanunu'nda sayılan yedi gelir unsurundan sonuncusu olan "Diğer Kazanç ve İratlar" arasında yer alan "Değer Artışı Kazançları", uygulamada alım satım kazançları olarak da bilinmektedir. GVK'nın mükerrer 80.maddesinde belirtilen mal ve hakların elden çıkartılmasından doğan kazançlar, değer artışı kazançları olarak açıklanmıştır.

Değer artış kazancında vergilenecek kazanç, elden çıkarma karşılığında alınan para ve ayınlarla sağlanan ve temsil edilebilen her türlü tutardan elden çıkarılan menkul kıymetlerin maliyet bedelinin indirilmesiyle tespit edilir. Menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından doğan kazançların tespitinde alış bedeli, toptan eşya fiyat endeksine göre endekslenebilecektir. Buna göre, kazancın tespitinde satış bedelinden indirilecek alış bedeli, menkul kıymetin elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere, Devlet İstatistik Enstitüsü'nce belirlenen ÜFE'deki artış oranında arttırılarak tespit edilecektir. Ancak bu uygulama için, ÜFE artış oranının % 10 veya üzerinde olması gerekmektedir.[161]

Mükerrer 80.maddede belirtilen kazançlar şu şekildedir:

- İvazsız olarak iktisap edilenler ile tam mükellef kurumlara ait olan ve 2 yıldan fazla elde tutulan hisse senetleri hariç, menkul kıymetlerin veya

[160] Maliye Bakanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı; **a. g. r.**, s. 10 – 11.
[161] Selami ŞENGÜL; **Sermaye Piyasasında Vergilendirme**, İmaj Yayınevi, Ankara, Ekim 2002, s. 77 – 78.

diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar,

- Ortaklık haklarının veya hisselerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar,
- Faaliyeti durdurulan bir işletmenin kısmen veya tamamen elden çıkarılmasından doğan kazançlar,
- Telif haklarının ve ihtira beratlarının müellifleri, mucitleri ve bunların yasal mirasçıları dışında kalan kimseler tarafından elden çıkarılmasından doğan kazançlar,
- 70.maddenin ilk fıkrasının 5 no.lu bendinde yazılı hakların (ihtira beratları hariç) elden çıkarılmasından doğan kazançlar,
- İktisap şekline bakılmaksızın 70.maddenin ilk fıkrasının (1), (2), (4) ve (7) no.lu bentlerinde yazılı mal ve hakların kazanım tarihinden başlayarak 4 yıl içinde elden çıkarılmasından doğan kazançlardır.

Vergilendirilmeyecek değer artış kazançları ise, GVK'nın 81.maddesinde açıklanmıştır. Ferdi bir işletmenin sahibinin vefatı durumunda yasal mirasçılar tarafından bir işletmenin aynen devralınması, bilanço esasına göre kazancı tespit edilen ferdi bir işletmenin bilançosunun bir sermaye şirketine aktif ve pasifiyle bütün halinde devrolunması, devralan şirketin bilançosuna aynen geçirilmesi ve devredilen şirketin sahip veya sahiplerinin şirketten devir bilançosuna göre hesaplanan özsermayesi tutarında pay alması ve son olarak kolektif ve adi komandit şirketlerin yukarıda belirtilen devir şartları dahilinde tür değiştirerek sermaye şirketi haline dönüşmesi durumlarında, değer artış kazancı hesaplanmayacak ve vergilendirilmeyecektir.[162]

[162] "VegilendirilmeyecekDeğerArtışKazançları",(Çevrimiçi)http:// www.gelirler.gov.tr/gelir2.nsf/GVK193?OpenFrameSet , 14.04.2006.

2.1.2.2. Değer Artış Kazançlarında Uygulanacak İndirim ve İstisna Düzenlemeleri

Değer artış kazançlarını düzenleyen GVK, mük. m.80'de yer alan düzenlemeye göre, bir takvim yılında elde edilen değer artış kazancının 2005 yılı için 13.000 YTL'ye isabet eden kısmı, 2006 yılı için ise 01.01.2006 tarihinden itibaren bir takvim yılında elde edilen değer artış kazancının,menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması hariç, 6.000 YTL'si gelir vergisinden istisna tutulmuş ancak kanunda menkul kıymet değer artış kazançları için uygulanacak kesin bir istisna tutarı net olarak belirtilmemiştir. Bununla birlikte genel kabul görmüş vergi denetim şirketlerinin verdikleri bilgilere istinaden; 14.000 YTL olarak istisna tutarının uygulanılmasının doğru olacağı belirtilmiştir.Bu bağlamda; tezin ilerleyen kısımlarında bu kesinleşmemiş istisna tutarı üzerinden açıklamalar verilecektir.Bu istisna, çeşitli kaynaklardan elde edilen tüm değer artışı kazançlarının toplam tutarına bir kerede uygulanacaktır. Söz konusu istisna tutarını aşan kısım beyan edilecektir.

Ancak söz konusu değer artışı kazançları istisnası, sadece 01.01.2006 tarihinden önce kazanılmış hisse senetlerinden sağlanan alım satım kazançları ile yine bu tarihten önce ihraç edilmiş olan tahvil ve bonolardan sağlanan alım satım kazançları için uygulanacaktır. GVK geçici 59.maddesinde yer alan düzenleme ile "31.12.2007 tarihine değin geçerli olmak üzere, 26.07.2001 – 31.12.2005 tarihleri arasında" ihraç edilen devlet tahvilleri ve hazine bonolarının alım satım kazançlarından 2001 yılında elde edilenlerin 50 milyar TL'si, 2002 ve izleyen yıllarda ise, bu tutarın yeniden değerleme oranında arttırılmasıyla bulunacak tutar kadar olan kısmı gelir vergisinden istisnadır. Bu istisnadan yararlanan mükelleflerin ayrıca 14.000 YTL tutarındaki değer artış kazançları istisnasından yararlanmaları olanaklı değildir. Buradaki diğer bir önemli husus, GVK geçici 59.maddede yer alan istisnanın hazine bonosu ve devlet tahvili faiz gelirleri ile birlikte, bunlardan elde edilen değer artış kazançlarının toplamı ile birlikte uygulanacak olmasıdır. Daha önce de belirttiğimiz gibi, her iki gelir unsuru aşıldıktan sonra kalan tutan varsa

istisnanın menkul sermaye iradına mı, yoksa değer artış kazancına mı uygulanacağı mükellefe bırakılmıştır.[163]

2.1.2.3. Zarar Mahsubu Düzenlemesi

Bir gerçek kişinin bir takvim yılında GVK'da tanımlanmış yedi gelir unsurunun bir kısmından kar, bir kısmından da zarar etmesi mümkündür. GVK hükümlerine göre, beyana tabi gelirleri bulunan ve bu nedenle de beyanname vermek zorunda olan gerçek kişilerin gelir unsurlarının bir kısmından oluşan zararların beyannameye dahil edilen diğer kazanç ve iratlardan mahsubu mümkündür.[164]

Bir kısım menkul kıymetlerin alım satımından kaynaklanan zararların, diğer menkul kıymetlerin alım satımından kaynaklanan kardan mahsup edilmesi GVK, madde 88 ve geçici 67.madde kapsamında mümkündür. Ancak bu zararların gelir vergisine tabi diğer gelir unsurlarından mahsubu mümkün değildir. Ayrıca söz konusu mahsup işlemi, sadece aynı vergilendirme dönemi içinde yapılabilecektir.[165]

5281 sayılı "Vergi Kanunlarının Yeni Türk Lirasına Uyumu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"un 30.maddesiyle eklenen geçici 67.madde ile beraber üçer aylık dönemlerde menkul kıymetlerin alım satım zararları, aynı türden menkul kıymetlerin alım satım karına mahsup edilebilecektir. Ancak GVK'nun 88.maddesi gereğince, gider fazlalığı dışındaki menkul sermaye iradı zararı, zarar olarak beyan edilemeyeceği gibi, diğer gelir unsurlarından da mahsup edilemeyecektir.

2006 / 10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı gereğince, 23.07.2006 tarihinden önce gerçekleşen işlemler % 15, bu tarihten itibaren gerçekleşen işlemler ise % 10 oranında tevkifata tabi tutulacaktır.

---

163 **Sermaye Piyasası ve Borsa Temel Bilgiler Kılavuzu**, **a.g.e.,** s.145.
164 Serbülent BAYRAK & Mustafa TAN; **a. g. e.**, s. 158 – 159.
165 Mustafa AKIL & Erdal CANPOLAT; "Menkul Kıymet Alım ve Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi ve Beyanı", **Vergi Sorunları Dergisi**, Mart 2003, s. 63.

Uygulama 1:

Bay (A)'nın, (X) Bankası aracılığıyla yaptığı alım-satım işleminden elde ettiği kar ve zarar aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 2.1: Zarar Mahsubu Düzenlemesi Uygulaması

(YTL)

Tarih	Açıklama	Tevkifat Matrahı	Tevkifat Oranı	Vergi
10/07/2006	Kar	100	% 15	15
15/07/2006	Zarar	-20	% 15	-
25/07/2006	Zarar	-70	% 10	-
28/07/2006	Kar	60	% 10	6

Kaynak: Vergi Sirküleri, No: 2006/67, http://www.verginet.net/, 17.09.2006

B.K.K öncesi dönem kümülatif karı	:	80 YTL
Tevkifat Oranı	:	% 15
B.K.K sonrası dönem kümülatif zararı	:	-10 YTL
Tevkifat oranı	:	% 10
Kümülatif kar	:	70 YTL
Vergi (70 YTL* % 15)	:	10,5 YTL
İadesi gereken vergi 21 YTL – 10,5 YTL	:	10,5 YTL

Uygulamada, Bay (A)'nın alım-satıma konu menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının aynı türden olması nedeniyle, üç aylık dönem içerisinde yapılan işlemlerin 2006/10731 sayılı B.K.K.'nın yayımlandığı 23.07.2006 tarih öncesi ve sonrası ayrı ayrı hesaplanması sonucu, yukarıda açıklandığı gibi hesaplanan 10,5 YTL vergi iadesi, müşterinin hesabına aktarılacaktır. Aksi durumda, şöyle ki; 23.07.2006 öncesi işlemlerin zararla, bu tarihten sonraki işlemlerin karla sonuçlanması durumunda ise, 23.07.2006 tarihinden sonra oluşan matrah üzerinden % 10 oranında tevkifat yapılacaktır.[166]

[166] Serbülent BAYRAK & Mustafa TAN; **a.g.e**., s.24 –27.

2.2. TÜRKİYE'DE SERMAYE PİYASASI ARAÇLARINA AİT GELİRLERİN TAM VE DAR MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ VE KURUMLAR AÇISINDAN VERGİLENDİRİLMESİ

Sermaye piyasası araçlarının dar ve tam mükellef gerçek kişi ve kurumlar açısından vergilendirilmesine değinmeden önce sermaye piyasasında vergilendirmede yaşanan sorunlar ve ülke ekonomisi açısından sermaye piyasasının vergilendirilmesinin önemine değinmek yerinde olacaktır.

Sermaye piyasası araçlarının vergilendirilmesi, özellikle hassas dengeler içinde bulunan Türkiye ekonomisi açısından büyük önem taşımaktadır. Uluslararası vergi rekabetinin gün geçtikçe arttığı düşünülürse, özellikle gelişmekte olan ülkelerle kıyasladığımızda, hemen hemen tüm üretim faktörleri açısından yüksek vergi yüküne sahip olduğumuz aşikardır. Finansal yatırım araçlarının vergilendirilmesinde menkul sermayenin çok kolaylıkla vergi yükünden kaçınabilmesi veya vergi yükünü en aza indirebilmesi gibi sorunlar söz konusudur.[167] Mevcut sistemimizde; mevzuatta sık sık değişikliklere gidilmesi, farklı vergilendirme rejimi uygulamaları, küçük tasarrufların sermaye piyasasına kanalize edilmesinde etkili olan yatırım fonlarının teşvik edilmemesi, vergi kanunlarında konuya ilişkin düzenlemelerdeki karmaşıklık gibi temel sorunlar, yatırımcıların güven duygusunu zedelemekte ve genel anlamda uzun vadeli yatırımı caydırıcı rol oynamaktadır.[168]

Girişimcilerimizin ihtiyaç duyduğu uzun vadeli bu finansal araçların vergilendirilmesi ülke ekonomisi açısından devlet harcamalarını finanse ederek büyüme hızının arttırılması, kamunun borçlanma sorununun çözümü, vergilemenin diğer bir önemli amacı olan sosyal ve ekonomik hedeflere ulaşmada etkin rol oynaması ve en önemlisi; geleneksel alışkanlıklardan vazgeçerek her çeşit yatırımcının sermaye piyasası araçlarına sahip olma isteğini arttırmada önemli rol oynamaktadır.

---

[167] Cansu USLU; "Hisse Senedi Kazançlarının Beyanı ve Vergilendirilmesinde Yeni Kurallar", **Vergide Gündem Dergisi**, Yayın No: 7, İstanbul, 2006, s. 22.

[168] **Sermaye Piyasasında Gündem**, TSPAKB Yayınları,İstanbul, Mart 2003, s. 8 – 10.

Tasarrufları vergilendirmek suretiyle iktisadi büyümeyi gerçekleştirmeye çalışan ekonomilerde siyasal otorite, bu amacı gerçekleştirmek üzere çeşitli politika araçlarına başvurmaktadır.Maliye politikası araçlarından olan vergileme bunlardan yalnızca bir tanesidir.Devlet vergi oranlarında ya da vergi sisteminde yapacağı değişikliklerle ekonomideki toplam tasarruf düzeyini etkileyebilmektedir.[169]

Bu bağlamda; 2004 yılı sonunda Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilen ve 2006 yılı başında yürürlüğe giren 5281 sayılı "Vergi Kanunlarının Yeni Türk Lirasına Uyumu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"un 30.maddesiyle Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 67.madde ile bu sıkıntılara, kaynağında kesinti (stopaj) yoluyla çözüm bulunması amaçlanmıştır.[170] Konuyla ilgili kamu otoritesi olan Gelir İdaresi Başkanlığı, yayımladığı 257 Seri No.lu Gelir Vergisi Tebliği ile yeni sistemin uygulanmasına yönelik ayrıntılı açıklamalarda bulunmuştur. Geçici 67.madde kapsamında, 2006 – 2015 yılları arasında menkul kıymetlerin elde tutulması ve elden çıkarılmasından sağlanan gelirlerin vergilendirilmesine, tevkif suretiyle vergilemeyi nihai vergileme olarak esas alan düzenlemelere menkul kıymetlerin türüne ve elde edilen gelirlerin türüne göre aşağıda ayrıntılarıyla değinilecektir.

2.2.1. Hisse Senedi Kar Paylarının 2006 – 2015 Yılları Arasında Vergilendirilmesi

5281 sayılı kanun ile GVK'ya eklenmiş bulunan geçici 67.madde ile menkul kıymetler içinde önemli bir yeri bulunan ve gerçek kişi ve kurumları yakından ilgilendiren yatırım araçlarından hisse senetlerinin vergilendirilmesi konusunda önemli değişiklikler öngörülmüş bulunmaktadır.Aşağıda bahsi geçen madde ve diğer düzenlemeler ışığında, 2006 ve öncesi itibariyle tabi bulunan vergisel hükümler dikkate alınarak gerek tam mükellef gerçek kişi ve kurum ve gerekse dar mükellef gerçek kişi ve kurum kar payı gelirlerinin vergilendirilmesine değinilecektir.

---

169 Cansu USLU; **a. g. m.**, s. 23 – 24.

170 Cem TEKİN; "2006 – 2015 Yılları Arasında Elde Edilen Mevduat Faizi ve Repo Gelirlerinin Vergilendirilmesi", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 206, Kasım 2005, s. 72.

2.2.1.1. Tam ve Dar Mükellef Gerçek Kişilerde Kar Paylarının Vergilendirilmesi

Tam ve dar mükellef ayrımı gelir ve kurumlar vergisi kanunlarında tanımlanan kavramlardır. GVK'nun 3. ve 4. maddesine göre Türkiye'de ikametgahı bulunanlar ile Türkiye'de yerleşmiş sayılanlar tam mükellef, GVK'nın 6. maddesine göre ise, Türkiye'de yerleşmiş olmayanlar dar mükellef olarak kabul edilmektedir. KVK'nın 3.maddesine göre, kanuni merkezi veya iş merkezi Türkiye'de bulunan kurumlar tam mükellef, kanuni merkezi veya iş merkezlerinin her ikisi de Türkiye dışında bulunan kurumlar dar mükellef kabul edilmektedirler. Böyle bir ayrıma gidilmesindeki amaç; tam mükelleflerin hem Türkiye'de hem de yurtdışında elde ettikleri tüm gelir unsurları üzerinden Türkiye'de, dar mükelleflerin ise sadece Türkiye'de elde ettikleri gelirler üzerinden Türkiye'de vergilendirilmelerinin söz konusu olmasıdır.[171]

Şirket karından ortaklara ve diğer kişilere ödenecek kısım olarak tanımlanan kar payı veya temettü dönemsel nitelikli gelirler olup, menkul sermaye iradı sayılmıştır.[172]

2003 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilen 4842 sayılı kanunla, kar paylarının vergilendirilmesinde önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler çerçevesinde, gerçek kişilerce, tam mükellef kurumlardan elde edilen her çeşit hisse senedi kar paylarının yarısı gelir vergisinden istisna edilmiştir (GVK, Md. 22). Kar payının kalan yarısının varsa üzerinden tevkifat yapılmış olup, diğer menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile birlikte toplamının 18.000 YTL'yi (2006 yılı için) aşması halinde, bu tutarın tam mükellef gerçek kişilerce yıllık beyanname ile beyan edilmesi söz konusudur.GVK 86/2' ye göre dar mükellef gerçek kişilerin tamamı Türkiye'de tevkifata tabi tutulmuş ücretler,serbest meslek kazançları,menkul

---

171 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu; Md. 3-4 ve Md.6 ; 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu; Md.3: " (1) Tam mükellefiyet:Kanunun 1'inci maddesinde sayılı kurumlardan kanuni veya iş merkezi Türkiye'de bulunanlar , gerek Türkiye içinde gerekse Türkiye dışında elde ettikleri kazançların tamamı üzerinden vergilendirilirler. (2) Dar mükellefiyet: Kanunun 1'inci maddesinde sayılı kurumlardan kanuni ve iş merkezlerinin her ikisi de Türkiye'de elde ettikleri kazançları üzerinden vergilendirilirler."

172 Alp TEKİNCE & Oğuz AYAN; "Türk Sermaye Piyasasında Vergilendirme", A01 9308, **SPK Araştırma Raporu**, Ankara, 1993, s. 1.

ve gayrimenkul sermaye iratları ile diğer kazanç ve iratlar için yıllık beyanname vermesi söz konusu değildir.

Beyan edilen kar payı üzerinden hesaplanan gelir vergisinden, kurum bünyesinden karın dağıtımı aşamasında, kurum tarafından yapılan tevkifatın tamamı indirilecektir.[173] Söz konusu tevkifatın oranı halka açık olan ve olmayan tüm şirketler için tam mükellef gerçek kişilere % 10 uygulanmakta olup, mahsup edilemeyen tutarın kalması durumunda, bu meblağ genel hükümler dahilinde mükellefe iade edilecekti.[174]

Ancak, 25.07.2006 tarih ve 26237 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tam mükellef gerçek kişilerin kar payı gelirleri için uygulanacak olan tevkifat oranı, 23.07.2006 tarihinden geçerli olmak üzere % 10'dan % 15'e çıkartılmıştır.

Beyan sınırının (18.000 YTL) aşılmadığı durumlarda, kar payı gelirleri yıllık beyanname ile beyan edilmeyeceği gibi, bu gelirler başka gelirler dolayısıyla verilen beyannameye (36.000 YTL) dahil edilmeyecektir. Gelirlerinin beyan edilmediği durumlarda, tevkifat oranının %10 olduğu durumda % 28 iken tevkifat oranının %15 olduğu durumda vergi yükü bu uygulamayla beraber % 32'ye çıkmış olacaktır.Bu durumu şu şekilde açıklayabiliriz:

Tevkifata tabi tutulacak gelirimizin 100 YTL olduğunu varsayarsak;

1.DURUM = Tevkifat Oranının %10 olması durumunda;

Bu durumda 100 YTL'ye önce kurumlar vergisi oranını uygulayıp; (%20) daha sonra kalan tutarı %10 oranındaki eski gelir vergisi tevkifat oranına tabi tutarsak (100*0.20= 20 YTL ve 80*0.10= 8 YTL,neticede 20+8 = 28→(Toplam Vergi Yükü 1)

2.DURUM = Tevkifat Oranının %15 olması durumunda;

---

[173] Cansu USLU; **a. g. m.**, s. 28.

[174] ERNST & YOUNG; "2006Yılı Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirmesi Tablosu", (Çevrimiçi) http://www.vergidegündem.com.tr, 14.06.2006.

Bu durumda ise; tekrar 100 YTL'ye önce kurumlar vergisi oranını uygulayıp daha sonra %15 oranındaki yeni gelir vergisi tevkifat oranına tabi tutarsak (100*0.20= 20 YTL ve 80*0.15= 12 YTL , neticede 20+12= 32 →(Toplam Vergi Yükü 2)

Yukarıda açıkladığımız durum göstermektedir ki; tevkifat oranının arttırılması gelirlerin beyan edilmediği durumlarda toplam vergi yükünün artmasına neden olacaktır.

Ancak, kar payının brüt tutarının yarısının beyan sınırını aştığı ve bu sebeple de kar payının yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edildiği durumlarda yeni tevkifat oranı vergi yükünde artışa neden olmayacaktır.[175]

Dar mükellef gerçek kişiler açısından 2006 yılında elde edilen temettü gelirlerinin vergilendirilmesinde 23.07.2006 tarihine kadar 4842 sayılı yasayla yapılan değişiklikler uygulanmışken, bu tarihte 2006/10731 sayılı BKK ile yapılan değişiklikle kar dağıtım tevkifatında değişiklik yapılmıştır. Gelir Vergisi kanunu'nun 94/6-b-ii maddesine göre, tam mükellef kurumlar tarafından; dar mükellef gerçek kişilere ve gelir vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılan, 75'inci maddenin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarından (kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz) %15 oranında tevkifat yapılacaktır. Bu gelirlerin tamamı Türkiye'de tevkif suretiyle vergilendirilmiş olduğu için Gelir Vergisi kanunu'nun 86/2'nci maddesi gereğinde yıllık beyanname ile beyan edilmeyecektir.

Hisse senedi kar paylarının beyanı ve vergilendirilmesinde genel kural bu şekilde belirlenmiş olmakla birlikte, GVK, geçici 62.madde ile bu genel kurula bazı istisnalar getirilmiştir. Buna göre:

a) Kurumları 31.12.1998 ve daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde ettikleri kazançlarını dağıtmaları durumunda, gerçek kişilerce edinilen kar payları tutarı ne olursa olsun, yıllık beyanname ile beyan edilmeyecektir.

b) 01.01.1999 – 31.12.2002 tarihleri arasında sona eren hesap dönemlerine ilişkin olup, kurumlar vergisinden istisna edilmiş kazançlar ile

[175] Veysi SEVİĞ; "Kar Dağıtımında Yeni Stopaj Oranı",**Dünya Gazetesi,** 14.09.2006.

GVK'nun geçici 61.madde kapsamında vergi kesintisine tabi tutulmuş olan yatırım indirimi istisnasından yararlanan kazançların dağıtılması durumunda, gerçek kişilerce elde edilen kar paylarının net tutarına, elde edilen kar payının 1/9'u eklendikten sonra bulunan tutarın yarısı vergiye konu gelir olacaktır. Beyan edilen tutarın 1/5'lik kısmı hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir.[176]

2.2.1.2. Tam ve Dar Mükellef Kurumlarda Kar Paylarının Vergilendirilmesi

GVK'nun 75.maddesinin 1, 2 ve 3 no.lu bentlerinde sayılan kurumlardan elde edilen; her çeşit hisse senetlerinin kar payları (kurucu hisse senetleri, diğer intifa senetler, pay sahiplerine hazırlık dönemi için faiz veya başka adlarla yapılan her çeşit ödemeler ile SPK'na göre kurulan yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kar payları dahil), iştirak hisselerinden doğan kazançlar, kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine verilen kar payları bu kapsama girmektedir.[177]

4842 sayılı kanunla yapılan değişiklikler ile kurum kazançları üzerinden kar dağıtımına bağlı olarak yapılacak gelir vergisi tevkifatı, GVK, 94.maddenin 6/b bendinde yeniden düzenlenmiştir. 94.maddenin alt bentlerine göre; tam mükellef kurumlar tarafından; tam mükellef gerçek kişilere, gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olmayanlara, gelir ve kurumlar vergisinden muaf olanlara ve tam mükellef kurumlar tarafından dar mükellef gerçek kişi ya da kurumlara, gelir ve kurumlar vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılan kar payları, 75.maddenin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kar payları üzerinden gelir vergisi tevkifatı öngörülmüş ve bu kapsamda kar dağıtımında tevkifat oranı % 10 olarak belirlenmişti.[178] Ancak, daha önce açıkladığımız gibi; 23.07.2006 tarihli ve 26237 no.lu Resmi Gazete'nin 2006/10731 Bakanlar Kurulu Kararı gereğince, anılan tarihten itibaren tam mükellef kurumlar tarafından; tam mükellef gerçek kişilere,

---

176 Veysi SEVİĞ; "Gelir Vergisi Yasası'nda Geçici 67.Madde Değişikliği", **Dünya Gazetesi**, 13.07.2006.; "4842 sayılı Kanunun 17'inci maddesiyle eklenen geçici madde 62",(Çevrimiçi) http://www.gelirler.gov.tr/ ,14.07.2006.

177 GVK, Madde 75, (Çevrimiçi) http://www.gelirler.gov.tr/ , 14.07.2006.

178 M. Emin AKYOL; "Menkul Kıymetlerden Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesinde Yeni Esaslar", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 290, Ekim 2005, s. 30 – 31.

gelir ve kurumlar vergisinden muaf olanlara dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar hariç olmak üzere, bankalar ve aracı kurumlar vasıtasıyla elde ettikleri kar payı gelirleri üzerinden yapılacak tevkifat oranı % 10'dan % 15'e çıkartılmıştır.[179]

Bu kapsamda, tam mükellef kurumlar tarafından tam mükellef kurumlara dağıtılacak kar payları, gelir vergisi tevkifatına tabi tutulmayacaktır.

Diğer taraftan, tam mükellef kurumlarca karın dağıtılmayıp, şirket sermayesine eklenmesi, yani bedelsiz hisse senedi verilmesi durumunda, ortakların sağladıkları kar payları üzerinden gelir vergisi tevkifatı yapılmayacaktır.[180]

4842 kanunla yapılan değişikliklerin uygulanmasındaki karışıklıkları engellemek amacıyla, GVK'na geçici 62. madde eklenmiştir. Buna göre; kurumlar vergisi mükelleflerinin; 31.12.1998 veya daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde ettikleri kazançlarının, bunlar dışında kalan ve 31.12.2002 veya daha önceki tarihlerde biten hesap dönemlerinde edinilen, kurumlar vergisinden istisna edilmiş kazançlarının, geçici 61.madde kapsamında tevkifata tabi tutulmuş kazançlarının dağıtımı halinde daha önce bahsedilen 94.madde uyarınca tevkifat yapılmayacaktır.[181]

Ayrıca, 4487 sayılı kanun ile Sermaye Piyasası'nda yapılan değişiklik sonucu, kurumlara üçer aylık hesap dönemleri neticesinde hazırlanan mali tablolarda yer alan kardan temettü avansı (avans kar dağıtımı) verebilme imkanı getirilmiştir. Avans kar dağıtımı yapılabilmesi için, şirket esas sözleşmesinde bu konuyla ilgili hüküm bulunması gerekmektedir. Dağıtılacak kar yedek akçeler ve vergi karşılıkları düşüldükten sonra, kalan kısmın yarısına aşamayacağı gibi, bir önceki yıla ait bilanço karının yarısını geçemeyecektir. Vergilendirme bakımından temettü avansı, bahsettiğimiz kar payı ile aynı vergilendirme şartlarına tabidir.[182]

---

[179] "Gelir Ve Kurumlar Vergilerinin Bazı Tevkifat Oranlarında Yapılan Değişiklikler Gelir Vergisi Kanunu'nun Geçici 67.maddesinde Yer Alan Tevkifat Oranları", (Çevrimiçi) http://www.turmob.org.tr/web/mevzuat/sirkuler/2006/2006-143.pdf , 28.07.2006.

[180] Bumin DOĞRUSÖZ; "Karın Sermayeye Eklenmesi, Menkul Sermaye İradının Doğumuna Yol Açar mı?", **Dünya Gazetesi**, 14.12.2000.

[181] Soner ÜLGEN; "4842 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Kar Paylarının Vergilendirilmesi", **Vergi Dünyası Dergisi**, Haziran 2003, s. 262 – 263.

[182] Nazmi KARYAĞDI; "Temettü Avansının Gelir Vergisi Tevkifatı Karşısındaki Durumu", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı:248,Nisan 2002.

Dar mükellef kurumlar açısından; 3946 sayılı kanunun 30.maddesiyle değiştirilen Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 8.maddesi hükmüne göre; kurumların tam mükellefiyete tabi başka bir kurumun sermayesine iştirak etmelerinden sağlanan kazançların, kurumlar vergisinden istisna olduğu ve bu istisnadan dar mükellef kurumların da yararlanacağı belirtilmiştir.

Geçici 67.madde gereğince, dar mükellef kurumların elde ettiği kar paylarının vergilendirilmesi, tam mükellef kurumların kazandığı temettü gelirlerinin vergilendirilmesinden farklı olmayacak ve bu gelirler de % 10 oranında tevkifata tabi tutulacak ve bu gelirler açısından beyanname verilmesi söz konusu olmayacaktı.[183]

Ancak, 5527 sayılı "Gelir Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun"un 07.07.2006 tarihinden itibaren yürürlüğe girmesiyle beraber, dar mükellef kurumların bankalar ve aracı kurumlar vasıtasıyla edinilen hisse senetlerinin 01.01.2006 tarihinden sonraki temettü gelirleri % 0 oranında vergi tevkifatına tabi tutulacaktır ve % 0 oranında tevkifata tabi olmasıyla birlikte, bu gelirler için beyanname verilmeyecektir.[184]

2.2.2. Hisse Senedi Değer Artış Kazançlarının 2006 – 2015 Yılları Arasında Vergilendirilmesi

2006-2015 yılları arasında uygulanacak hisse senedi kar paylarının vergilendirilmesinin gerçek kişi ve kurumlar açısından değerlendirilmesinden sonra bahsi geçen yasal düzenlemeler ve değişikliklerin ışığı altında hisse senetlerinin değişik tarihlerde finansal aracılar yardımıyla alınıp satılması durumunda doğacak değer artış kazançlarının vergilendirilmesinde izlenecek usul ve esaslara aşağıda yer verilecektir.

---

183 Volkan HAMANDAR & Erdinç ANGIN; "Kurum Vergisi Mükellefleri Tarafından 1993, 1994 ve Müteakip Yıllarda Bazı Menkul Kıymetlerin Elden Çıkarılmasından Sağlanan Kazançlar ile Söz Konusu Menkul Kıymet İratlarının Vergilendirilmesi", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 152, Nisan 1994, s. 42.

184 A. Feridun GÜNGÖR; "Menkul Kıymet Vergilemesinde Sorunlar Çözüldü mü?", **Ekonomist Dergisi,** Yayın No: 27, 09.07.2006, s. 56.

2.2.2.1. Tam ve Dar Mükellef Gerçek Kişilere Ait Değer Artış Kazançlarının Vergilendirilmesi

GVK'nun geçici 67.maddesinin 10. fıkrasında, 01.01.2006 tarihinden önce iktisap edilmiş olan menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından veya elde tutulma sürecinde elde edilen gelirler için de bankalar veya aracı kurumlarca tevkifat yapılmayacağı, bu gelirlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihi itibariyle geçerli olan hükümler uygulanacağı açıklanmıştır.[185]

Bu bağlamda; tam mükellef gerçek kişilerde 01.01.2006 tarihinden önce satın alınan hisse senetlerine ait alım satım kazançlarında % 15 oranında stopaj uygulaması geçerli değildir. Buna göre; 01.01.2006 tarihinden önce kazanılan hisse senetlerinin elden çıkartılmasından sağlanan kazançlar GVK, mükerrer 80.maddesi uyarınca vergilendirilecek olup; İMKB'de işlem görmeyen tam mükellef kurumlara alt hisse senetlerinin 1 yıl içinde, İMKB'de işlem gören hisse senetlerinin 3 ay içinde elden çıkartılmasından sağlanan kazançlar vergiye tabi tutulacaklardır.[186]

01.01.2006 tarihinden önce kazanılan hisse senetlerinin elden çıkarılmasında elde edilen kazancın tespitinde alış bedeli endekslemeye tabi tutulabilecektir. Alım satım karlarının, zararlardan mahsubu mümkün olup, kazancın tespitinde satış bedelinden düşülecek maliyet bedeli hisse senedinin elden çıkartıldığı ay hariç olmak üzere, Devlet İstatistik Enstitüsü'nce belirlenen ÜFE artış oranı kadar arttırılarak enflasyondan arındırılacaktır. Kalanın diğer alım satım kazançları ile birlikte 2006 yılı için 14.000 YTL'yi aşan kısmı beyan edilecektir.[187]

GVK'nun 5281 sayılı kanun ile 01.01.2006 tarihinden itibaren tam mükellef gerçek kişilerce, banka veya aracı kurumlar vasıtasıyla, elde edilen alım satım kazançlarına uygulanmak üzere, mükerrer 80.maddesinde yapılan değişiklikler neticesinde, ivazsız olarak iktisap edilenler, İMKB'de işlem görenler ile tam

---

185 Mustafa TAN; "1 Ocak 2006 Tarihinden Önce İktisap Edilen Hisse Senetlerinin Elden Çıkartılma Zamanının Tespiti Sorunu", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 160, Nisan 2006, s. 55.

186 Mehmet KORKUSUZ; "Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Beyanı ve Vergilendirme Resiminde Yapılan ve 2006 Yılı Başında Yürürlüğe Girecek Olan Değişikliklerin Vergilemede Adalet İlkesi Işığında Değerlendirilmesi", **Vergide Gündem Dergisi**, Yayın No: 10, Nisan 2005, s. 5.

187 Özlem Gözde KARABULUT; "Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarından Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesinde 5281 Sayılı Kanun ile Yapılan Düzenlemeler", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı:199,Nisan 2005, s.134 – 136.

mükellef kurumlara ait olan ve 1 yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri dışında kalan menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkartılmasından doğan kazançlar arasında % 15 oranında tevkifata tabi tutulacaktı.

193 sayılı GVK'nun geçici 67.maddesinde yer alan tevkifat oranları 23.07.06 tarihli 26237 no.lu Resmi Gazete'de yer alan 2006/10731 no.lu B.K.K. ile yeniden belirlenmiştir. Bu kapsamda, tam mükellef gerçek kişi ve kurumların GVK geçici 67.maddesinde ifade edilen ifade edilen hisse senetlerine ait alım satım kazançlarından elde ettikleri gelirler için % 15 olan tevkifat oranı % 10 olarak yeniden belirlenmiştir.[188] Gelirin elde edilen menkul kıymetin ihraç veya iktisap tarihinin, 23.07.2006 tarihinden önce veya sonra olmasının yeni tevkifat oranına etkisi olmayacaktır. Örneğin: 12.06.2006 tarihinde borsadan alınan bir hisse senedinin yeni tevkifat oranının uygulanmaya başlandığı 23.07.2006 tarihinden sonra karlı olarak satılması halinde GVK'nun geçici 67.maddesi gereğince % 10 oranında tevkifata tabi tutulacaktır. Ancak 23.07.2006 tarihinden önce karlı satılmış bir hisse senedinin satışından elde edilen ve önceki orana göre (% 15) tevkifata tutulan bir gelir için verginin iadesi söz konusu değildir.

İMKB'de işlem görmeyen yani banka ve aracı kurumlar vasıtasıyla elde edilmeyen hisse senetlerinin, tam mükellef gerçek kişilerce elden çıkartılması durumunda GVK'nun genel hükümlerine göre beyan edilmesi söz konusu olacaktır.

Dar mükellef gerçek kişilerce elde edilen hisse senedi alım satım kazançlarının vergilendirilmesinde geçici 67.madde hükümleri ışığında 01.01.2006 tarihinden önce kazanılan hisse senetlerinin alım satım kazançları ile ivazsız olarak iktisap edilenler, borsada işlem görenlerden üç aydan fazla elde tutulanlar ve borsada işlem görmeyenlerden tam mükellef kurumlara ait olan 1 yıldan fazla elde tutulanlar herhangi bir tevkifata tabi olmayacaktır.Kur farkından doğan kazançlar vergiye tabi olmayıp 2006 öncesinde kazanılmış hisse senetlerinden sağlanan kazançlar diğer alım satım kazançları ile birlikte 14.000 YTL yi aşar ise; aşan kısım beyan edilecektir.Bununla beraber;dar mükellef gerçek kişilerce 01.01.2006 tarihinden sonra edinilen hisse senetlerinin alım-satım kazançlarında 1 yıl ve daha kısa süre elde tutulan senetlerin satılması durumunda ise % 15 stopaj uygulaması vardı.

[188] Mustafa TAN; "Yerli Yatırımcıya Sıfır Stopaj Hata mı Olurdu?" **Referans Gazetesi**, 27.07.2006.

Ancak, 07.07.2006 tarihi itibariyle yürürlüğe giren 5527 sayılı kanun çerçevesinde yapılan değişikliklerle birlikte, dar mükellef gerçek kişilerin 01.01.2006 sonrasında kazanılan borsada işlem gören ve 1 yıldan az süreyle elde tutulan hisse senetlerinin alım satımı sonucundaki gelirleri dar mükellef kurumlarda olduğu gibi, % 0 oranında tevkifata tabi tutulacaktır ve bu gelirler için beyanname verilmeyecektir.Dar mükellef gerçek kişilerin banka ve aracı kurum vasıtasıyla elde edilmeyen örneğin borsaya kayıtlı olmayan hisse senetlerinden 01.01.2006 tarihinden sonra edindikleri alım satım kazançları ise GVK'nun genel hükümlerine göre beyan edilecektir.[189]Ayrıca; dar ve tam mükellef gerçek kişilerce 2 yıldan fazla elde tutulan tam mükellef kurumlara ait 01.01.2006 tarihinden sonra kazanılmış hisse senetlerinden elde edilen alım satım kazançları gelir vergisinden istisna tutulacaktır.

2.2.2.2. Tam ve Dar Mükellef Kurumlara Ait Değer Artış Kazançlarının Vergilendirilmesi

01.01.2006 tarihinden önce iktisap edilmiş hisse senetlerinden dar ve tam mükellef kurumlarca elde edilen değer artış kazançları geçici 67.madde ile uygulamaya konulan stopaj oranındaki tevkifat kapsamında olmayıp, %20 oranındaki Kurumlar Vergisi'ne tabi olacaktır.

Ayrıca, 01.01.2006 tarihinden önce iktisap edilmiş olan menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar, dar mükellef kurumlar tarafından özel beyanname ile beyan edilecektir.

01.01.2006 tarihinden sonra kazanılmış hisse senetlerinden tam mükellef kurumlarca banka ve aracı kurum aracılığı ile edinilen İMKB'de işlem gören ve 1 yıldan az süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar geçici 67.madde gereğince % 15 oranında stopaja tabi idi.[190]

23.07.2006 tarihli 26237 no.lu Resmi Gazete, 2006/10731 no.lu Bakanlar Kurulu kararı ile tam mükellef gerçek kişi ve kurumların anılan tarihten geçerli

---

[189] Erdal ÇALIKOĞLU; "Menkul Sermaye Gelirlerinde Yeni Vergileme", **Ekonomist Dergisi**, Yayın No: 27, 02.07.2006, s. 66.

[190] Şükrü KIZILOT; "Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası araçlarının 2005 ve 2006 – 2015 Dönemi Getirilerinin Vergilendirilmesi", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 154, Ekim 2005, s. 1 – 2.

olmak üzere 01.01.2006 tarihinden sonra banka ve aracı kurum vasıtasıyla edinilen, borsada işlem gören ve 1 yıldan az süre elde tutulan hisse senetlerinin değer artış kazançlarının vergilendirilmesinde uygulanacak tevkifat oranı % 15'ten % 10'a indirilmiştir.[191] Ancak, ödenen tevkifat miktarı beyanname üzerinden hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilecektir. Banka ve aracı kurum aracılığı olmaksızın alım satım işlemlerinden doğan kazançlar stopaja tabi olmayıp, Kurumlar Vergisi'ne tabi olacaktır.

Dar mükellef kurumlarca 01.01.2006 'dan itibaren tam mükellef kurumlara ait olup, İMKB'de işlem gören ve 1 yıl ve daha kısa süreyle elde tutulan banka veya aracı kurum vasıtasıyla temin edilmiş hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar da geçici 67.madde kapsamında % 15 tevkifat kapsamına dahildi.

Ancak, 07.07.2006 tarihinden itibaren yürürlüğe giren iç mevzuatımızda, tasarrufların vergilendirilmesi konusunda Avrupa Birliği uygulamalarıyla da uyum sağlanması amacıyla; geçici 67.maddeden yaklaşık altı ay sonra yürürlüğe giren 5527 sayılı kanun ile dar mükellef kurumlara ait banka ve aracı kurumlar aracılığıyla edinilen 01.01.2006 tarihinden itibaren kazanılmış,borsada işlem gören 1 yıl ve daha kısa sürede elden çıkarılan hisse senetlerinin alım satım kazançları için tevkifat oranının % 0 olduğu açıklanmıştır. Ayrıca bu kazançların beyan edilmesi söz konusu olmayacaktır .[192]

Dar mükellef kurumların, banka ve aracı kurum vasıtası olmaksızın elde ettikleri 01.01.2006 tarihinden sonra kazanılmış hisse senetlerinin alım satım işlemlerinden sağlanan kazançları stopaja tabi olmayıp, Kurumlar Vergisi'ne tabi olacaktır. Kurumlar Vergisi uygulandıktan sonra kalan tutar % 15 oranında gelir vergisi stopajına tabi olacaktır.[193]

---

191 Mustafa TAN; **a. g. m.**, s. 2.

192 Serbülent BAYRAK; "Yatırım Dünyasında Kazananlar, Kaybedenler", **Referans Gazetesi**, 05.07.2006, s. 1.

193 Mustafa TAN; "Geçici 67.Madde Kapsamında Tevkifata Tabi Tutulacak Olan Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesindeki Esaslar", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 210, Mart 2006, s. 104 – 105.

2.2.3. Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu 2006 – 2015 Yılları Arasında Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi

Gelir Vergisi Kanunu'nun 75.maddesinin 5 numaralı bendi uyarınca Devlet Tahvili ve Hazine Bonoları'nın itfasında elde edilen gelirler menkul sermaye iradı sayılmaktadır. Bu iratların vergilendirilmesinde bono ve tahvillerin ihraç tarihi ve mükellefin türü önem taşımaktadır.Aşağıda DT ve HB faiz gelirlerinin 2006-2015 yılları arasında dar ve tam mükellef gerçek kişi ve kurumlar açısından vergilendirilmesinde uygulanacak tevkifat oranlarına, 2006 öncesi ihraç edilmiş DT ve HB faiz gelirleri açısından beyan ve istisna düzenlemelerine ilişkin açıklamalar yapılacaktır.

2.2.3.1. Tam ve Dar Mükellef Gerçek Kişilere Ait Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi

Gerçek kişilere ait devlet tahvili ve hazine bonosu faiz gelirlerinin vergilendirilmesinde 01.01.2006 tarihinden önce ve sonra menkul kıymetin ihraç edilmesi vergilendirme açısından önem taşımaktadır.

26.07.2001 tarihinden önce TL cinsinden ihraç edilen hazine bonosu ve devlet tahvillerinden elde edilen faiz gelirleri tevkif suretiyle vergilendirilmiş menkul sermaye iradı olup, beyan edilmesi gerekmektedir.[194] Söz konusu gelirler için, 01.01.2006 tarihinden itibaren herhangi bir istisna hükmü söz konusu olmayıp, 2006 yılına ait enflasyon indirim oranı uygulanacaktır. İndirim oranı uygulandıktan sonra kalan tutar GVK'nun 86/1-c bendi gereğince indirim oranı uygulandıktan sonra 2006 yılında tevkifata tabi tutulmuş menkul sermaye iratları için belirlenen 18.000 YTL sınırını aştığı takdirde, enflasyon indirimi sonrası kalan kısmın tamamı beyan edilecektir. 26.07.2001 tarihinden önce ihraç edilen hazine bonosu ve devlet tahvilleri 01.01.2006 tarihinden sonra kazanılmış olsa bile, bu menkul kıymetlerden

[194] Selman KOÇ; "Devlet Tahvili, Hazine Bonosu ve Euroband Kazançlarının Vergilendirilmesinde 2006 Yılından İtibaren Uygulanacak Esaslar", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 291, Kasım 2005, s. 95.

elde edilen faiz gelirleri 31.12.2005 tarihinde geçerli olan hükümlere göre vergilendirilecektir. Buna göre; bu gelirlere 2006 yılı için belirlenecek indirim oranı uygulanacaktır. Kalan tutarın GVK'nun 86/1-c maddesi gereğince 2006 yılı için belirlenmiş 18.000 YTL'lik beyan sınırını aşıp aşmadığına bakılacaktır. Aştığı takdirde, indirim oranı uygulandıktan sonra kalan kısmın tamamı beyan edilecektir.

26.07.2001 – 31.12.2005 tarihleri arasında TL cinsinden ihraç edilen hazine bonosu ve devlet tahvillerinden elde edilen faiz gelirleri tevkifata tabi tutulmuş olup, beyan edilmesi gerekmektedir. Elde edilen faiz gelirlerine 2006 yılı için belirlenecek indirim oranı uygulanacaktır. İndirim oranı uygulandıktan sonra kalan tutardan GVK'nun 59.maddesindeki 191.089,20 YTL istisna düşülecektir. Kalan tutar, 2006 yılı için uygulanacak olan 18.000 YTL beyan sınırını aştığı takdirde istisna sonrası kalan tutarın tamamı beyan edilecektir. 26.07.2001 – 31.12.2005 tarihleri arasında ihraç edilen TL cinsinden devlet tahvilleri ve hazine bonoları 01.01.2006 tarihinden sonra iktisap edilmiş olsa bile, bu menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri 31.12.2005 tarihinde geçerli olan hükümlere göre vergilendirilecek olup, söz konusu gelirlere 2006 yılı için belirlenecek indirim oranı uygulanacaktır. İndirim oranı uygulandıktan sonra kalan tutardan 191.089,20 YTL istisna düşülecektir. İstisnadan sonra kalan tutarın GVK'nun 86/1-c maddesi gereğince, 2006 yılı için belirlenen 18.000YTL'lik beyan sınırını aşıp aşmadığına bakılacaktır.[195]

01.01.2006 tarihinden sonra Türk Lirası cinsinden ihraç edilen hazine bonosu ve devlet tahvillerinden elde edilen faiz gelirlerinin vergilendirilmesine 5281 sayılı kanunla, GVK'na eklenen geçici 67.madde ile tam ve dar mükellef gerçek kişilerin % 15 oranında tevkifata tabi olacağı açıklanmıştı.

Ancak, ekonomik konjonktürde ortaya çıkan gelişmeler, Avrupa Birliği müktesebatına uyum amacı ile genel eğilimler dikkate alınarak vergileme rejimi, 07 .07.2006 tarih ve 26221 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5527 sayılı Kanun ile yeniden düzenlenmiştir.[196]

Bu kapsamda; dar mükellef gerçek kişi veya kurumların bankalar ve aracı kurumlar vasıtasıyla 01.01.2006'dan sonra ihraç edilmiş devlet tahvili, hazine

---

[195] Serbülent BAYRAK & Mustafa TAN; **a. g. e.**, s. 102 – 103.
[196] Erdal ÇALIKOĞLU; **a. g. m.**, s. 66.

bonosu faiz gelirleri için uygulanacak tevkifat oranı % 15'ten % 0'a indirilmiştir. Böylece; dar mükellef gerçek kişi veya kurumlar, elde ettikleri bu gelirler için 01.01.2006 – 06.07.2006 tarihleri arasında % 15 oranında tevkifata tabi tutulmuş iken, 07.07.2006 tarihinden itibaren % 0 oranında tevkifata tabi tutulacaktır.

Tam mükellef gerçek kişiler için belirlenmiş olan % 15 oranındaki tevkifat oranı ise, 23.07.2006 tarihli 26237 sayılı Resmi Gazete gereğince 10731 no.lu B.K.K. ile % 10'a indirilmiştir.

Böylece; tam mükellef gerçek kişiler 01.01.2006 – 22.07.2006 tarihleri arasında, 2006 ihraçlı devlet tahvili, hazine bonosu faiz gelirleri için % 15, 23.07.2006 tarihinden itibaren %10 oranında tevkifata tabi olacak şekilde yeniden düzenlenmiştir.[197]

GVK'nun geçici 67.maddesinin 7 numaralı fıkrası uyarınca, yukarıda bahsi geçen ve tevkifata tabi tutulan kazançlarca tam ve dar mükellef gerçek kişilerce yıllık veya münferit beyanname verilmeyecektir. Diğer gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dahil edilmeyecektir.

01.01.2006 tarihinden önce ve sonra ihraç edilen TL cinsinden devlet tahvilleri ve hazine bonolarında elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde bu hükümlerin uygulanması söz konusuyken, yabancı para cinsinden Türkiye'de ihraç edilen devlet tahvili ve hazine bonolarından elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde aşağıdaki hükümler uygulanacaktır. Buna göre;

26.07.2001 tarihinden önce yabancı para cinsinden Türkiye'de ihraç edilen hazine bonosu ve devlet tahvillerinden elde edilen faiz gelirlerinde herhangi bir istisna uygulaması söz konusu olmayıp, elde edilen faiz tutarı, 2006yılı beyan sınırı olan 18.000 YTL sınırı aştığı takdirde beyan edilecektir. Bu belirtilen hazine bonosu ve devlet tahvilleri 01.01.2006 tarihinden sonra kazanılmış olsa bile, söz konusu gelirler GVK'nun 86/1-c maddesi gereğince 2006 yılı beyan sınırı olan 18.000 YTL'lik sınırı aştığı takdirde beyan edilecektir. TL cinsi devlet tahvili ve hazine

[197] Muzaffer EMEKÇİ, Ömer ERDAL; " 5527 Sayılı Kanunla Gelir Vergisi Kanunun Geçici 67.Maddesinde Yapılan Son Değişiklikler ", **Vergi Sorunları Dergisi,** Eylül 2006,s. 23-24.

bonosu faiz gelirlerinin vergilendirilmesinden farklı olarak döviz cinsinden devlet tahvili ve hazine bonolarında enflasyon indirimi uygulanmayacaktır.

26.07.2001 – 31.12.2005 tarihleri arasında yabancı para cinsinden Türkiye'de ihraç edilen hazine bonosu ve devlet tahvillerinden elde edilen faiz gelirlerinde 191.089,20 YTL'lik istisna tutarı düşüldükten sonra, eğer kalan tutar, 18.000YTL'lik beyan sınırını aşıyorsa, istisnadan sonra kalan tutar beyan edilecektir. Bu belirtilen gelirler, 2006 yılında iktisap edilmiş ise, söz konusu gelirlerden aynı şekilde 2006 yılı istisna tutarı olan 191.089,20 YTL düşülecek ve istisna sonrası kalan tutar 18.000 YTL'lik 2006 yılı beyan sınırını aşarsa beyan edilecektir.

01.01.2006 tarihinden sonra yabancı para cinsinden Türkiye'de ihraç edilen hazine bonosu ve devlet tahvillerinden elde edilen faiz gelirlerinin vergilendirilmesi, TL cinsinden ihraç edilen hazine bonosu ve devlet tahvillerinin vergilendirilmesiyle aynı şekilde olacaktır.

Yabancı para cinsinden ihraç edilen devlet tahvilleri ve hazine bonolarının alış ve satış bedeli işlem tarihindeki Yeni Türk Lirası karşılıkları hesaplanarak tevkifat matrahı tespit edilecek ve matrahın tespitinde kur farkı dikkate alınmayacaktır.

Aynı şekilde, yabancı para cinsinden ihraç edilen devlet tahvili ve hazine bonolarından elde edilen faiz gelirleri için herhangi bir yıllık veya münferit beyanname verilmeyecektir.[198]

2.2.3.2. Tam ve Dar Mükellef Kurumlara Ait Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi

Tam mükellef kurumların 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş devlet tahvili, hazine bonosu faiz gelirleri Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesi

[198] Serbülent BAYRAK & Mustafa TAN; **a. g. e.**, s. 104 – 106.

uyarınca % 0 oranında tevkifata tabi tutulacağından, söz konusu gelirler Kurumlar Vergisi'ne tabi olacaktır.[199]

Dar mükellef kurumların ise, 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan devlet tahvili ve hazine bonosundan elde ettikleri faiz gelirleri de aynı şekilde geçici 67.maddeye göre % 0 oranında vergi tevkifatına tabi tutulacak ve bu gelirler için herhangi bir beyanname verilmesi söz konusu olmayacaktır.[200] 5281 sayılı kanunla KVK'na eklenen geçici 35.madde ile dar mükellefiyete tabi kurumların, Türkiye'deki işyerlerine atfedilmeyen, daimi temsilcilerin aracılığı olmaksızın ve daimi temsilcileri aracılığıyla Türkiye'de elde ettikleri ve geçici 67.madde ile tevkifata tabi tutulmuş gelirleri için 01.01.2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yıllık veya özel beyanname verilmeyecektir.[201] Ancak; dar mükellef kurumların Türkiye'deki işyerlerine atfedilen gelirleri geçici 67.madde uyarınca tevkifata tabi tutulmuş olsa dahi, genel esaslara göre vergilendirilecek olup, yıllık beyanname verilecektir.

Tam mükellef kurumların 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilmiş olan devlet tahvili ve hazine bonolarından bankalar ve aracı kurumlar vasıtasıyla elde ettikleri faiz gelirleri üzerinden geçici 67.madde gereğince % 15 oranında vergi tevkifatına tabi tutulacağı açıklanmıştı.[202]

Ancak, GVK'nun 94.maddesinde yer alan tevkifat oranları, 23.07.2006 tarihli 26237 no.lu Resmi Gazete'de yer alan 10731 no.lu karar ile yeniden düzenlenmiştir. Buna göre; tam mükellef kurumların 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilmiş olan devlet tahvili, hazine bonosu faiz gelirleri, 01.01.2006 – 22.07.2006 tarihleri arasında % 15, 23.07.2006 tarihinden itibaren ise % 10 oranında tevkifata tabi tutulacaktır.[203] Tam mükellef kurumlar devlet tahvili, hazine

---

199 **Geçici Madde 67:** 7 nolu bent; "Ticarî faaliyet kapsamında elde edilen gelirler ticarî kazanç hükümleri çerçevesinde kazancın tespitinde dikkate alınır ve tevkif suretiyle ödenmiş olan vergiler, 94 üncü madde kapsamında tevkif edilen vergilerin tâbi olduğu hükümler çerçevesinde tevkifata tâbi kazançların beyan edildiği beyannamelerde hesaplanan vergiden mahsup edilir." ifadesi yorumlanmıştır.

200 İhsan AKAR; "2006'da Yabancı Portföy Yatırımlarının Vergilendirilmesi", **Ekonomist Dergisi**, 10.07.2005, s. 62.

201 Mustafa TAN; "Sıfır Stopaj Sorunu Nasıl Çözülmeli?", **Referans Gazetesi**, 03.08.2006.

202 Özlem Gözde KARABULUT; **a. g. m.**, s. 147 – 148.

203 Veysi SEVİĞ; "GVK Geçici Madde 67 Kapsamında Tevkifatta Değişiklik", **Dünya Gazetesi**, 04.08.2006.

bonolarından elde ettikleri bu faiz gelirleri için ödenen stopaj tutarını beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edebilecektir.[204]

Dar mükellef kurumların 01.01.2006 sonrası ihraçlı devlet tahvili, hazine bonolarından elde ettikleri gelirler, 01.01.2006 – 06.07.2006 tarihleri arasında % 15, ancak 07.07.2006 tarihli 26221 sayılı Resmi Gazete gereğince; 07.07.2006 tarihinden itibaren % 0 oranında tevkifata tabi tutulacaktır. Dar mükellef kurumlar için stopaj nihai vergileme olup, ayrıca beyanname verilmeyecektir.[205]

2.2.4. Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu 2006 – 2015 Yılları Arasında Değer Artış Kazançlarının Vergilendirilmesi

GVK'nın mükerrer 80.maddesinin 1 numaralı bendi uyarınca, menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar, değer artış kazancı olarak vergiye tabi tutulmaktadır.Bu bağlamda aşağıda DT ve HB'lerin çeşitli tarihlerde alınıp satılması nedeniyle elde edilen değer artış kazançlarının 2006 yılında getirilen yeni vergisel düzenlemeler gereğince tam ve dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar açısından uygulanacak tevkifat oranlarına, endeksleme yapılabilmesi için gerekli koşullara, beyan ve istisna düzenlemelerine yer verilecektir.

2.2.4.1. Tam ve Dar Mükellef Gerçek Kişilere Ait Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Değer Artış Kazançlarının Vergilendirilmesi

5281 sayılı kanunla söz konusu gelirler tevkifat kapsamına alınmış olmakla beraber, 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş devlet tahvili, hazine bonolarının

[204] "Menkul Kıymet Gelirlerinin Beyanı ve Vergilendirilmesi", (Çevrimiçi) http://vergidegundem.com , 17.08.2006.
[205] Muzaffer EMEKÇİ& Ömer ERDAL ; **a.g.m.**, s.24.

alım satımı neticesinde sağlanan kazançların vergilendirilmesinde, 31.12.2005 tarihi itibariyle geçerli olan hükümler uygulanacaktır.[206]

5281 sayılı kanun ile getirilen düzenleme gereğince, 01.01.2006'dan itibaren bu menkul kıymetlerin alış bedeli; kıymetin elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere, her ay için ÜFE artış oranında endeksleme yapılabilecektir. Ancak bu uygulama için, ÜFE artış oranının % 10 veya üzerinde olması gerekmektedir.

26.07.2001 tarihinden önce ihraç edilen DT ve HB'lerin elden çıkartılmasından doğan kazançların (2006 yılı için) 191.089,20 YTL'si gelir vergisinden istisnadır. 2006 yılı için, diğer alım satım kazançlarıyla birlikte 14.000 YTL'lik istisna tutarını aşan kısım için yıllık gelir vergisi beyannamesi verilecektir.[207]

GVK'nun geçici 59.maddesi gereğince, 31.12.2007 tarihine kadar, 26.07.2001 – 31.12.2005 yılları arasında ihraç edilen DT ve HB'lerin tam dar mükellef gerçek kişilerce elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar toplamının 2006 yılında 191.089,20 YTL'si istisnadır. Söz konusu kazancın tespitinde endeksleme yapılabilecektir. Endeksleme yapıldıktan sonra bulunan tutar, 191.089,20 YTL'lik istisna tutarını aşıyorsa, aşan kısım yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilecektir.[208]

26.07.2001 tarihinden önce yabancı para cinsinden ihraç edilen DT ve HB'lerin elden çıkarılmasından doğan kazançların da 2006 yılı için 14.000 YTL'si gelir vergisinden istisnadır.Vergiye tabi kazancın tespitinde satış bedelinden maliyet bedeli indirilecek ve sonra menkul kıymetin elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere indirilmiş maliyet bedeli DİE tarafından belirlenen ÜFE artış oranında arttırılarak endekslenmiş maliyet bedeli tespit edilebilecektir.Endeksleme yapıldıktan sonra 14.000 YTL'yi aşan kısım var ise, yıllık gelir vergisi beyannamesi verilecektir.Değer artış kazançlarının tespitinde kur farkı hesaba katılmayacaktır.

---

206 Mustafa AKIL & Erdal CANPOLAT; **a. g. m.**, s. 63.

207 Veysi SEVİĞ; "Değer Artış (Diğer) Kazançlarının Matrahı", **Dünya Gazetesi**, 04.11.2004. (Güncellenmiş bilgiler ile düzenlenmiştir.)

208 Özlem Gözde KARABULUT; **a. g. m.**, s. 149 – 150.

GVK'nın geçici 59.maddesi gereğince, 26.07.2001 – 31.12.2005 tarihleri arasında ihraç edilen yabancı para cinsinden DT ve HB'lerin alım satım kazançları toplamının 2006 yılı için 191.089,20 YTL'si istisnadır. Endeksleme yapıldıktan sonra bu tutarı aşan kısım var ise, yıllık beyanname ile beyan edilecektir. Değer artış kazancının tespitinde kur farkı hesaba katılmayacaktır.[209]

01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilmiş olan DT ve HB'lerin alım satım kazançları için tam mükellef gerçek kişilere uygulanacak tevkifat oranı 5281 sayılı kanunla eklenen geçici 67.madde gereğince % 15 iken, 23.07.2006 tarihli 26237 no.lu Resmi Gazete gereğince, 10731 no.lu BKK kararı ile % 10'a indirilmiştir. Bu bağlamda, tam mükellef gerçek kişilerin 2006 ihraçlı DT ve HB'lerden sağlamış oldukları değer artış kazançları, 01.01.2006 – 22.07.2006 tarihleri arasında % 15, 23.07.2006 tarihinden itibaren % 10 oranında tevkifata tabi tutulacaktır. Getirilen bu yeni sistemde; stopaj uygulaması gerçek kişiler yönünden nihai vergileme olup, tüm gerçek kişiler bu kazançları için yıllık gelir vergisi beyannamesi vermeyeceklerdir

Dar mükellef gerçek kişiler açısından 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilmiş olan DT ve HB'lerin alım satım işlemlerinden doğan kazançları, 01.01.2006 – 06.07.2006 tarihleri arasında % 15 oranında tevkifata tabi tutulurken, 07.07.2006 tarihli 26221 sayılı RG gereğince anılan tarihten itibaren % 0 oranında tevkifata tabi tutulacaktır. Dar mükellef gerçek kişilerin değer artış kazançlarından sağladıkları gelirler için yıllık beyanname vermesi söz konusu değildir.[210]

2.2.4.2. Tam ve Dar Mükellef Kurumlara Ait Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Değer Artış Kazançlarının Vergilendirilmesi

01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan devlet tahvili, hazine bonolarına ait alım satım kazançları tam mükellef kurumlar açısından herhangi bir stopaj uygulamasına tabi olmayıp, elde edilen gelirler % 20 oranındaki Kurumlar Vergisi'ne tabi olacaktır.

---

209 Serbülent BAYRAK & Mustafa TAN; **a. g. e.**, s. 138 – 139.
210 07.07.2006 tarihli, 26221 sayılı **Resmi Gazete**.

Dar mükellef kurumlar açısından 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş devlet tahvili, hazine bonolarının alım satımı sonucu doğan kazançlar, kar dağıtımı yapıldığı takdirde; öncelikle % 20 oranındaki Kurumlar Vergisi'ne tabi tutulacak, kurumlar vergisi sonrası kalan tutar, % 15 oranında gelir vergisi stopajına tabi olacaktır (23.07.2006 tarihli 26237 no.lu RG ile % 15 oranı belirlenmiştir. Bu tarihten önce % 10 oranı uygulanmaktaydı.**)** Kar dağıtımı yapılmaz ya da kar, sermayeye ilave edilirse yukarıda bahsi geçen durum söz konusu olmayacaktır**.**

Daha önce kurum kazançları üzerinden alınan Kurumlar Vergisi oransal olarak azaltılırken (% 30 → % 20), kurum kazançlarının dağıtılması halinde uygulanan kesinti miktarı artmıştır (% 10 → % 15). Kur farkından doğan kazançlar vergiye tabi değildir.[211]

01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilmiş olan devlet tahvili, hazine bonolarına ait alım satım kazançlarının vergilendirilmesinde, 07.07.2006 tarihine kadar tam ve dar mükellef kurumlar açısından geçici 67.madde kapsamında uygulanacak tevkifat oranı sabit olup, % 15 olarak belirlenmişti. Ancak 07.07.2006 tarihli ve 23.07.2006 tarihli RG'de yayımlanan düzenlemelerle birlikte, vergileme rejimi değişmiştir. Buna göre:

Tam mükellef kurumlara ait 2006 ihraçlı devlet iç borçlanma senetleri ve hazine bonolarına ait alım satım kazançları, 01.01.2006 – 22.07.2006 tarihleri arasında % 15, 23.07.2006 tarihinden itibaren Bakanlar Kurulu'nun almış olduğu 10731sayılı karar ile % 10 oranında tevkifata tabi tutulacaktır.

Tam mükellef kurumların bu kıymetlerden elde ettikleri değer artış kazançları, Kurumlar Vergisi'ne tabi olup, ödenen stopaj tutarı Kurumlar Vergisi'nden mahsup edilebilecektir.

Dar mükellef kurumlar açısından DT ve HB alım satım kazançlarının vergilendirilmesinde, 01.01.2006 – 06.07.2006 tarihleri arasında tam mükellef kurumlarda olduğu gibi % 15 oranında tevkifat söz konusuyken, 07.07.2006 tarihinden itibaren 26221 sayılı RG ile geçici 67.maddede değişiklik yapılmış ve tevkifat oranı dar mükellef kurumlar için % 0 oranında stopaja tabi tutulacağı

---

[211] Veysi SEVİĞ; "Kar Dağıtımlarında Yeni Tevkifat Uygulaması", **Dünya Gazetesi,** 31.07.2006.

belirtilmiştir. Stopaj yoluyla vergilendirme nihai olup, dar mükellef kurumlar bu gelirleri için yıllık gelir vergisi beyannamesi vermeyeceklerdir.[212]

2.2.5. Hazine Müsteşarlığı Tarafından İhraç Edilen Eurobondların Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi (2006 – 2015)

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin en önemli dış finansman araçlarından biri, devlet dış borçlanma senetleri, yani eurobondlardır.[213] Eurobond; T.C. Hazine Müsteşarlığı tarafından yurtdışı piyasalarından borçlanmak amacıyla uluslararası piyasalarda ihraç edilen tahviller olup, yabancı para cinsinden, uzun vadeli ve genellikle sabit faizli, kupon ödemeli bir borçlanma aracıdır.[214] Hazine Müsteşarlığı dış borçlanmaya ihtiyaç duyduğunda, uluslararası yatırım bankalarından birine veya birkaçına yetki vererek Londra, Frankfurt veya New York'ta ihracı gerçekleştirir. İhraçlar, esas olarak Londra veya Lüksemburg'taki teşkilatlanmış borsaya kote ettirilir. Eurobondlar, ihraç edildikten sonra, merkezi Belçika'da bulunan Euroclear veya Luksemburg'taki Cedelbank adlı saklama kurumları bünyesinde kaydi olarak izlenmekte ve saklanmaktadır.[215]

Türkiye için yeni bir yatırım aracı olan Eurobond'ların para birimi genellikle Amerikan Doları ve EURO'dur. Eurobondlar, 5 ila 30 yıl arasındaki vadelerde ihraç edilmektedir. Vadeleri uzun olduğu için kupon ödemeli olarak ihraç edilmekte ve istenildiğinde vade sonunu beklemeden nakde çevrilebilmektedir.[216]

Eurobondların ihraç, itfa, saklama aşamaları ve tarafları farklı olduğundan, bu kıymetlerin vergilendirilmesinde değişik düzenlemeler yapıldığı görülmektedir.[217]

Aşağıda öncelikle tam ve dar mükellef gerçek kişilerin eurobondlara ait faiz gelirlerinin daha sonra tam ve dar mükellef kurumların eurobondlara ait faiz gelirlerinin vergilendirilmesinde uygulanacak esaslara değinilecektir.

---

212 Mustafa TAN; **a. g. m.**, s. 2.
213 Ertuğrul CİN; "Vergiyi Doğuran Olayın Yeri ve Eurobond'ların Türkiye'de Vergilendirilmesi", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 293, Ocak 2006, s. 99.
214 Erdal ÇALIKOĞLU; "Tahvil Gelirlerinin Vergilendirilmesi", **Ekonomist Dergisi**, 02.04.2006, s. 70.
215 Ertuğrul CİN; **a. g. m.**, s. 99.
216 Mustafa TAN; **a. g. m.**, s. 103.
217 Ertuğrul CİN; **a. g. m.**, s. 99.

2.2.5.1. Tam ve Dar Mükellef Gerçek Kişilere Ait Eurobondların Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi (2006-2015)

Hazine tarafından ihraç edilen Eurobondlara ait faiz gelirlerinin vergilendirilmesi konusuna, öncelikle GVK'nun geçici 67.maddesi, 59.maddesi, 30.09.2006 tarihli 26305 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 258 no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğ Tebliği'nde uygulanacak vergilendirme esaslarına yer verilmiştir.

258 no.lu tebliğ gereğince; tam mükellef gerçek kişilerce; 26.07.2001 tarihinden önce ihraç edilen eurobondlara ait faiz gelirlerinin vergilendirilmesinde geçici 59.maddede belirtilen 191.089,20 YTL (2006 yılı için) uygulanmayacak olup, 18.000 YTL'lik beyan sınırını aşması durumunda, gelirin tamamı yıllık beyanname ile beyan edilecektir.

26.07.2001 – 31.12.2005 tarihinde ihraç edilen eurobondlardan faiz geliri elde edilmesi halinde, 31.12.2007 tarihine kadar geçerli olacak geçici 59.maddede yer alan 191.089,20 YTL'lik istisna tutarı düşülecektir. Kalan tutar, diğer menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile birlikte, 18.000 YTL'lik beyan sınırını aşıyor ise, bu tutarın tamamı beyan edilecektir.

Tam mükellef gerçek kişilerce; 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen eurobondlardan faiz geliri sağlanması durumunda, bu gelirlere geçici 59.maddedeki istisna tutarı uygulanmayacak olup, 18.000 YTL'lik beyan sınırını aşması halinde, gelirin tamamı yıllık beyanname ile beyan edilecektir.[218]

Eurobondlardan elde edilen faiz gelirleri % 0 oranında tevkifata tabi olup (GVK 94/7-a); vergi uygulamasında tevkifat oranı sıfır olsa bile kazanç, tevkif suretiyle vergilendirilmiş olacaktır. Tevkif suretiyle vergilendirilmiş kabul edilme, yıllık beyanname vermemede kendini gösterecektir. Tevkifata tabi olma, beyanname verme sınırını doğrudan etkileyecektir.

---

[218] Erdal ÇALIKOĞLU; **a. g. m.**, s. 71; 258 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği, (Çevrimiçi) http://www.gelirler.gov.tr/gelir2.nsf/GVK193?OpenFromeSet , 04.10.2006.

Eurobondların döviz cinsinden ihraç edilmesi sebebiyle, bu kıymetlerin itfası durumundaki değer artışları irat sayılmayacak, elde edilen gelirlere indirim oranı uygulaması söz konusu olmayacaktır.

Dar mükellef gerçek kişilerin eurobondlardan elde ettikleri faiz gelirleri, Türkiye'de tevkifata tabi kabul edildiğinden, bu kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri tutarı ne olursa olsun beyan edilmeyecek, diğer gelirlerin beyanı halinde ise, beyannameye dahil edilmeyecektir.[219]

2.2.5.2. Tam ve Dar Mükellef Kurumlara Ait Eurobondların Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi (2006-2015)

258 no.lu tebliğde eurobondlara ait faiz gelirlerinin vergilendirilmesinde tam ve dar mükellef gerçek kişiler açısından vergilendirme esaslarına yer verilmişken, kurumlar açısından bu gelirlere ait herhangi bir açıklamaya yer verilmediği görülmektedir. Bu bağlamda, tam ve dar mükellef kurumların eurobondlardan sağladıkları faiz gelirleri stopaj uygulaması kapsamında değildir.

Tam mükellef kurumların yurtdışında ihraç edilen bu dış borçlanma senetlerinden elde ettiği gelirler; stopaj kapsamında olmayıp, Kurumlar Vergisi'ne tabi olacaktır.[220]

Dar mükellef kurumlar açısından da eurobond faiz gelirleri; stopaj kapsamında olmayıp, ayrıca 07.07.2006 tarihli, 26221 sayılı RG gereğince geçici 67.maddenin 7 no.lu fıkrası gereğince dar mükellef kurumlar yurtdışında ihraç edilen bu menkul kıymetlerden sağlanan iratlar için münferit veya özel beyanname vermeyeceklerdir.[221]

---

219 Erdal ÇALIKOĞLU; **a. g. m.**, s. 71.

220 258 No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nde yer alan "Hazine tarafından yurtdışında ihraç edilen menkul kıymetlerden ticari işletmelerce elde edilen faiz geliri ve değer artış kazancının tespitinde ticari kazanç hükümleri uygulanacaktır" ifadesinden çıkartılmıştır.

221 07.07.2006 tarihli **a.g.r.g.**

2.2.6. Hazine Müsteşarlığı Tarafından İhraç Edilen Eurobondlara Ait Değer Artış Kazançlarının Vergilendirilmesi (2006 – 2015)

GVK'nun mükerrer 80.maddesinin 1 numaralı bendine göre, menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar, değer artış kazancı olarak vergilendirilmektedir.Hazine tarafından ihraç edilen eurobondlar da bu kapsama girdiğinden bu kıymetlerin değişik zamanlarda alınıp satılması neticesinde elde edilen alım satım kazançları da vergilendirmeye tabi tutulacaktır.

Aşağıda bu kıymetlerden dar ve tam mükellef gerçek kişi ve kurumların sağladığı değer artış kazançlarının vergilendirilmesindeki usul ve esaslara yer verilecektir. [222]

2.2.6.1. Tam ve Dar Mükellef Gerçek Kişilere Ait Eurobondların Alım Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi

Eurobondların alım satımı nedeniyle oluşan kazanç, satım nedeniyle elde edilen yabancı para tutarının Yeni Türk Lirası karşılığından, bunların alımı esnasında ödenen yabancı para tutarının, yani maliyet bedelinin YTL karşılığı ve varsa alım satım giderlerinin düşürülmesi ile bulunacaktır.

Tam mükellef gerçek kişiler açısından, 26.07.2001 tarihinden önce ihraç edilen eurobondlardan alım satım kazancı elde edilmiş olması durumunda, diğer alım satım kazançlarıyla birlikte 14.000 YTL'yi aşan kısmı beyan edilecektir.

Maliyet bedeli, menkul kıymetin elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere, Türkiye İstatistik Kurumu'nun belirlediği ÜFE'deki artış oranında arttırılarak tespit edilecektir.2006 yılının ocak ayından itibaren ÜFE yerine üretici fiyat endeksi

[222] GVK, Mükerrer Madde 80: 4783 sayılı kanunun 4.maddesiyle değişen madde, Yürürlük, 01.01.2003 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 09.02.2003.

yayımlanmaktadır. Bundan dolayı 01.01.2006'dan itibaren yapılan endekslemelerde ÜFE yerine üretici fiyat endeksi dikkate alınacaktır.

26.07.2001 – 31.12.2005 tarihleri arasında ihraç edilen eurobondlardan edinilen değer artış kazançları 31.12.2007 tarihine kadar uygulanacak olan geçici 59.maddedeki 191.089,20 YTL'lik istisna tutarı, maliyet bedeline endeksleme yapıldıktan sonra bulunacak kazanç tutarından düşülecek ve kalan tutar ne kadar olursa olsun beyan edilecektir. 5281 sayılı Kanunla mükerrer 81.inci maddeye eklenen hükümle, 01/01/2006 tarihinden itibaren elde edilen gelirlere uygulanmak üzere, endekslemenin yapılabilmesi için artış oranının % 10 veya üzerinde olması şartı getirilmiş olmakla birlikte 01/01/2006 tarihinden önce ihraç edilen eurobondların alım satım kazancı elde edilmesi durumunda, artış oranı % 10'dan az olsa dahi kazancın tespiti sırasında endeksleme yapılabilecektir.

Tam mükellef gerçek kişilerin 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen eurobondlara ait diğer artış kazançlarına mükerrer 80. ve geçici 59.maddedeki istisna uygulanmayacak, maliyet bedeli endekslendikten sonra bulunan tutar ne olursa olsun beyan edilecektir.Alım satım kazançları YTL bazında hesaplanacak ve alım satım zararları,alım satım karlarından mahsup edilecektir.

Yurtdışında ihraç edilen eurobondların yine yurtdışında yerleşik kişiler tarafından Türkiye'de yerleşik bir kuruluşta hesap açılması suretiyle Türkiye'de alım satımının yapılması halinde elde edilen değer artış kazançları Türkiye'de vergiye tabi tutulmayacaktır.[223]

GVK'nun mükerrer 81.maddesi gereğince, dar mükellef gerçek kişilerin eurobond alım satımından elde ettikleri değer artış kazançlarının hesaplanmasında kur farkları dikkate alınmayacak ve maliyet bedeli endekslemesi de yapılmayacaktır Ayrıca, 07.07.2006 tarihli 26221 sayılı R.G. gereğince dar mükellef kişiler eurobandlardan sağlanan kazançlar için münferit veya özel beyanname vermeyeceklerdir.[224]

---

[223] Mustafa TAN; "Eurobond Gelirlerinde Tereddüt Bitiyor", **Referans Gazetesi**, 25.05.2006.
[224] Şükrü KIZILOT; "Eurobond'ların Vergisi Netleşti", **Hürriyet Gazetesi**, 05.10.2006.

01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilmiş eurobondların dar mükellef gerçek kişilerce edinilen alım satım kazançları stopaj kapsamında olmayıp, 07.07.2006 tarihinden itibaren elde edilen değer artış kazançları için dar mükellef gerçek kişiler beyanname vermeyeceklerdir.

Ayrıca, dar mükellef gerçek kişiler için yapılan vergilendirmede, çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları dikkate alınacaktır.[225] Çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarından yararlanma şartları ve unsurlarına tezin üçüncü bölümünde değinilecektir.

2.2.6.2. Tam ve Dar Mükellef Kurumlara Ait Eurobond Alım Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi

258 no.lu tebliğde tam ve dar mükellef gerçek kişilerin eurobondların alım satımından sağladıkları değer artış kazançlarıyla ilgili vergilendirme esaslarına yer verilirken, kurumlar açısından açıklayıcı hükümlere yer verilmemiş, sadece hazine tarafından yurtdışına ihraç edilen menkul kıymetlerden (eurobond) ticari işletmelerce elde edilen faiz geliri ve değer artış kazancının tespitinde ticari kazanç hükümlerinin uygulanacağı anlaşılmaktadır.[226]

Buna göre; tam mükellef kurumların eurobondlardan elde ettikleri alım satım kazançları stopaja tabi olmayıp, Kurumlar Vergisi'ne tabi olacaktır.

Dar mükellef kurumlar açısından da eurobondlardan sağlanan değer artış kazançları stopaj kapsamında olmayıp, tam mükellef kurumlardan farklı olarak 07.07.2006 tarihinden itibaren elde edilen kazançlar için münferit veya özel beyanname verilmeyecektir. Dar mükellef kurumlar açısından eurobondlara ait alım satım işlemleri Türkiye'de yapılmış ise kazançlar Türkiye'de Kurumlar Vergisi'ne tabi tutulacaktır.[227]

---

225 Mehmet KORKUSUZ; "Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarından Elde Edilen Gelirlerle İlgili Tevkifat Uygulamasında 5527 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler", **Vergide Gündem Dergisi**, Yayın No: 8, 2006.

226 258 No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği , (Çevrimiçi) http://www.gelirler.gov.tr , 12.10.2006.

227 Mustafa TAN; **a. g. m.**, s.2.

2.2.7. Özel Sektör Tahvili (Tahvil, VDMK, Finansman Bonosu) Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi (2006-2015)

GVK'nın menkul sermaye iradının açıklandığı 75.maddesinin 5 numaralı bendine göre her nevi tahvil ve Hazine bonosu faizleri ile Toplu konut idaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler menkul sermaye iradı sayılmakta ve bu bağlamda vergilendirmeye tabi tutulmaktadır. Kanun maddesi her türlü tahvili kapsadığından özel sektör tarafından piyasaya ihraç edilen tahvil, VDMK, Finansman Bonosu faiz gelirleri de vergilendirmeye tabi tutulacaktır.Aşağıda özel sektör tavilleriden edinilen faiz gelirlerinin vergilendirilmesinde uygulanacak tevkifat oranlarına ve dikkat edilecek hususlara değinilecektir.

2.2.7.1. Tam ve Dar Mükellef Gerçek Kişilere Ait Özel Sektör Tahvili Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi

Gelir Vergisi Kanunu'nun 75/7.maddesi gereğince özel sektör tarafından ihraç edilen tahvillerden elde edilen faiz gelirleri de menkul sermaye iradı olarak kabul edilmektedir.

01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan her çeşit tahvilin elde tutulması veya elden çıkarılması nedeniyle sağlanan gelirlerin vergilendirilmesinde, 31.12.2005 tarihi itibariyle geçerli olan hükümler uygulanacaktır.

Buna göre; 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş her çeşit özel sektör tahvillerinden GVK'nun 94.maddesi gereğince tüm gerçek kişiler tarafından elde edilen faiz gelirleri % 10 oranında tevkifata tabi tutulacaktır.

Tam mükellef gerçek kişiler, bu tahvillerden elde ettikleri faiz gelirleri için ödedikleri stopaj tutarını beyanname üzerinde hesaplanan gelir vergisinden mahsup edebileceklerdir. Ayrıca, tam mükellef gerçek kişiler açısından bu gelirlere enflasyon indirimi uygulanabilecek ve eğer indirim yapıldıktan sonraki tutar; stopaja tabi

tutulmuş diğer menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile birlikte 18.000 YTL'lik beyan sınırını aşarsa, enflasyon indirimi sonrası kalan tutarın tamamı beyan edilecektir.

Dar mükellef gerçek kişiler açısından da 01.01.2006 öncesi ihraçlı özel sektör tahvillerinden elde edilen faiz gelirleri için % 10 oranındaki stopaj oranı uygulanacak, stopaj nihai vergileme olacağından, bu gelirler için dar mükellef gerçek kişiler herhangi bir beyanname vermeyeceklerdir.

01.01.2006 öncesi ihraçlı özel sektör tahvil faizleri Türk Lirası ve yabancı para cinsinden ihraç edilmelerine göre farklı hükümlere tabidir. Dövize, altına veya bir başka değere endeksli olarak ihraç edilen özel sektör tahvil faizlerine indirim oranı uygulanmayacak, sadece GVK'nun 86/1-c maddesinde belirlenen 18.000 YTL'lik beyan sınırını aşarsa, tamamı yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilecektir.[228]

01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen özel sektör tahvillerinden elde edilen faiz gelirlerine uygulanacak tevkifat oranı geçici 67.madde gereğince tam ve dar mükellef gerçek kişiler açısından % 15 iken, 07.07.2006 tarihli 5527 sayılı Kanun ve 23.07.2006 tarihli 10731 sayılı B.K.K ile yeniden düzenlenmiştir. Yapılan düzenlemelerle birlikte; dar mükellef gerçek kişiler açısından 07.07.2006 tarihine kadar bu tahvillerden elde edilen gelirler için % 15, bu tarihten sonra elde edilen gelirler için % 0 oranında tevkifata tabi tutulacağı açıklanmıştır.

Tam mükellef gerçek kişiler açısından ise, 23.07.2006 tarihine kadar geçici 67.madde gereğince 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen özel sektör tahvilleri % 15 oranında tevkifata tabi tutulurken, 23.07.2006 tarihinden sonra elde edilen gelirler için % 10 oranında tevkifata tabi tutulacağı ifade edilmiştir.

Tam ve dar mükellef gerçek kişiler 2006 ihraçlı özel sektör tahvillerinden elde ettikleri faiz gelirleri için yıllık gelir vergisi beyannamesi vermeyeceklerdir.[229]

---

228 Serbülent BAYRAK & Mustafa TAN; **a. g. e.**, s. 110 – 111.
229 Muzaffer EMEKÇİ & Ömer ERDAL; **a.g.m.,** s.24.

2.2.7.2. Tam ve Dar Mükellef Kurumlara Ait Özel Sektör Tahvili Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi

01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen özel sektör tahvillerinden elde edilen faiz gelirleri tam ve dar mükellef gerçek kişilerde olduğu gibi, tam ve dar mükellef kurumlar da GVK'nun 94.maddesi gereğince % 10 oranında vergi tevkifatına tabi tutulacaktır.

Dar mükellef kurumlar, 2006 öncesi ihraçlı özel sektör tahvillerinden elde ettikleri faiz gelirleri için %10 oranındaki stopaja tabi tutulacak, bunun dışında herhangi bir vergilemeye tabi tutulmayacak ve bu gelirleri sebebiyle beyanname vermeyeceklerdir.

Tam mükellef kurumlar ise, ticari kazanç elde ettiklerinden, 2006 öncesi özel sektör tahvilerinden elde ettikleri faiz gelirleri ticari kazanç hükümlerine tabi tutulacağından, stopaj uygulaması yapıldıktan sonra kalan tutar Kurumlar Vergisi'ne tabi olacaktır.Ödenen stopaj miktarı beyanname üzerinden hesaplanan Kurumlar Vergisinden mahsup edilebilecektir.[230]

01.01.2006 sonrası ihraçlı özel sektör tahvillerinden elde edilen faiz gelirleri için tam ve dar mükellef kurumlar 5281 sayılı kanunla, G.V.K'na eklenen geçici 67.madde gereğince % 15 oranında tevkifata tabi tutulurken, 07.07.2006 tarihli ve daha sonra 23.07.2006 tarihli R.G.'lerle beraber yürürlüğe giren düzenlemeler neticesinde birtakım değişikliklere tabi tutulmuştur. Bu kapsamda, tam mükellef kurumlar, 2006 sonrası ihraçlı özel sektör tahvillerinden elde ettikleri faiz gelirleri için 23.07.2006 tarihine kadar % 15 oranında, 23.07.2006 tarihinden itibaren % 10 oranında tevkifata tabi tutulacaktır. Ödenen stopaj, beyanname üzerinde hesaplanan Kurumlar Vergisi'nden mahsup edilebilecektir.

Dar mükellef kurumlar açısından ise bu faiz gelirleri, 07.07.2006 tarihli 26221 sayılı RG'de yürürlüğe girmeden önce % 15 oranında tevkifata tabi tutulmaktayken, bu tarihten sonra elde edilen gelirler, anılan resmi gazetedeki karar ile birlikte, % 0 oranında tevkifata tabi tutulacaktır.Stopaj, dar mükellef kurumlar

---

[230] "2006 Yılında Elde Edilen Menkul Kıymet Gelirlerinin Beyanı ve Vergilendirilmesi", (Çevrimiçi) http://vergidegundem.com , 17.09.2006.

için nihai vergileme olup, bu gelirler için beyanname verilmesi söz konusu değildir.[231]

2.2.8. Özel Sektör Tahvili (Tahvil, VDMK, Finansman Bonosu) Değer Artış Kazançlarının Vergilendirilmesi (2006-2015)

Mükerrer 80.madde gereğince, her nevi menkul kıymetin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar, değer artış kazancı sayılacağından, aynı hüküm özel sektör tahvilleri açısından da geçerli olacaktır.

Aşağıda özel sektör tahvillerinin alınıp satılması neticesinde sağlanan değer artış kazançlarının gerek tam mükellef gerçek kişi ve kurumlar gerek dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar açısından vergilendirilmesi ile ilgili usul ve esaslara yer verilecektir.

2.2.8.1. Tam ve Dar Mükellef Gerçek Kişilere Ait Özel Sektör Tahvilli Değer Artış Kazançlarının Vergilendirilmesi

01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen özel sektör tahvillerinden sağlanan değer artış kazançlarından tam ve dar mükellef gerçek kişiler tevkifata tabi olmayacaklardır. Tam mükellef gerçek kişilerce alış bedelinin elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere, ÜFE artış oranında endekslenmesi mümkündür. Ancak; tam mükellef gerçek kişilerce sağlanan bu kazançlara enflasyon indirimi uygulanamayacaktır. Diğer alım satım kazançlarıyla birlikte, 14.000 YTL'lik istisna tutarını aşan kısım beyan edilecek ve alım satım zararları, alım satım karlarına mahsup edilebilecektir.

01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen özel sektör tahvillerinden sağlanan değer artış kazançları, tam ve dar mükellef gerçek kişiler açısından geçici 67.madde

[231] Şükrü KIZILOT; "Tasarruf Araçlarının Vergisi" , **Hürriyet Gazetesi** , 02.09.2006

ile % 15 olarak belirlenmişti. Ancak; 5527 sayılı Kanun ve 10731 sayılı B.K.K ile birlikte, tevkifat oranları yeniden düzenlenmiştir. Buna göre; tam mükellef gerçek kişilerin 2006 ihraçlı özel sektör tahvillerinden sağladıkları alım satım kazançları 23.07.2006 tarihine kadar % 15, 23.07.2006 tarihinden sonra edinilen kazançlar % 10 oranında tevkifata tabi tutulacaktır. Stopaj uygulaması nihai vergileme olup, beyanname verilmeyecektir.

Dar mükellef gerçek kişiler ise; 07.07.2006 tarihine kadar % 15; 07.07.2006 tarihinden sonra 26221 sayılı R.G. ile birlikte % 0 oranında tevkifata tabi tutulacaktır.Kur farkından doğan kazançlar vergiye tabi olmayacaktır. Dar mükellef gerçek kişiler için de stopaj son vergileme olup, sağlanan kazançlar beyan edilmeyecektir.

2.2.8.2. Tam ve Dar Mükellef Kurumlara Ait Özel Sektör Tahvili Değer Artış Kazançlarının Vergilendirilmesi

Tam mükellef kurumlar tarafından 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen özel sektör tahvillerinden elde edilen alım satım kazançları stopaj kapsamında olmayıp, % 20 oranındaki Kurumlar Vergisi'ne tabi olacaktır.

Dar mükellef kurumlar açısından ise; 2006 öncesi ihraçlı özel sektör tahvillerinden edinilen kazançlar stopaja tabi olmayıp, Kurumlar Vergisi'ne tabi olacaktır. Kurumlar Vergisi uygulandıktan sonra kalan tutar % 15 oranında gelir vergisi stopajına tabidir. (% 15 oranı, 23.07.2006 tarihli 26237 sayılı R.G. gereğince değiştirilmiştir. Önceki oran % 10'dur.) Dar mükellef kurumlar açısından kur farkından doğan alım satım kazançları vergiye tabi olmayacaktır.

01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen özel sektör tahvillerinden dar ve tam mükellef kurumlarca sağlanan alım satım kazançları, gerçek kişilerde olduğu gibi, geçici 67.madde ile % 15 oranındaki tevkifata tabi tutulmuşken, 07.07.2006 ve 23.07.2006 tarihli R.G.'lerdeki kararlar ile birlikte yeniden düzenlemeye tabi tutulmuştur. Buna göre;

Tam mükellef kurumların 2006 ihraçlı özel sektör tahvillerinden sağladıkları alım satım kazançları, 01.01.2006 – 23.07.2006 arası % 15 oranında, 23.07.2006 tarihinden itibaren % 10 oranında tevkifata tabi tutulacaktır. Ödenen tevkifat miktarı, beyanname üzerinden hesaplanan Kurumlar Vergisi'nden mahsup edilebilecektir.

Dar mükellef kurumlar açısından ise; 01.01.2006 – 23.07.2006 arası bu kazançlar % 15 oranında, 07.07.2006 tarihinden sonra edinilen kazançlar için % 0 oranında tevkifata tabi tutulacaktır. Dar mükellef kurumlar için stopaj, nihai vergileme sayılacak ve bu kurumlar beyanname vermeyeceklerdir.[232]

2.2.9. Repo Gelirlerinin Vergilendirilmesi (2006-2015)

GVK'nın 75.maddesinin 14.bendi gereğince, anılan kanun maddesinin 5 no.lu bendinde yer alan menkul kıymetlerin geri alım veya satım taahhüdü ile kazanım veya elden çıkarılması karşılığında sağlanan kazançlar, menkul sermaye iradı sayılmaktadır.[233]

Sabit getirili menkul kıymetlerin geri alma taahhüdü ile satımına "repo", geri satma taahhüdü ile alımına ise "ters repo" denilir. Repo yapan taraf, elindeki menkul kıymeti belirlenen süre sonunda geri almak vaadi ile satarak kısa vadeli nakit ihtiyacını karşılamaktadır. Ters repo yapan taraf ise, elindeki nakdi, repo süresi sonunda geri satma vaadinde bulunduğu menkul kıymetler karşılığında karşı tarafa borç vermektedir. Söz konusu menkul kıymetler, bu işlemlerde bir çeşit teminat unsuru olarak kullanılmaktadır.[234]

---

[232] "2006 Yılında Elde Edilen Menkul Kıymet Gelirlerinin Beyanı ve Vergilendirilmesi", (Çevrimiçi) http://vergidegundem.com , 17.09.2006.

[233] Sinan ARSLAN; **Repo İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Vergilendirilmesi,** Yayın No:6 , Ekonomik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Ankara,1997,s.23.

[234] Ömer GÜZELDAL; "Repo Ve Ters Repo İşlemlerinin Vergilendirilmesi",**Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı:235, Mart 2001,s.140.

2.2.9.1. Tam ve Dar Mükellef Gerçek Kişilere Ait Repo Gelirlerinin Vergilendirilmesi

GVK'nun 5281 sayılı kanun ile değişen geçici 55.maddesine göre, 01.01.1999 – 31.12.2005 tarihleri arasında elde edilen ve tevkifata tabi tutulmuş bulunan GVK'nun 75.maddesinin 14 no.lu bendinde yazılı menkul sermaye iratları için yıllık beyanname verilmeyecektir. Diğer gelirler nedeniyle beyanname verilmesi durumunda, bu gelirler beyannameye dahil edilmeyecektir. Repo kazançları üzerinden GVK'nun 94.maddesinin 14 no.lu bendi uyarınca, 2005 yılı için % 22 oranında gelir vergisi tevkifatı yapılacak ve bu, gelirler üzerinden alınan son vergi olacaktı.

Ancak; 5281 sayılı kanun ile GVK'na eklenen geçici 67.maddenin 4 numaralı fıkrasına göre, 75.maddenin ikinci fıkrasının 14 numaralı bendinde yazılı menkul sermaye iratlarından ödemeyi yapanlarca % 15 oranında vergi tevkifatı yapılacaktır. Bu bağlamda, tam ve dar mükellef gerçek kişilerin banka ve aracı kurumlar vasıtasıyla yapıkları repo kazançları, 01.01.2006 tarihinden itibaren % 15 oranında tevkifata tabi tutulacaktır. Böylece repo gelirleri üzerindeki vergi yükü, 01.01.2006'dan itibaren % 22'den % 15'e indirilmiştir.[235]

Gelir sahibinin gerçek veya tüzel kişi ya da kurum olup olmaması, uygulanacak tevkifat oranına etki etmeyecektir. Ayrıca, tevkifata tabi tutulan kazançlar için gerçek kişilerce yıllık veya münferit beyanname verilmeyecektir.[236]

Repo kazançları üzerinden yapılacak tevkifatın tek istisnası, SPK'na göre kurulan borsa yatırım fonları ve emeklilik fonlarının elde ettikleri kazançlardır. Borsa yatırım fonları ve emeklilik yatırım fonlarının repo kazançları % 0 oranında tevkifata tabi tutulacaktır.[237]

---

[235] Cem TEKİN; "2006 – 2015 Yılları Arasında Elde Edilen Mevduat Faizi ve Repo Gelirlerinin Vergilendirilmesi", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 206, Kasım 2005, s. 77.
[236] Serbülent BAYRAK & Mustafa TAN; **a. g. e.**, s. 127.
[237] Şükrü KIZILOT; **a.g.m**.,s.2.

2.2.9.2. Tam ve Dar Mükellef Kurumlara Ait Repo GelirlerininVergilendirilmesi

Tam ve dar mükellef kurumlara ait repo kazançları, ticari kazanç hükümleri çerçevesinde ele alınacaktır. Bu kapsamda; tam ve dar mükellef kurumların banka ve aracı kurumlar vasıtasıyla elde edecekleri repo kazançları, 01.01.2006 tarihinden itibaren % 15 oranında tevkifata tabi tutulacaktır. Tam mükellef kurumlar, ödedikleri stopaj tutarını beyanname üzerinde hesaplanan Kurumlar Vergisi'nden mahsup edebileceklerdir. Dar mükellef kurumlar açısından % 15 oranındaki stopaj nihai vergileme olup, beyan edilmesi söz konusu olmayacaktır.[238]

2.2.10. Menkul Kıymet Yatırım Fon ve Ortaklıklarından Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi (2006-2015)

Yatırım fonları, kanun hükümleri gereğince, halktan katılma belgeleri karşılığında toplanan paralarla belge sahipleri hesabına, riskin dağıtılması ilkesi ve inançlı mülkiyet esaslarına göre aşağıda belirtilen varlıklardan oluşan portföyü işletmek amacıyla kurulan mal varlığıdır.

a) Özelleştirme kapsamına alınanlar dahil, Türkiye'de kurulan ortaklıklara ait hisse senetleri, özel ve devlet borçlanma senetleri,

b) Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkındaki 32 sayılı kanun ışığında, alım satımı yapılabilen yabancı özel ve kamu borçlanma senetleri ve hisse senetleri,

c) Ulusal ve uluslar arası borsalarda işlem gören altın ve diğer kıymetli madenler ile bu madenlere dayalı olarak ihraç edilmiş ve borsalarda işlem gören araçlar,

d) SPK'nca uygun görülen diğer sermaye piyasası araçları, repo, ters repo, future, opsiyon ve forward sözleşmeleri,

---

238 Cem TEKİN; **a.g.m.,**s.78.

e) Nakit değerlendirmek üzere yapılan İMKB Takasbank A.Ş. nezdindeki borsa para piyasası işlemleridir.[239]

Yatırım fonlarının katılma belgesi sahiplerine sağladığı avantajları; sermayenin ve portföyün profesyonel yöneticiler tarafından idare edilmesi, riskin dağıtılması, portföyün çeşitlendirilmesi, kıymetlerin sürekli gözaltında tutulması, kıymet alımlarında iyi zamanlama yapılması, maliyet düşüklüğü ve likidite olarak sıralayabiliriz.[240]

Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar, Seri: VII, No: 10 sayılı SPK tebliği ile düzenlenmiştir. Yatırım fonları, iç tüzüklerinde belirtilmek koşuluyla, tahvil ve bono fonu, hisse senedi fonu, iştirak fonu, grup fonu, yabancı menkul kıymetler fonu, kıymetli madenler fonu, altın fonu ile portföy değerinin aylık ağırlıklı ortalama bazda en az % 25'ini devamlı olarak özelleştirme kapsamına alınan KİT'ler dahil, Türkiye'de kurulmuş ortaklıkların hisse senetlerine yatırmış fonlar A tipi fon, diğerleri ise B tipi fon olarak çeşitlendirilmiştir.[241]

Yatırım Ortaklıkları ise; sermaye piyasası araçları ile ulusal ve uluslararası borsalarda veya borsa dışı organize piyasalarda işlem gören altın ve diğer değerli madenler portföyü işletmek üzere anonim ortaklık şeklinde ve kayıtlı sermaye esasına göre kurulan sermaye piyasası kurumlarıdır.[242]

Yatırım Ortaklıklarına İlişkin Esaslar, Seri: VI, No: 4 sayılı SPK tebliği ile düzenlenmiştir. Tebliğe göre, portföy değerinin en az % 25'ini devamlı olarak özelleştirme kapsamına alınmış KİT'ler dahil, Türkiye'de kurulmuş ortaklıkların hisse senetlerine yatırmış, yatırım ortaklıkları A tipi, diğerleri A tipi olmayan yatırım ortaklıkları olarak adlandırılır.[243]

---

239 İMKB Yayınları; **a. g. e.**, s. 119.

240 Ahmet KIRMAN; **Menkul Kıymet Yatırım Fonları ve Vergilendirme**, Yayın No: 158, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Ankara, 1990, s. 7.

241 Sermaye Piyasası Kurulu, Seri: VII No: 10; "**Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliği**" (19.12.1996 tarihli 22852 sayılı Resmi Gazete)

242 Ekrem ÇANAKÇI; **Yatırım Ortaklıkları – 1996**, Yayın No: 100, SPK Yayınları, Ankara, Eylül 1997, s. 3 – 4.

243 Sermaye Piyasası Kurulu, Seri: VI No: 14; "**Yatırım Ortaklıklarına İlişkin Esaslar Tebliği**"(31.07.1992 tarihli 21301 sayılı Mükerrer Resmi Gazete)

Yatırım fon ve ortaklıklarına ilişkin genel tanım ve açıklamaları yaptıktan sonra, 2006 yılında gerçek kişi ve kurumlar açısından yatırım fon ve ortaklıklarının vergilendirme esaslarına değinilecektir.

2.2.10.1. Tam ve Dar Mükellef Gerçek Kişilere Ait Menkul Kıymet Yatırım Fon ve Ortaklıklarından Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

5281 sayılı kanun ile GVK'muza eklenmiş bulunan geçici 67.madde hükmü ile diğer para ve sermaye piyasası araçlarında olduğu gibi, menkul kıymet yatırım fon ve ortaklıklarının vergilendirilmesi konusunda da önemli değişiklikler yapılmıştır. Geçici 67.madde ile getirilen düzenlemelere değinmeden önce, 2005 yılında menkul kıymet yatırım fon ve ortaklıklarından elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde uygulanacak esaslar şu şekildedir:

GVK'nun 5281 sayılı kanun ile değişen geçici 55.maddesine göre, 01.01.1999 – 31.12.2005 tarihleri arasında edinilen ve tevkifata tabi tutulan GVK'nun 75.maddesinin (7), (12) ve (14) numaralı bentlerinde yazılı m.s.i. ile menkul kıymetler yatırım fonlarına ödenen kar payları, gelir vergisine tabi tutulmayacak, tam ve dar mükellef gerçek kişilerce yıllık beyanname verilmeyecektir. Diğer gelirler nedeniyle beyanname verilmesi durumunda, bu gelirler dahil edilmeyecektir. Ancak, menkul kıymet yatırım ortaklıkları için bu durum geçerli değildir. Menkul kıymet yatırım ortaklıklarından sağlanan kar paylarına indirim uygulandıktan sonra kalan tutar 2006 yılı beyan sınırı olan 18.000 YTL'yi aşar ise (diğer menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile birlikte), indirim sonrası kalan tutarın beyanı gerekecektir.[244] Geçici 67.maddenin yürürlüğe girmesinden önce geçerli olan mevzuat hükümlerine göre, 01.01.2006 tarihinden önce kazanılmış hisse senetleri ile tahvil ve hazine bonolarının elde tutulması veya elden çıkarılması durumunda oluşan ve kurumlar vergisinden istisna edilmiş

[244] Serbülent BAYRAK; "Menkul Kıymet Yatırım Fon ve Ortaklıklarının Vergilendirilmesi ve Vergilemede 2005 – 2006 Karşılaştırması", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 209, Şubat 2006, s. 62.

kazançları üzerinden 94/6.maddesi gereğince A tipi fonlarda % 0, B tipi fonlarda ise % 10 oranında tevkifat uygulamasına devam edilecektir.

01.01.2006 tarihinden önce kazanılmış menkul kıymet yatırım fonu katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar, GVK'nun geçici 55.maddesi uyarınca, 31.12.2005 tarihine kadar vergiden müstesna olup, bu kazançlar için yıllık beyanname verilmeyecektir.[245]

Geçici 67.madde ile getirilen düzenlemeler ile menkul kıymet yatırım fon ve ortaklıkların, portföylerindeki hisse senedi oranına bakılmaksızın, 01.01.2006 tarihinden itibaren ihraç ya da kazanılmış menkul kıymetlerin elden çıkarılması ya da elde tutulma sonucunda oluşan ve kurumlar vergisinden istisna edilmiş olan tüm portföy kazançları ,dağıtılsın veya dağıtılmasın % 15 oranında tevkifata tabi tutulacak ve bu kazançlar üzerinden ,G.V.K.'nun 94.maddesi gereğince ayrıca bir tevkifat yapılmayacaktı.[246] Ancak, yatırım fonu katılma belgelerinin, fona geri satışından elde edilen kar payları stopaja tabi tutulmayacaktı.[247] Dolayısıyla bu fon ve ortaklıklar, 31.12.2005 tarihinde mevcut olan portföylerini, bu tarihten sonra alıp satacakları menkul kıymetlerden ayrı olarak izleyeceklerdi.

Ancak; 07.07.2006 tarihli R.G. ile birlikte yürürlüğe giren 5527 sayılı Kanun ile menkul kıymet yatırım fon ve ortaklıklarının vergilendirilmesi konusunda bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerle birlikte, söz konusu fon (Borsa yatırım fonları ile konut finansman fonları ve varlık finansman fonları dahil), ve ortaklıkların portföy işletmeciliğinden elde ettikleri Kurumlar Vergisi'nden istisna edilmiş portföy kazançlarının (dağıtılsın ya da dağıtılmasın) yanı sıra, katılma belgelerinin ilgili olduğu fona iadesi ve menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinin alım satım kazançları üzerinden de stopaj yapılması benimsenmiştir.

5527 sayılı Kanun ile Bakanlar Kurulu'na verilen geçici 67.maddede yer alan oranları yeniden belirleme yetkisine istinaden; 23.07.2006 tarihli R.G.'de yayımlanan 10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile menkul kıymet yatırım fon ve

---

245 Mustafa TAN; **a. g. m.**, s. 106.
246 Serbülent BAYRAK; **a. g. m.**, s. 63.
247 Feridun GÜNGÖR; **a. g. m.**, s. 67.

ortaklıklarının istisna edilmiş portföy kazançları üzerinden % 10 oranında tevkifat yapılmasına, 01.10.2006 tarihinden itibaren ise % 0 oranında tevkifata tabi tutulmasına karar verilmiştir.

Ayrıca;01.10.2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, tam mükellef gerçek kişilerce yatırım fonlarının katılma belgelerinin fona iadesi ve hisse senetlerinin alım satım kazançları % 10 oranında tevkifata tabi tutulacak, dar mükellef gerçek kişiler ise, bu gelirlerinden dolayı % 0 oranında tevkifata tabi tutulacaktır.

GVK'nun geçici 67.maddesi ile getirilen tevkifat uygulamasında tek muafiyet, emeklilik yatırım fonları ile birlikte borsa yatırım fonları için öngörülmüştü.5527 sayılı kanun ile birlikte, borsa yatırım fonları ile birlikte konut finansman fonları ve varlık finansman fonlarının portföy işletmeciliği kazançları da, stopaj kapsamına alınmış ve her ne kadar %15 oranında tevkifata tabi tutulacağı kararlaştırılmışsa da Bakanlar Kurulu,almış olduğu kararla 01.10.2006 tarihinden itibaren stopaj oranını % 0 olarak belirlemiştir.Böylece bütün fonların portföy kazançları üzerinden stopaj yapılmasına olanak sağlanmıştır. Bununla birlikte;geçici 67.maddenin 1 nolu fıkrasına eklenen hüküm ile,sürekli olarak portföyünün en az %51'i borsada işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar,stopaj uygulaması dışında bırakılmıştır.

Yukarıda değindiğimiz bilgilerin ışığı altında, MKYO ve MKYF ile borsa yatırım fonlarının tam mükellef gerçek kişi ve kurumlar açısından, 2006 yılında vergilendirme rejimi şu şekildedir:[248]

[248] Muzaffer EMEKÇİ & Ömer ERDAL; **a.g.m.,**s.25.

Tablo 2.1: MKYO ve MKYF ile Borsa Yatırım Fonlarının Tam Mükellef Gerçek Kişi ve Kurumlar Açısından 2006 Yılında Vergilendirme Rejimi

	Portföy İşletmeciliği Kazancı	**BYF, MKYF ve MKYO'nın Yaptığı Menkul Kıymet İşlemleri (Mevduat ve Repo Dahil)**	**MKYF Katılma Belgesinin Fona İadesi, BYF Katılma Belgeleri ile MKYO Hisse Senedi Satışı**
Menkul Kıymet Yatırım Fonu (MKYF) ve Menkul Kıymet Yatırım Ortaklığı (MKYO)	01.01.2006-22.07.2006 % 15 23.07.2006-30.09.2006 % 10 01.10.2006-31.12.2006 % 0	01.01.2006-22.07.2006 % 15 23.07.2006-30.09.2006 % 10 01.10.2006-31.12.2006 % 0	01.01.2006-30.09.2006 % 0 01.10.2006-31.12.2006 % 10
Borsa Yatırım Fonu (BYF)	% 0	% 0	01.01.2006-22.07.2006 % 15 23.07.2006-31.12.2006 % 10

2.2.10.2. Tam ve Dar Mükellef Kurumlara Ait Menkul Kıymet Yatırım Fon ve Ortaklıklarından Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

Tam mükellef kurumların MKYF ve MKYO belgelerinden elde ettikleri kazançları 23.07.2006 tarihli RG'de yayımlanan 10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile %15'ten %10'a düşürülmüştür.Bu bağlamda;tam mükellef kurumlara ait MKYF ve MKYO'na ait istisna edilmiş portföy kazançları 01.01.2006-22.07.2006 tarihleri arasında %15, 23.07.2006-30.09.2006 arası %10, 01.10.2006 ve sonrası %0 oranında tevkifata tabi tutulacaktır.

Tam mükellef gerçek kişi ve kurumlar açısından 01.10.2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere sürekli olarak portföyünün en az %51'i borsada işlem

gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının 1 yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasında stopaj uygulanmayacaktır.[249]

Tam mükellef kurumlar açısından 01.10.2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere MKYF'nın katılma belgelerinin fona iadesi ve MKYO'nın hisse senetlerinin alım satım kazançları %10 oranında,dar mükellef kurumlar için ise %0 oranında tevkifata tabi tutulacaktır.

Dar mükellef kurumlar açısından MKYF ve MKYO'nın katılma belgelerinden sağlanan kazançlar, 01.10.2006 tarihinden itibaren %0 oranında stopaja tabi tutulacak ve sağlanan bu kazançlar için herhangi bir beyanname verilmesi söz konusu olmayacaktır. [250]

2.2.11. Vadeli İşlem ve Opsiyon İşlemlerinden Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi (2006 – 2015)

Finansal piyasalar; gerçekleştirilen alım satım işlemi sonucunda el değiştiren kıymetlerin vadesine bağlı olarak, spot ve türev piyasalar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Spot piyasalar; belli miktarda bir mal veya kıymetin ve bunların karşılığı olan paranın, işlemin ardından takas günü el değiştirdiği piyasalardır. İMKB'de faaliyet gösteren hisse senetleri, tahvil ve bono, bankalar arası döviz piyasaları bu kapsamdadır.[251]

Türev piyasalar ise, ilerideki bir tarihte teslimatı veya nakit uzlaşması yapılmak üzere, herhangi bir malın veya finansal aracın bugünden alım satımının yapıldığı piyasalardır. Türev piyasaların tanımı forward, swap, futures ve opsiyon işlemlerinin tamamını içermektedir. Gerçek anlamda, vadeli piyasalar kavramı türev piyasaları, vadeli işlem sözleşmesi kavramı "futures" sözleşmelerini, opsiyon

---

249 ERNST & YOUNG; Sirküler No: 103, "5517 Sayılı Kanun ve 2006/10731 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Yapılan Son Düzenlemeler Işığında, MKYF ve MKYO ile Borsa Yatırım Fonlarından Sağlanan Gelirlerin Vergilendirilmesi",(Çevrimiçi) http://vergidegündem.com , 26.07.2006.

250 Muzaffer EMEKÇİ& Ömer ERDAL;**a.g.m.,**s.25 – 26.

251 Sermaye Piyasası ve Borsa Temel Bilgiler Kılavuzu; **a. g. e.**, s. 459.

kavramı da "options" sözleşmelerini ifade etmektedir.[252] Forward işlemleri daha çok tezgah üstü piyasalarda işlem görürken, futures ve opsiyon işlemleri, çoğunlukla organize piyasalarda işlem görmektedir.

Vadeli işlem sözleşmesi, bir mal, finansal araç veya dövizin standart bir miktarının ilerideki bir tarihte, sözleşmenin yapıldığı fiyat ve teslim koşullarıyla, vadeli işlem borsalarında alış veya satışı için yapılan anlaşmadır.[253]

Opsiyon sözleşmesi ise, opsiyon primi olarak tanımlanan bir meblağın alıcı tarafından satıcıya ödendiği ve alıcı tarafa işlem yapıldığı tarih itibariyle, belirlenen ileri bir tarihte ya da opsiyonun türüne bağlı olarak söz konusu tarih öncesinde, üzerinde anlaşılan bir fiyattan, standart olan miktar ve kalitedeki bir kıymeti, malı veya finansal göstergeyi opsiyonun türüne göre alma veya satma hakkını veren bir sözleşme şeklidir. Vadeli işlem sözleşmeleri, kesinlikle organize piyasalarda işlem görürken, opsiyon sözleşmeleri hem organize hem de tezgah üstü piyasalarda işlem görebilmektedir.[254]

2.2.11.1. Tam ve Dar Mükellef Gerçek Kişilere Ait Vadeli İşlem ve Opsiyon İşlemlerinden Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

Türkiye'de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında yapılan işlemler sonucunda elde edilen kazançlar, menkul sermaye iradı olarak kabul edilmektedir. GVK'nunda açık olarak menkul sermaye iradı gelirleri arasında, bu sözleşmelerden yer alan gelirler bulunmuyordu. Ancak GVK'nun geçici 55.maddesinde, 5281 sayılı kanunla yapılan değişiklikle, 2005 yılında bu gelirlerin, gelir vergisinden istisna olduğu belirtilmiştir.[255]

---

252 Sevdil D. YILDIRIM; **Futures Markets in Agricultural Sector and Evaluations For Turkey**, Capital Markets Board of Turkey, Ankara, August 1997, s. 5 – 6.

253 Namık Kemal UYANIK; **Bir Bölüm Finansal İşlemler ve Vergilendirilmeleri**, Yayın No: 226, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Ankara, 2001, s. 9.

254 İMKB Yayınları; **Borsa Terimleri Sözlüğü**, Acar Matbaacılık, İstanbul, Eylül 2003, s. 22.

255 "Yatırımcının Vergi Rehberi", **Referans Gazetesi Eki**, 05.01.2006, s. 16.

Geçici 67.maddenin 13 no.lu fıkrasında, bankaların ve aracı kurumların taraf olduğu veya bunlar vasıtasıyla yapılan; belli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte ekonomik veya finansal göstergelere dayalı olanlar da dahil, para veya sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni ve dövizi alma, satma, değiştirme hak ve yükümlülüğünü veren veya aracı kurumlar vasıtasıyla yapılan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden elde edilen kazançlar, tam mükellef gerçek kişiler açısından % 10, dar mükellef gerçek kişiler açısından % 0 oranında tevkifata tabi olacaktır. Ancak, Türkiye'de kurulu, vadeli işlem ve opsiyon borsalarında, 2006 yılında yapılan işlemlerden elde edilen kazançlar ise; tam ve dar mükellef gerçek kişilerce % 0 oranında tevkifata tabi tutulacaktır.

Vadeli işlem veya opsiyon sözleşmesinin hükmünden yararlanıldığı anda, sözleşmeye baz alınan kıymetin piyasa fiyatına göre oluşan değeri ile işlem fiyatına göre oluşan değeri arasındaki fark üzerinden, sözleşmenin bittiği tarih itibariyle, bahsi geçen stopaj oranı uygulanacaktır.[256]

Son olarak; tam ve dar mükellef gerçek kişiler açısından stopaj nihai vergi olup, ayrıca yıllık beyanname ile beyan edilmeyecektir.[257]

2.2.11.2. Tam ve Dar Mükellef Kurumlara Ait Vadeli İşlem ve Opsiyon İşlemlerinden Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

Tam ve dar mükellef kurumların vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden doğan kazançları, geçici 67.maddenin yürürlüğe girmesinden hemen önce, 5436 sayılı kanunla beraber, 2006 yılı için bu kazançlar % 0 oranında tevkifata tabi tutulacaktı. Ancak 5527 sayılı 07.07.2006 tarihli kanunun yürürlüğe girmesiyle, geçici 67.maddede yer alan "2006" yılında ibaresi metinden çıkarılmış, böylece tam ve dar mükellef kurumların (Türkiye'de işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla faaliyette bulunmayanlar hariç), aralarında yaptıkları vadeli işlem ve opsiyon

[256] Mehmet KORKUSUZ; **a.g.m.,** s. 4 – 5.
[257] Faruk SABUNCU & Gogo UMURCAN; "Mevcut Vergi Mevzuatı, Piyasa İçin Ne Kadar Belirsizlik Yaratıyor?", **Vobjektif**, Temmuz 2006, s. 17.

sözleşmelerinden doğan kazançları için % 0 oranındaki tevkifat uygulaması sürekli hale getirilmiştir.

Tam mükellef kurumların vadeli işlem ve opsiyon işlemlerinden elde ettikleri kazançları stopaj kapsamında olmayıp, Kurumlar Vergisi'ne tabi olacaktır.

Dar mükellef kurumlar açısından ise; borsa veya borsa dışında vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden elde ettikleri kazançlar % 0 oranında stopaja tabi olup, bu kazançlar için herhangi bir beyanname verilmeyecektir.[258]

Tezin ikinci bölümünün düzenlenmesi; tezin hazırlanmasındaki temel amaç olup bu bölüm iki kısıma ayrılarak ilk kısımda sermaye piyasasından elde edilen gelirler "Menkul Sermaye İradı" ve "Değer Artış Kazancı" olarak sınıflandırılmış menkul sermaye iradı'nda; irat kavramına, menkul sermaye iradının tanımına,irat sayılan ve sayılmayan gelirlere, yıllık beyanname ile beyan edilecek ve edilmeyecek iratlara, uygulanacak indirim ve istisna düzenlemelerine yer verilmiştir.Değer Artış Kazancı'nda ise elden çıkarma kavramına ve değer artış kazancının tespitine, değer artış kazançlarında uygulanacak indirim ve istisna düzenlemelerine, zarar mahsubu düzenlemesine değinilmiştir. İkinci kısımda ise; sermaye piyasası araçlarının vergilendirilmesi ile ilgili düzenlemeler gerçek kişi ve kurumlar açısından araç bazında ve elde edilen gelirin faiz geliri ya da değer artış kazancı olmasına göre yeni yürürlüğe giren vergisel düzenlemelerin ışığında değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

[258] Mehmet KORKUSUZ; **a. g. m.**, s. 5.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SERMAYE PİYASASI ARAÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİNİN BANKACILIK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

3.1. 5281 SAYILI KANUNLA EKLENEN GEÇİCİ 67. MADDE İLE SERMAYE PİYASASI ARAÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİNE GETİRİLEN DÜZENLEMELERİN BANKACILIK ÜZERİNE YANSIMALARI

Bankalar, karma ekonomi düzeninin en güçlü ve etkin finansal aracılarından biri olarak kabul edilmektedir.Bankalar, ekonomideki tasarrufları kendilerine çekmeğe, tasarrufların artmasına bağlı olarak "kullanılabilir" duruma gelmesine, yatırım hacminin arttırılmasına, tüketimi arttırmak suretiyle ekonomide dinamizmin sağlanmasına yardımcı olmaktadır.[259] Bankacılık hizmetleri, her yönü ile toplum yapısını etkilemekte, ülkenin geleceğine yön vermektedir.[260]

Bankacılık sektörü mudilerin tasarrufuyla şirketlerin yatırım ve işletme harcamaları arasında aracılık görevi üstlenmiştir. Bankaların sisteme krediler yolu ile kazandırdıkları fonlar, ekonomik durgunluğun aşılması ve ekonomide sağlıklı bir büyümenin sağlanması için itici bir güç olarak öne çıkmaktadır. Ekonomik aktivitelerin, yeni finansal ürünlerin, bireysel ve kurumsal finansman ihtiyaçlarının artmasına paralel olarak bankaların ekonomide üstlendikleri rol daha da önem kazanmıştır.[261]

Sermaye piyasası araçlarının vergilendirilmesi; stopaj uygulamasını gerçekleştirecek banka ve aracı kurumlar açısından güçlü bir teknolojik altyapıya, finans piyasalarındaki işlem çeşitliliği ve sayısı dikkate alındığında, tanımlamaların

---

259 Tezer ÖCAL; **Türk Banka Sistemi**, Emel Matbaacılık Sanayi Ltd. Şti., Ankara, 1983, s. 4.
260 Teoman YAZGAN; **Türkiye'de Bankacılık**, No: 33, İstanbul Reklam Yayınları, 1973, s. 1.
261 TÜSİAD Yayınları; **Bankacılık Sektörünün Maliyetlerine İlişkin Politika Ürünleri**, Lebib Yalkın Yayımları, İstanbul, Aralık 2002, s. 13.

çok net olmasına, vergileme ile ilgili yasal düzenlemelerden anında haberdar olabilmelerine ve sistemlerine yenikleri hızlı bir şekilde uyarlayabilmelerine bağlıdır.[262]

3.1.1. 257 No.lu Tebliğ İle Bankalara Getirilen Düzenlemeler

01.01.2006 tarihinde 5281 sayılı kanunla yürürlüğe giren geçici 67.madde ile menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarından elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde önemli yenilikler getirilmiştir. Anılan madde; 01.01.2006 tarihinde yürürlüğe girmiş, 31.12.2015 tarihine kadar elde edilen gelirlere uygulanacaktır. Bu yeni sistemle, Türk Vergi Kanunları'nda ilk kez menkul kıymetlerin alış ve satış bedelleri arasındaki fark, bir diğer ifadeyle, değer artış kazançlarının tevkifat yoluyla vergilendirilmesi esası benimsenmiştir.[263]

Söz konusu madde, bu şekilde önemli yenilikleri beraberinde getirmiş olmakla beraber, ayırıcı iki kez değişikliğe uğramıştır. Bunlardan ilki, 07.07.2006 tarih ve 26221 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5527 sayılı kanunla yapılan değişikliklerdir. İkincisi ise, 23.07.2006 tarih ve 26237 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile yapılan değişikliklerdir.[264]

Geçici 67.madde ile getirilen sistem, menkul kıymetlerden elde edilen kazançların vergilendirilmesinde tevkifat usulünü benimsemiş, bu kapsamda olmak üzere, "Bankalar ve Aracı Kurumlar" tevkifat yapmakla sorumlu tutulmuşlardır.[265]

3.1.1.1. Tevkifat Yapmakla Sorumlu Olanlar

GVK'nun geçici 67.maddesinde bahsi geçen ve kendilerine vergi tevkifatı yapma sorumluluğu yüklenen banka ve aracı kurumlar şöyledir:

---

[262] Erdal ÇALIKOĞLU; "2006'da Menkul Sermaye Gelirlerinin Vergilendirilmesinde Yeni Rejim", **Ekonomist Dergisi**, Yayın No: 30, 24.07. 2005, s. 65.

[263] M. Emin AKYOL; **a. g. m.**, s. 26.

[264] Mehmet KORKUSUZ; **a. g. m.**, s. 5.

[265] Adnan UYAR; "Bankalar ve Aracı Kurumlara Getirilen Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Getirileri Üzerinden Vergi Tevkifatı Yapma Zorunluluğu", **Yaklaşım Dergisi,** Sayı: 22, Mayıs 2005, s. 2.

- 5411 sayılı Bankalar Kanunu kapsamında Türkiye'de faaliyette bulunan bankalar,
- Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası,
- 28.07.1981 tarihli, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında Türkiye'de faaliyette bulunan aracı kurumlardır.

Buna göre; Türkiye sınırları içerisinde ya da Türkiye'de faaliyette bulunmayan banka ya da aracı kurumlar vasıtasıyla elde edilecek gelirler (Örneğin; off-shore ya da yurtdışı hesaplardan elde edilen faiz gelirleri), tevkifat dışıdır. Buradaki banka ifadesinden; mevduat bankaları, katılım bankaları (özel finans kurumları) ile kalkınma ve yatırım bankaları anlaşılmaktadır.[266]

3.1.1.2. Tevkifata Tabi Olacak ve Olmayacak Gelirler

GVK'nun geçici 67.maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince banka ve aracı kurumlar;

- Alım satımına aracılık ettikleri menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının alış ve satış bedelleri arasındaki fark,
- Alımına aracılık ettikleri menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının itfası halinde, alış bedeli ile itfa bedelleri arasındaki fark,
- Menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının tahsiline aracılık ettikleri dönemsel getirileri (bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına bağlı olmayan),
- Aracılık ettikleri menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının ödünç işlemlerinde, ödünç veren tarafın lehine kalan tutar üzerinden %10 oranında tevkifat yapmakla sorumlu tutulmuşlardır.[267] Ancak dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bu oran % 0 olarak uygulanır.

---

[266] Özkan ATİLLA; "Sermaye Piyasası Araçlarının Banka ve Aracı Kurumlara Satışı Dolayısıyla Yapılacak Tevkifat", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 160, Nisan 2006, s. 2.

[267] Adnan UYAR; **a. g. m.**, s. 1.

Bankalar veya aracı kurumlarca gerçekleştirilecek tevkifat, elde edilmesine aracılık ettikleri gelirler ve kazançlar ile ilgilidir. Dolayısıyla, bu kurumların kendi portföylerinde bulunan menkul kıymetler veya diğer sermaye piyasası araçlarından elde ettikleri gelir ve kazançlar tevkifata tabi olmayacaktır.

Benzer olarak, bir bankanın kendi portföyünde bulunan bir menkul kıymeti başka bir bankaya satması durumunda da banka tarafından elde edilen gelir üzerinden tevkifat yapılmayacaktır.

Tevkifatın gerçekleştirilmesinde gelir sahibinin; gerçek veya tüzel kişi olmasının, dar veya tam mükellef olmasının, vergi mükellefiyeti bulunup bulunmamasının, vergiden muaf olup olmamasının bir önemi bulunmamaktadır.[268]

Menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları olarak ifade edilenler; Türkiye'de ihraç edilmiş ve Sermaye Piyasası Kurulu'nca kayda alınmış veya Türkiye'de kurulu menkul kıymet ve vadeli işlem ve opsiyon borsalarında işlem gören menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları ile kayda alınmamış ya da menkul kıymet ve vadeli işlem ve opsiyon borsalarında işlem görmese dahi, Hazine'ce veya diğer kamu tüzel kişilerince piyasaya sürülecek her çeşit menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracını ifade etmektedir.[269] Burada şunu belirtmek gerekir ki; vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri, diğer sermaye piyasası araçlarında yer almış ve tevkifata tabi tutulmuştur.[270]

Ayrıca; 07.07.2006 tarihine kadar MKYO ve MKYF'nın portföy işletmeciliğinden elde ettikleri kazançlar ile katılma belgelerinin ve hisse senetlerinin fona iadesinden sağlanan kazançlar stopaja dahil değilken, 01.10.2006 tarihinden itibaren stopaja tabi tutulacaktır.[271]

Geçici 67.maddenin (1) numaralı fıkrasında yer alan düzenlemeler gereğince;

---

268 Özkan ATİLLA; **a. g. m.**, s. 2.
269 Serbülent BAYRAK & Mustafa TAN; **a. g. e.**, s. 17.
270 Mehmet KORKUSUZ, **a.g.m**., s.4.
271 "5527 sayılı Kanun ve 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yapılan son düzenlemeler ışığında menkul kıymetler ve borsa yatırım fonu ve ortaklıklarından sağlanan gelirlerin vergilendirilmesi ",(Çevirimiçi) http://www.vergidegundem.com/circular.asp?circular_id=1235 , 26.07.2006.

- SPK'na göre kurulan MKYF (Borsa yatırım fonları hariç), katılma belgelerinin ilgili olduğu fona iadesinden elde edilen gelirler (01.10.2006 tarihinde yürürlükten kaldırılacaktır.),
- MKYO'nın hisse senetlerinin alım satımından elde edilen gelirler (01.10.2006 tarihinde yürürlükten kaldırılacaktır.),
- Eurobondların alım satımı, itfası sırasında elde edilen gelirler, kupon getirileri,
- Hisse senetleri kar paylarının hisse sahipleri adına tahsili,
- Tam mükellef kurumların İMKB'nda işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan gelirler,
- Sürekli olarak portföyünün en az % 51'i İMKB'de işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler tevkifat kapsamında değildir.

Ayrıca; 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan devlet tahvili ve hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkarılan menkul kıymetlerin elde tutulması veya elden çıkarılması suretiyle sağlanan gelirlerin vergilendirilmesinde geçici 67.madde uygulanmayacak, 31.12.2005 tarihi itibariyle geçerli olan hükümler uygulanacaktır.

Geçici 67.maddenin yürürlüğe girmesinden önce kazanılmış menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından veya elde tutulma sürecinde elde edilen gelirler de tevkifata tabi olmayıp, 31.12.2005 tarihi itibariyle geçerli olan hükümlere tabi tutulacaktır.[272]

Ve son olarak; yeni düzenleme ile getirilen tevkifat uygulamasında Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan borsa yatırım fonları ve emeklilik yatırım fonlarının elde etmiş oldukları gelirler üzerinden tevkifat yapılmayacaktır.[273]

---

[272] 23.07.2006 tarihli **Resmi Gazete**.
[273] Serbülent BAYRAK & Mustafa TAN; **a. g. e.**, s. 20.

3.1.1.3. Tevkifat Dönemi ve Ödenmesi

Geçici 67.maddenin (1) numaralı fıkrası gereğince, bankalar ve aracı kurumlar tarafından takvim yılının üçer aylık dönemleri itibariyle yapılacak tevkifatta, alım satıma ilişkin takas tarihi esas alınacaktır.

Söz konusu üçer aylık tevkifat dönemleri aşağıda belirtildiği gibi olacaktır.

1. Dönem: Ocak – Şubat – Mart
2. Dönem: Nisan – Mayıs – Haziran
3. Dönem: Temmuz – Ağustos – Eylül
4. Dönem: Ekim – Kasım – Aralık[274]

Banka ve aracı kurumlar; tevkif ettikleri vergileri internet ortamında verilmek üzere, şekli ve içeriği Maliye Bakanlığı'nca belirlenecek bir beyanname ile tevkifat dönemini izleyen ayın yirminci günü akşamına kadar bağlı oldukları vergi dairesine beyan edecek ve yirmi altıncı günü akşamına kadar ödeyeceklerdir.[275]

Tablo-3.1: Banka ve Aracı Kurumlar Tarafından Üçer Aylık Dönemler İtibariyle Yapılacak Tevkifata İlişkin Beyan ve Ödeme Dönemleri

DÖNEMİ	**Birinci Dönem (Ocak – Mart)**	**İkinci Dönem (Nisan – Haziran)**	**Üçüncü Dönem (Temmuz – Eylül)**	**Dördüncü Dönem (Ekim – Aralık)**
BEYAN	20 Nisan	20 Temmuz	20 Ekim	20 Ocak
ÖDEME	26 Nisan	26 Temmuz	26 Ekim	26 Ocak

Gerçek kişiler tarafından elde edilen bu nitelikteki gelirler için yıllık veya münferit beyanname verilmeyecek, diğer gelirler için beyanname veriliyorsa, bu kazançları beyannameye dahil edilmeyecektir. Geçici 67.maddenin (1) numaralı fıkrasına göre yapılacak tevkifat nihai vergileme olacaktır.

Ticari faaliyet kapsamında elde edilen gelirler ise, ticari kazanç hükümleri çerçevesinde ticari kazanç veya kurum kazancının tespitinde dikkate alınacak ve tevkif suretiyle ödenmiş olan vergiler, genel hükümler çerçevesinde tevkifata tabi

[274] Özkan ATİLLA; **a. g. m.**, s. 2.
[275] Serbülent BAYRAK & Mustafa TAN; **a. g. e.**, s. 19.

kazançların beyan edildiği beyannamelerde hesaplanan vergiden mahsup edilebilecektir.[276]

3.1.1.4. Tevkifat Matrahının Belirlenmesi, FIFO Yöntemi ve Örneklerle Gösterimi

Alım Satım İşlemlerinde Tevkifat Matrahı

Alım satım işlemlerinde tevkifat matrahı, alış bedeli ile satış bedeli arasındaki tutar olacaktır. Alış ve satış işlemleri sırasında ödenen komisyonlar ile banka ve sigorta muameleleri vergisi tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak olup, bu giderler dışında başkaca bir gider tevkifat matrahının tespitinde indirim konusu yapılamayacaktır.

İtfa Halinde Tevkifat Matrahı

Bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının itfası halinde, tevkifat matrahı alış bedeli ile itfa bedeli arasındaki fark olacaktır. Alış veya itfa işlemleri sırasında ödenen komisyonlar ile BSMV tevkifat matrahının tespitinde alış maliyetine eklenecektir. Bu giderler dışında, başkaca bir giderin tevkifat matrahının dikkate alınması mümkün olmayacaktır.

Dönemsel Getirilerde Tevkifat Matrahı

Menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının herhangi bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına bağlı olmayan dönemsel getirilerinde, tevkifat matrahı dönemsel getiri tutarı olacaktır. Bu işlem sırasında varsa ödenen komisyon veya BSMV tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacaktır.

Ödünç İşlemlerinde Tevkifat Matrahı

Menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının ödünç işlemine konu olması halinde, ödünç veren tarafın lehine kalan tutar üzerinden tevkifat yapılacaktır.

---

[276] İrfan VURAL; "Yeni bir Tevkifat Uygulaması: Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Elde Tutulması ve Elden Çıkarılması Nedeniyle Sağlanan Gelirler Üzerinden Yapılacak Tevkifat", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 153, Eylül 2005, s.6.

Bu işlem sırasında, varsa ödenen komisyon ve BSMV tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacaktır.

Diğer taraftan, ödünç işleme konu menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı ile ilgili olarak ödünç veren tarafın elde ettiği gelirlere ilişkin tevkifat, kazancı en son elde eden kişi veya kuruma ödemeyi gerçekleştiren, piyasa üyesi banka ya da aracı kurumlar tarafından yapılacaktır.[277]

Geçici 67.madde uyarınca 1 Ocak 2006 tarihinden itibaren aynı menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracından değişik tarihlerde alımlar yapıldıktan sonra, bunların bir bölümünün elden çıkarılması halinde, ilk giren ilk çıkar (FIFO) yöntemi kullanılmak suretiyle tevkifat matrahına konu olacak alış bedeli belirlenecektir.[278] Ancak, seçimlik bir hak olarak aynı gün içinde yapılan alım satım işlemlerinde "günlük ağırlıklı ortalama fiyat bilgisi" dikkate alınabilecektir.

Uygulama 2:

Bay (X), borsada işlem gören (T) A.Ş.'ye ait hisse senedinden (M) aracı kurumu aracılığıyla aşağıda belirtilen tarihlerde ve miktarlarda alım satım yapmıştır.

Tablo-3.2: Alım Satım Kazançları Açısından Alış Bedelinin Belirlenme Yöntemi Uygulaması

TARİH	AÇIKLAMA	MİKTAR (ADET)	BİRİM ALIŞ/SATIŞ BEDELİ (YTL)	TOPLAM TUTAR (YTL)
24.07.2006	Hisse Alışı	500.000	0,50	250.000
25.07.2006	Hisse Alışı	100.000	0,70	140.000
26.07.2006	Hisse Satışı	400.000	0,80	320.000
27.07.2006	Hisse Alışı	100.000	0,60	60.000
30.07.2006	Hisse Satışı	300.000	0,70	210.000
01.08.2006	Hisse Alışı	100.000	0,70	70.000

[277] Serbülent BAYRAK & Mustafa TAN; **a. g. e.**, s. 17 – 18.
[278] Selman KOÇ; **a. g. m.**, s. 99.

Bu durumda Bay (X)'in % 10 oranında vergiye tabi tutulacak tevkifat matrahı şöyle hesaplanacaktır:

Bay (X), portföyündeki (T) A.Ş.'ne ait hisse senetlerinden bir bölümünü 26.07.2006 ve 30.07.2006 tarihlerinde satmıştır. Satılan hisse senetleri, ilk giren ilk çıkar yöntemi uyarınca 24.07.2006 tarihinde alımı yapılan hisse senetleridir. Buna göre, 26.07.2006 tarihinde satışı yapılan hisse senetleri sonucunda elde edilecek kazanç tutarı, ya da başka bir ifadeyle tevkifat matrahı, [320.000-(400.000*0,50)]= 120.000 YTL olarak bulunacak ve bu tutar üzerinden 23.07.2006 tarihli Resmi Gazete gereğince % 15'ten % 10'a düşürülen stopaj oranında vergi tevkifatı yapılacaktır.

30.07.2006 tarihinde yapılan 300.000 adet (T) A.Ş.'ne ait hisse senedi satışında ise FIFO yöntemi şu şekilde uygulanacaktır:

— 100.000 adedi 24.07.2006 tarihinde,

— 100.000 adedi 25.07.2006 tarihinde,

— 100.000 adedi 27.07.2006 tarihinde,

alımı yapılan hisse senetleri, 30.07.2006 tarihinde satışı gerçekleşen 300.000 adet hisse senedinin tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacaktır. Tevkifat matrahı; [210.000 – (100.000*0,50) – (100.000*0,70) – (100.000*0,60)] = 30.000 YTL olarak bulunacaktır. Dolayısıyla, 30.000 YTL tutarındaki tevkifat matrahına % 10 oranında vergi tevkifatı uygulanacaktır.[279]

Açığa Satış İşlemleri

Bir menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının alımından önce elden çıkarılması, yani açığa satılması durumunda, elden çıkarılma tarihinden sonra yapılan ilk alım işlemi, tevkifat matrahının belirlenmesine esas olacaktır.

Sermaye Artırımları Nedeniyle Edinilen Hisse Senetleri

Sermaye ve kar yedeklerinin sermayeye eklenmesi dolayısıyla edinilen hisse senetlerinin alış tarihi esas alınacaktır. Şirketlerin, sermaye yedekleri ile bedelsiz

[279] Serbülent BAYRAK & Mustafa TAN; **a. g. e.**, s. 38 – 40.

sermaye artırımında bulunmaları durumunda, alınan hisse senetlerinin alış bedeli, daha önce sahip olunan hisse senetlerinin alış bedelinin, sermaye artırımı sonrasında sahip olunan toplam hisse senedi sayısına bölünmesiyle bulunacaktır. Kar yedekleri kullanılmak suretiyle, bedelli sermaye artırımında bulunulması durumunda, sahip olunan hisse senetlerinin alış bedeli, önceden edinilmiş hisse senetlerinin alış bedeli ile yeni edinilen hisse senetlerinin itibari değerleri toplamının sermaye artırımı sonrasında sahip olunan hisse senedi sayısına bölünerek hesaplanacaktır. Rüçhan hakkı, yani ortaklıkların bedelli sermaye artırımlarına mevcut ortakların öncelikle katılma hakkı kullanılmak suretiyle, itibari değerleri sahip olunan hisse senetlerinin alış bedeli, daha önce sahip olunan hisse senetlerinin alış bedeli ile yeni alınan hisse senetleri için ödenen bedelin toplamının tüm hisse senetlerinin sayısına bölünmesi yoluyla hesaplanacaktır.[280]

Kuponlu Tahvillerde Alış Bedeli

Kuponlu bir tahvilin satın alınmasında, işlemiş faizin bulunması durumunda, işlemiş faiz tutarı kupon alış bedeli, temiz işlem fiyatı (Temiz fiyat = Anlaşma Fiyatı – İşlemiş faiz) ise, tahvilin alış bedeli olarak kabul edilecektir.

İşlemiş faiz, temiz işlem fiyatına eklenen ve son kupon tarihinden sonra tahvili elde tutma süresiyle orantılı kupon faizini ifade etmektedir ve son kupon tarihinden valör tarihine kadar geçen gün sayısının kupon gün sayısına oranı ile ödenecek kupon faizin çarpılması ile hesaplanmaktadır. İMKB tarafından açıklanan işlemiş faiz tutarları dikkate alınarak da işlem yapılabilecektir.

Temiz fiyatın nominal bedelinin altında olması durumunda; hesaplanacak tevkifat matrahı aşağıda uygulamada gösterildiği gibi olacaktır.

Uygulama 3:

Hazine tarafından 06.12.2006 ihraç tarihli 100.000 YTL nominalli 3 yıl vadeli ve 6 ayda bir % 7,5 kupon ödemesi olan devlet tahviline ait nakit akımları şu şekildedir:

---

[280] Selman KOÇ; **a. g. m.**, s. 100.

Tablo-3.3: Kuponlu Devlet Tahvillerinde Alış Bedelinin Belirlenme Yöntemi Uygulaması 1 (Temiz Fiyatın Nominal Bedelin Altında Olması Durumu)

Devlet Tahvilinin	Kupon Ödeme / Valör Tarihi	Kupon Ödemesi (YTL)	Tevkifat Matrahı (YTL)
1. Kupon	06.06.2007	7.500	------
2. Kupon	05.12.2007	7.500	------
3. Kupon	**04.06.2008**	**7.500**	**3.420,33**
4. Kupon	03.12.2008	7.500	7.500
Kıymet Satışı	**10.02.2009**	------	**3.079,67**
5. Kupon	03.06.2009	7.500	7.500
6. Kupon + Anapara	**02.12.2009**	**7.500 + 100.000**	**8.579,67 (7.500+1.079,677)**

Bay (Ö), (X) bankası aracılığıyla 13.03.2008 valör tarihli olarak söz konusu menkul kıymetten 103.000 YTL (kirli fiyat) tutarında alım yapmış olup, bu tahvili itfaya kadar elinde tutması durumunda, her bir kupon dönemi itibariyle tevkifat matrahı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır:

Son Kupon Tarihi : 05.12.2007

Valör Tarihi : 13.03.2008

Ödenecek İlk Kupon Tarihi : 04.06.2008

Kupon Gün Sayısı : 182

Geçen Gün Sayısı : 99

Kupon Faizi : 7.500

İşlemiş Faiz : 4.079,67→ (99/182)*7.500

Kirli Fiyat : 103.000

Temiz Fiyat : 98.920,33→ (103.000–4.079,67)

İlk Kupon Ödemesinde Tevkifat Matrahı = Kupon Ödemesi – İşlemiş Faiz

= 7.500 – 4.079,67

= 3.420,33 YTL

4. ve 5.kupon ödemelerinde matrah, kupon ödemesi olan 7.500 YTL olacaktır.Son dönem kupon ödemesinde tevkifat matrahı ise:

Kupon ödemesi + (Anapara –Alış Temiz Fiyatı)

= 7.500 + (100.000 – 98.920,33)

= 7.500 + 1.079,67

= 8.579,67

Temiz fiyatın nominal bedelin üzerinde olması durumunda hesaplanacak tevkifat matrahı aşağıda uygulamada gösterildiği gibi olacaktır.

Uygulama 4:

Hazine tarafından 06.12.2006 ihraç tarihli, 100.000 YTL nominalli, 3 yıl vadeli ve 6 ayda bir % 7,5 kupon ödemesi olan devlet tahviline ait nakit akımları şu şekildedir:

Tablo-3.4: Kuponlu Devlet Tahvillerinde Alış Bedelinin Belirlenme Yöntemi Uygulaması 2 (Temiz Fiyatın Nominal Bedelin Üzerinde Olması Durumu)

Devlet Tahvilinin	Kupon Ödeme / Valör Tarihi	Kupon Ödemesi (YTL)	Tevkifat Matrahı (YTL)
1. Kupon	06.06.2007	7.500	------
2. Kupon	05.12.2007	7.500	------
3. Kupon	**04.06.2008**	**7.500**	**2.940,25**
4. Kupon	**03.12.2008**	**7.500**	**7.019,92**
Kıymet Satışı	**10.02.2009**	**------**	**1.039,83**
5. Kupon	**03.06.2009**	**7.500**	**7.019,92**
6. Kupon + Anapara	**02.12.2009**	**7.500 + 100.000**	**7.019,92**

Bay (Ö), (X) bankası aracılığıyla 13.03.2008 valör tarihli olarak söz konusu menkul kıymetten 106.000 YTL (kirli fiyat) tutarında alım yapmış olup, bu tahvili

itfaya kadar elinde tutması durumunda, her bir kupon dönemi itibariyle tevkifat matrahı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır:

Son Kupon Tarihi : 05.12.2007

Valör Tarihi : 13.03.2008

Ödenecek ilk Kupon Tarihi: 04.06.2008

Kupon Gün Sayısı : 182

Geçen Gün Sayısı : 99 → (05.12.2007 – 13.03.2008)

Kupon Faizi : 7500

İşlemiş Faiz : 4.079,67 → (99/182)*7500

Kirli Fiyat : 106.000

Temiz Fiyat : 101.920,33 → (106.000 – 4.079,67)

Nominal Fiyat Üssü Ödeme: 1.920,33 → (101.920,33 – 100.000)

Kalan Kupon Sayısı : 4

Kupon Başına Fazla Ödenen Tutar: 480,08 → (1.920,33/4)

İlk Kupon Ödemesinde Matrah = Kupon Ödemesi – (İşlemiş Faiz + Ödeme

= 7.500 – (4.079,67 + 480,08)

= 2.940,25 YTL

Sonraki Kupon Ödemelerinde Matrah = Kupon Ödemesi – Kupon Başına Fazla Ödeme = 7.500 – 480,08

= 7.019,92 YTL

Bay (Ö)'nün söz konusu menkul kıymeti, 1002.2009 valör tarihli olarak 102.000 YTL'ye, (X) bankasına geri satması halinde ise, tevkifat matrahı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır.

Tevkifat Matrahı = Satış Fiyatı – (Alış Temiz Fiyatı – Önceki kupon ödemelerinde dikkate alınan kupon başına fazla ödeme tutarı)

= 102.000 – [101.920,33 – (480,08*2)]

= 1.039,83 YTL

- **Dövize, altına veya başka bir değere endeksli sermaye piyasası araçlarına ilişkin tevkifat matrahının belirlenmesinde;** alış ve satış bedeli olarak işlem tarihindeki YTL karşılıkları dikkate alınacaktır. Ve tevkifat matrahının tespitinde kur farkı dikkate alınmayacaktır. Kurdan kasıt, işlem anında kullanılan kur, böyle bir döviz kuru yok ise, Merkez Bankası döviz alış kuru kullanılacaktır.[281]

3.1.1.5. Sermaye Piyasası Araçlarının Fiziksel Teslimi veya Başka Bir Banka ya da Aracı Kuruma Virmanlanması Durumunda Dikkat Edilecek Hususlar

Banka veya aracı kurumlar; menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarını başka bir banka ya da aracı kuruma virmanlamak istemesi durumunda, virmanlanacak kıymetle ilgili alış bedeli ve alış tarihini naklin yapılacağı kuruma bildirmekle yükümlü olacaktır. Bildirilecek alış bedeli, eğer varsa komisyon tutarlarını da içerecektir. Bildirilecek alış bedeli ve alış tarihi, nakli yapılan kıymetin satılması durumunda, tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacaktır.

Virman işleminin yapıldığı banka veya aracı kurum tevkifat matrahının tespitinde bildirilen alış tarihi ve bedeli kullanacaktır.

01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen tahvil ve bonolar ile bu tarihten önce kazanılmış olan sermaye piyasası araçları ile ilgili virman işlemleri yapıldığında, kıymetlerin 2006 öncesi ihraçlı olduğunun belirtilmesi yeterli olacaktır.

Tezgah üstü işlemlerde, belli bir bedel karşılığı yapılan virman işlemlerinde; bedelin, aktarılan menkul kıymet adedine bölünmesi ile bulunacak tutar, bedelsiz virmanlarda ise, müşterinin yazılı olarak bildirdiği fiyat kıymetin alış maliyetinin belirlenmesine esas olacaktır. Müşterinin herhangi bir fiyat bildirmediği durumlarda, saklamacı kuruluşlar, İMKB'ında kıymetin işlem gördüğü ilk seansta oluşan ağırlıklı

[281] Serbülent BAYRAK & Mustafa TAN; **a. g. e.**, s. 44 – 49.

ortalama fiyata göre tevkifat matrahını hesaplayacaklardır. Bu fiyat, kıymetin alış maliyetinin hesaplanmasında kullanılacaktır.[282]

Bununla birlikte; gerçek ve tüzel kişilerin fiziken elde tuttukları menkul kıymetleri, bir banka veya aracı kuruma teslim etmeleri durumunda, alış bedeli ve tarih belgelenmek şartıyla, kıymet sahibinin beyanına göre belirlenecektir. Beyana kaynak olan belgelerin aracı kurumlar ve bankalar tarafından düzenlenmesi gerekmektedir. Belge olarak; aracı kurum veya bankalarca düzenlenen menkul kıymet giriş çıkış fişi, işlem sonuç formu, menkul kıymet hesap ekstresi, menkul kıymet teslim belgesi gibi dokümanlar kabul edilecektir.[283]

3.1.1.6. Maliye Bakanlığı'na Yapılacak Bildirimler

Banka veya aracı kurumlar, aşağıda belirtilen durumlarda Maliye Bakanlığı'na bilgi vermek durumundadır:

- Bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının sahibi tarafından fiziken teslim alınması ya da teslim edilmesi.
- Bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının başka bir kişi veya kurum adına nakledilmesi (aynı banka veya aracı kurum nezdinde veya bir başka banka veya aracı kuruma nakli).

Söz konusu bildirimler, tebliğin son kısmında yer alan "Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Aktarım Bildirimi" ile "Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Fiziken Teslim Edilmesi / Alınması Halinde Yapılacak Bildirim" formları, banka veya aracı kurumların genel müdürlükleri tarafından üçer aylık tevkifat dönemlerini izleyen ayın sonuna kadar internet ortamında yapılacaktır. Fakat müşterilerin talimatı ile mülkiyet devrini öngörecek şekilde diğer bir müşteri hesabına menkul kıymetlerin nakledilmesi durumunda, aktarım işlemleri alım satım işlemi kabul edilerek tevkifata tabi tutulacak ve tevkifata tabi tutulan bu işlemlerin Maliye Bakanlığı'na bildirilmesine gerek kalmamaktadır.

---

[282] Adnan UYAR; **a. g. m.**, s. 22 – 23.
[283] Selman KOÇ; **a. g. m.**, s. 100.

Sermaye piyasası araçlarının başka banka veya aracı kuruma aktarımı ya da araçların fiziki teslimi halinde yapılacak bildirim formları tezin ekler kısmında yer almaktadır.[284]

3.1.1.7. Çifte Vergilemeyi Önleme Anlaşmalarının Uygulanması

Devletlerin vergisel yetkileri küreselleşmeden etkilenmekte ve diğer devletlerle paylaşılmaktadır. Bunun nedeni; vergilendirme yetkisi farklı devletlerde olsa bile, aynı matrah üzerinden aynı dönem içinde ve aynı nitelikte vergi alınmasını diğer bir deyişle çifte vergilendirme durumunun ortaya çıkmasıdır. Çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları ile gelirin, ikamet veya kaynak ülkelerden yalnızca birinde vergilendirilmesi veya vergilendirme hakkının her iki ülke arasında bölüşülmesi konularında düzenlemeler yapılmakta ve bu yolla gelirin her iki ülkede birden vergilendirilmesi engellenmektedir. Türkiye, birçok ülke ile çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması yapmıştır ve halen de yapmaktadır.

Ülkemizin akdettiği bütün anlaşmalarda temettü,faiz ve gayrimaddi hak bedellerinden elde edilen gelirlerin ve menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından doğacak değer artış kazançlarının vergilendirilmesinde,vergileme hakkı anlaşmada oran sınırlaması olmaksızın bu tür gelirleri elde edenlerin mukim (yerleşik) olduğu devlete bırakılmıştır.Ancak,bu tür gelirler elde edildikleri devlette de (Kaynak Devlet) anlaşmalarda belirtilen oranları geçmeyecek şekilde vergiye tabi tutulmaktadır.Anlaşmalarda yer alan vergi oranları vergilemede yapılacak maksimum oranı ifade etmekte olup bo oranların hiçbir şekilde aşılması mümkün değildir. Bununla beraber, anlaşmaya taraf devletlerin iç mevzuatlarında bu tür gelirler için veya anlaşmada ele alınan diğer gelir unsurları için daha düşük bir vergi oranı uygulanıyor ise bu durumda anlaşmada yer alan vergi oranları değil mükellefin lehine olan düşük oran uygulanmaktadır. [285]

Yeni getirilen tevkifat düzenlemelerinde, tevkifata konu, geliri elde etmiş olan kişinin mukim olduğu ülke ile yapılmış ve yürürlükte olan "Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması" hükümleri önem arz edecektir.

---

[284] Serbülent BAYRAK & Mustafa TAN; **a.g.e.,** s.50.

[285] Levent BAŞAK; "Yabancı Kurumlarca Türkiye'de Açılan İrtibat Büroları Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmalarına ve İç Mevzuat Hükümlerine Göre Kurumların İşyeri veya Daimi Temsilcisi Olarak Kabul Edilebilir mi?", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 212, Mayıs 2006, İstanbul, s. 90.

Anlaşmada gerçek veya tüzel kişiler ikametgah, ev, kanuni merkez, iş merkezi veya benzeri yapıda diğer herhangi bir kriter nedeniyle bir devlette vergi mükellefiyeti altına giriyorlarsa artık bu devletin mukimi olarak kabul edilmektedirler.Bazen, bir gerçek veya tüzel kişi yukarıda belirtilen kriterler nedeniyle her iki devlette birden mukim kabul edilebildiklerinden çifte mukimlik sorunu ortaya çıkabilmektedir.

Gerçek kişiler yönünden çifte mukimlik sorununun çözümünde gerçek kişinin anlaşmaya taraf devletlerden birinde devamlı bir meskeninin bulunması durumunda kişisel ve ekonomik ilişkilerinin daha yakın olduğu devletin mukimi olarak kabul edilmektedirler.Ancak, yukarıdaki kriterler kullanılmasına rağmen sorun çözülemiyor ise sırasıyla mutat oturma yeri ve uyrukluğu bu kişilerin mukimliğinin belirlenmesinde kriter olarak kullanılmaktadır.Tüzel kişiler yönünden ise; yürürlükteki anlaşmalar dikkate alındığında bu sorunun iş merkezi, kanuni merkez, kurumlaşılan yer kriterlerinden birine öncelik vermek suretiyle veya yetkili makamlara sorunun çözümü konusunda yetki vermek suretiyle çözümlenmektedir.[286]

Dar mükellef kişi / kurumların, geçici 67.madde kapsamında Türkiye'deki finansal araçlara kendileri veya yurtdışındaki portföy yönetim şirketleri vasıtasıyla yatırım yapabilmeleri ve çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarından faydalanabilmeleri için vergi kimlik numaraları almaları gerekecektir.

Dar mükellef gerçek kişiler; vergi kimlik numarasını, pasaportlarının noter onaylı örneğini veya vergi dairesi çalışanlarınca onaylanmış aslı ve fotokopisini, dar mükellef kurumlar ise, kendi ülkelerinde geçerli kuruluş belgesinin, Türkiye'nin o ülkede bulunan temsilciliğince onaylı Türkçe bir örneğini veya yabancı dilde onaylı kuruluş belgesinin tercüme bürolarınca Türkçeye tercüme edilmiş bir örneğini vergi dairesine ibraz ederek alabileceklerdir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşları için nüfus cüzdanının ibraz edilmesi yeterli olacaktır.

Bankalar ve aracı kurumlar ile saklamacı kuruluşlar vergi kimlik numarası bulunmayan müşterileri için 07.11.2003 tarih ve 48244 sayılı yazının ekinde yer alan "Yabancı İçin Vergi Kimlik Numarası Talep Formu"nu doldurup, İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı, Boğaziçi Vergi Dairesi Müdürlüğü'ne göndererek, vergi numarası alabileceklerdir.

---

[286] Veysi SEVİĞ; "Çifte Vergilendirmeyi Önlemeye Göre GVK Geçici 67.Madde Ugulaması", **Dünya Gazetesi,** 01.02.2006.

Çifte vergilendirmeyi önleme aşamalarından yararlanılabilmesi için, ülkenin yetkili makamları tarafından imzalanmış mukimlik belgesinin aslının veya tercüme edilmiş örneğinin, banka ve aracı kurumlar veya doğrudan kişiler tarafından vergi dairesine ibrazı gerekecektir. Vergi dairesince, kişi ya da kurumun hangi ülkenin mukimi olduğunu gösterecek şekilde bir kodlama yapılarak, vergi kimlik numarası oluşturulacaktır.

Çifte vergilendirmeyi önleme aşamalarının hükümlerinden yararlanmak isteyen kişi ya da kurumlar, mukimlik belgelerini vergi dairelerine ibraz etmezlerse, normal oranda tevkifata tabi tutulacaklardır. Ancak, daha sonra mukimlik belgelerini vergi dairelerine sunarlarsa, alınan verginin iadesi mümkün olacaktır.[287]

Akdedilen çifte vergilendirme anlaşmalarıyla, Türkiye ile üçüncü ülkeler arasında mevcut ekonomik ve teknik işbirliği çerçevesinde vergi kaçakçılığını önlemek, devletlerarası vergi adaletini sağlamak, girişimciler bakımından vergilemeyi belli ilkelere bağlamak suretiyle iç mevzuattaki değişkenliğin uzun vadeli planlama açısından yaratacağı sakıncaları ortadan kaldırmak gibi sonuçlar amaçlanmaktadır.[288]

Ülkemizin bugüne kadar imzaladığı çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları kapsamında sermaye piyasası araçlarından elde edilen gelir ve kazançlar ile ilgili düzenlemelere tezin ekler kısmında yer verilecektir.

3.2. SERMAYE PİYASASININ GELİŞİMİ AÇISINDAN BANKACILIĞIN ÖNEMİ

Güçlü ve istikrarlı bir ekonominin varlığı, sağlam bir ulusal para ve güçlü bir finansal sektör ile mümkündür.Finansal sektör içerisinde yer alan finansal aracılar büyüme sürecinde önemli rol oynamaktadırlar.Finansal aracılık dar anlamda, tasarruf sahiplerinden fonlarını alıp, kredi talep edenlere ulaştırmak anlamına gelmektedir. Finansal aracılık,sektörler arasındaki fon alış verişine katkıda bulunurken, kırsal kesime kadar ulaşmak suretiyle, atıl bulunan tasarrufları ekonominin çarkları içine dahil ederek, monetizasyonun artmasına ve monetize olmayan faaliyetlerin massedilmesi sürecine de yardımcı olmaktadır. Bu açıklamaların ışığı altında,

[287] Serbülent BAYRAK & Mustafa TAN; **a.g.e.,** s.77– 80.

[288] Yücel GÜÇLÜ; "Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları ve Türkiye" ,**Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi,** Dış İşleri Bakanlığı Yayınları, Kasım 2003, s.1.

finansal aracılığı üstlenenlerin "Finansal Kurumlar" olduğu aşikardır. Finansal kurumlar bir yandan finansal enstrümanlar şeklinde fonları toplarken,diğer yandan da kredi vermektedirler.[289]

Aracılık faaliyetinde bulunan kurumlar genel olarak şu üçlü sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır:

- Borsada işlem yapma yetkisine sahip kurumlar,
- Borsa komisyoncuları,
- Bankalar.

Birinci ayrımdaki kurumlar,taşınır değerlerin birincil piyasada alınıp satılması ve daha sonra ikincil piyasada alınıp satılması ile müşterilerine taşınır değer yatırımları ile ilgili olarak danışmanlık hizmetleri verilmesi konularında faaliyet gösterirler.İkinci ayrımdaki borsa komisyoncuları ise gerçek kişiler olup taşınır değerlerin borsada müşterileri adına alınıp satılması ile ilgili faaliyetleri belli bir ücret dahilinde gerçekleştirirler.

Üçüncü ayrımdaki bankalar,sermaye piyasasında en etkili ve en geniş faaliyet alanı olan finansal aracılardır.Bankaların ekonomideki temel fonksiyonları; gömüleme eğilimini azaltmak, finansal araçların risk, vade ve miktar yapısını ayarlamak, potansiyel faiz oranlarını düşürmek ve emisyon artış oranını azaltmaktır.

Türkiye'deki kamu sektöründeki cari açıkların kapatılması bakımından en rağbet gören yöntemlerden biri; bankaların ve büyük yatırımcı kuruluşların hazinenin açmış olduğu ihalelere katılmalarının sağlanması ve devlet iç borçlanma senetlerinin bu kuruluşlara satılması ve elde edilen fon girişleri ile kamu açıklarını kapatma yolunda bu tür ihale yöntemleriyle borçlanma senedi satışı karşılığında borçlanılması, bankaların aktiflerinde tuttukları DİBS'leri, müşterilerine, senetlerin itfa tarihine kadar, pek çok kez satılmasına olanak vermektedir. [290]

---

[289] Emre ALKİN, Tuğrul SAVAŞ, Vedat AKMAN; **Finansal Aracılığın Evrimi,** Filiz Kitabevi, İstanbul, 2001,s.17– 18.

[290] Muharrem AFŞAR; **Finansal Küreselleşme Ve Türk Bankacılık Krizleri Üzerine Etkisi**, T.C.Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2004, s. 30– 31.

Ülkemizde sermaye piyasasının gelişmesinde en önemli unsur tasarruf yetersizliği sorununa çözüm bulunmasıdır. Bugün tasarrufların büyük çoğunluğu bankalarda toplandığına ve kredi ve plasmanlar bu kuruluşlar aracılığı ile yapıldığına göre bankacılık sektörünün her anlamda güçlendirilmesi sermaye piyasasının daha fazla girişimciye ulaşmasında ve gelişmesinde önem teşkil etmektedir.

Sermaye piyasasında istenilen gelişmenin sağlanması, bankaların bu piyasada rekabet koşullarında faaliyet göstermeleri ile mümkündür. Hem ulusal hem uluslararası rekabetin işlerlik kazanması kaynak aktarım maliyetinin azalmasını sağlayacak böylece hem fon talep edenlerin piyasaya ilgisi artacak, hem de tasarruf sahipleri fonlarını en verimli şekilde değerlendirmeleri mümkün olacaktır.Bu durumda işlem hacminde sağlanacak artış bankaların ve diğer finansal aracıların faaliyetlerini de genişletecektir.

Rekabet dışında diğer önemli sorun; bankaların sermaye piyasası ile aynı pazardan pay alan finansal kurumlar olmasıdır.Etkin bir sermaye piyasası banka kredilerine olan talebi daraltırken tasarruf sahiplerine sermaye piyasasında sunulan yeni yatırım olanakları mevduat hacminin düşmesine neden olabilecektir.Bu durumda, piyasada büyük miktarlara varan fonlar banka sisteminin dışına çıkacaktır.Aslında çıkar çatışması gibi görünen bu durum bankaların sermaye piyasası ile ilgili daha çok faaliyette bulunması gerektiğinin en önemli göstergesidir.Bankaların piyasadaki payları geniş olduğu sürece böyle bir kaynak sıkıntısına düşmeleri söz konusu olmayacaktır.Bu amaçla bankaların sermaye piyasasında kolaylıkla işlem yapmalarını sağlayacak yeni araç ve yöntemlerin geliştirilmesi yerinde bir karar olacaktır.

Sermaye piyasasında bankalar öncelikle kendi gereksinimlerini karşılamak için ilişki kurmakta daha sonra da müşterileri adına işlemlere aracılık yapmaktadırlar. Bankalar devlet tahvili, hazine bonosu,hisse senetleri gibi sermaye piyasası araçlarının temel alıcıları olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Bu ürünleri hem kendi portföyleri için hem de aracılığını ettikleri müşterileri için almaktadırlar. Bankaların daha fazla girişimciye ulaşması sermaye piyasasında daha fazla işlem yapmalarına, rekabet ortamının yaratılarak ürün yelpazesinin genişletilmesine, kaynak

maliyetlerinin azalmasına ve neticede işlem hacminin arttırılarak ekonomide dinamizmin ve etkinliğin süreklilik kazanmasına neden olacaktır.[291]

Tezin son bölümünde sermaye piyasası araçlarının vergilendirmesi ile ilgili düzenlemelerin bu araçların kişi ve kurumlara tanıtılmasında ve piyasanın canlılığının ve sürekliliğinin sağlanmasında etkin rol oynayan bankalar üzerindeki etkilerine değinmek amaçlanmıştır.Bu bağlamda; 257 No.lu Tebliğ ile mevzuatta yapılan yenilikler karşısında bankaların üzerine düşen görev ve sorumluluklara, bankaların müşterilerinin hangi gelirlerini tevkifata tabi tutup tutmayacaklarına, tevkifat beyan ve ödeme dönemlerine, tevkifat matrahının belirlenmesinde izlenecek yönteme, Maliye Bakanlığına yapılacak bildirimlerde dikkat edilecek hususlara, çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarının hükümlerinin uygulanbilmesi için gerekli hususlara ve bu konuda bankaların üzerine düşen göreve ve en son sermaya piyasasının gelişimi ve geleceği açısından bankacılık sektörünün önemi anlatılmaya çalışılarak tez sonuçlandırılmıştır.

[291] Tezer ÖCAL; **a.g.e**, s.3– 5.

SONUÇ

Ülkelerin vergi sistemlerini değerlendirmede genellikle üç kriter kullanılmaktadır. Bunlar; etkinlik, basitlik ve adalettir. Vergi sistemleri bir başka bireyin refahını azaltmaksızın herhangi bir bireyin refah düzeyini arttırabildiği ölçüde etkindir. Basitlik, vergi sisteminin kendini açıklayabilmesidir. Adalet ise bireylerin vergi ödeme güçlerine göre vergilendirilmesidir. Etkinlik,basitlik ve adalet olarak sıraladığımız bu kriterlerin, gelişmekte olan ülkeler açısından; küreselleşme ve teknolojinin tetiklediği, uluslararası vergi rekabetinin her geçen gün daha da önem kazandığı bu büyük pazarda önemi yadsınamayacak bir gerçektir.Bu bağlamda,kıt kaynak olarak bulunan sermayenin üzerindeki vergi yükü gelişmekte olan ekonomilerin en önemli maliyet öğelerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.Ülkemiz açısından ekonomik büyüme ve kalkınmada uluslararası hareketliliği en yüksek üretim faktörü olan sermayenin üzerindeki vergi yükünün etkinlik,basitlik ve adalet kriterlerinin oluşturduğu üçgene oturtularak bir vergi reformuna tabi tutulması gerekmektedir.

Geçici 67.madde ile başlayan ve bugüne kadar bir çok defa değişikliğe uğrayan, sermaye piyasası araçlarına ait faiz gelirleri ve değer artış kazançlarına stopaj (kaynakta kesinti) uygulamasını getiren, yıllık beyanname verme zorunluluğunu ortadan kaldıran ve temelde basitlik ve harmonizasyonu amaçlayan yeni vergisel düzenlemelerin sistemde eksik olan basitlik, etkinlik ve adalet kriterlerini tamamlamadığı görülmektedir.

Mevcut sistemin, mükellefin ihtiyacına cevap vermediği, piyasaların derinleşmesinin önlendiği, vergi mevzuatlarının basitlikten uzak oldukça karmaşık bir yapıya sahip olması ve mükellefçe yorumlanmasının güç olması, bu alandaki vergi yasalarının ekonomik ve siyasi konjoktürdeki dalgalanmalara paralel olarak sürekli değişikliğe uğraması, yapılan bu değişikliklerin orta ve uzun vadeli alanlarda yatırım yapmayı düşünen ve ekonomide sürdürülebilir gelişmeyi sağlayacak asıl aktörler olan gerçek girişimcilerin yatırım kararlarını olumsuz etkilemesi iç ve dış yatırımcılara yeterli güven ortamını vermemektedir.

Sermaye piyasası araçlarının vergilendirilmesi ile ilgili ekonomik gidişat ile uyumlu, bireysel ve kurumsal girişimcilerin ihtiyaçlarını karşılayacak ve Türkiye'nin gerçeklerini içerecek en uygun vergilendirme sisteminin temel özelliklerinin şu şekilde olması yerinde olacaktır:

- Menkul sermaye iradı ve değer artış kazancı kavramı para ve sermaye piyasası araçlarının karakteristik özelliklerinin yer aldığı "Para ve Sermaye Piyasası Araçlarının Vergilendirilmesi" başlığı altında ayrı bir bölümde yeniden yapılandırılması,artık ekonomik ve siyasi konjoktüre göre yapılan yama niteliğinde geçici ve sık değişen maddelerden,maddeler arasındaki karmaşık bağlantılardan,farklı enflasyon düzeltme yöntemlerinden arındırılarak vergilendirme sisteminin tümüyle basit ve anlaşılır bir şekilde düzenlenmesi vergilendirmede etkinlik,basitlik ve adaletin sağlanmasında gerekli uygun ortamı sağlayacaktır.
- Yapılan yeni düzenlemeler yabancı yatırımcıyı sermaye piyasası araçlarının vergilendirilmesi bakımından stopaj uygulamasında %0 oranında tevkifata tabi tutarken yerli yatırımcıyı %10 oranında tevkifata tabi tutmakta bu da vergilemede adalet ilkesine ters düşmekte ve yerli yatırımcı bir nevi cezalandırılmaktadır.İşte bu nedenle, uygulanacak tevkifat oranlarının yerli ve yabancı yatırımcı açısından adil hale getirilmesi gerekmektedir.Eğer yerli yatırımcı açısından vergilemede adalaet sağlanamazsa yerli yatırımcının bu vergi yükünden kaçınmak için farklı yöntemlere başvurması kaçınılmaz olacaktır.Özellikle,yerli yatırımcının elde etmiş olduğu faiz geliri veya değer artış kazançlarını yasal yöntemlere uygun şekilde yabancı yatırımcıya aktarması çok cazip gelebilecektir.
- Finans sektörünün en önemli finansal aracılarından olan bankalar kendileri vasıtasıyla müşterine ait sermaye piyasası araçlarından elde ettikleri faiz gelirleri ve değer artış kazançları üzerinden tevkifat uygulamaktadırlar. Bu gelir vergisi tevkifatları, banka mudilerinin katlandıkları bir vergi yükü olarak görünse de aslında bankaların

kaynak maliyetini arttırıcı rol oynamaktadır.Çünkü bankalar bu vergi yükünden kurtulmak için Türkiye'de topladıkları gelirleri ve verginin daha düşük olduğu ya da hiç olmadığı ülkelerdeki bankalara kanalize etmeye çalışacaklardır.Bu nedenledir ki; stopaj oranlarının düşürülmesi yerinde bir karar olacaktır.

- Ülkeler arasındaki finansal hareketlerle ilgili sınırlamaların azaltılması sermayenin serbest dolaşımı açısından önemli faydalar sağlamıştır. Sermaye üzerindeki siyasi, yasal ve teknik sınırlamalar gerek liberalizasyon gerekse bilgisayar ve telekomünikasyon teknolojisindeki gelişmeler sayesinde hemen her ülkeden bireysel ve kurumsal yatırımcının bankalar ve aracı kurumlar kanalıyla diğer ülke piyasalarında işlem yapmasını gündeme getirmiştir. Böylece, fon fazlasına sahip olanlar fonları için daha güvenli ve yüksek getirili alanlar ararken fon ihtiyacı olan kesimler bu fonları en ucuza temin edebilecekleri piyasalara yönelmektedirler. Uluslararası mali piyasalarda sermaye üzerindeki vergisel yük sermayenin maliyetine katlanacak olan yerli ve yabancı yatırımcıyı yakından ilgilendirmektedir. Bu bakımdan sermaye piyasası araçlarının vergilendirilmesi ile ilgili yasal düzenlemeler hazırlanırken uluslararası finansal piyasalardaki düzenlemelerin de dikkate alınması piyasaların sadece Türkiye'dekiler ile ile sınırlı olmadığı sermayenin üretim faktörleri içerisinde en hızlı hareket edebilen faktör olduğu gerçeğininin unutulmaması ve ona göre hareket edilmesi uygun olacaktır.
- Devlet iç borçlanma senetleri ve hazine bonoları ile özel sektör tahvillerine at faiz gelirleri ve değer artış kazançlarının 2006 yılından itibaren %10 oranında tevkifata tabi tutulması yatırımcıları kaynakta kesinti kapsamında olmayan diğer finansal araçlara özellikle eurobondlara yönlendirecektir.Bu durumda,tahvil ve bonoların ikinci el piyasası üzerinde ciddi bir vergi yükü doğuracak ve bu piyasanın daralmasına neden olacaktır.Bu uygulamanın yaratacağı kötü sonucu bertaraf etmek için tahvil ve bono kazançlarındaki tevkifat

uygulamasının daha çok kısa vadeli menkul kıymetler ile yüksek meblağlı kazançlara uygulanması yerinde olacaktır.Böylece yatırımcıların tasarruflarını tek bir finansal araca yönelmesini önleyerek finansal derinliği arttırıcı yönde değişik finansal araçlara kanalize etmesine uygun ortam sağlanmış olacaktır.

- Sermaye piyasası araçlarına yatırımda etkili olan faktörlerin başında gelirin yüksekliği, riskin az olması ve güvenilirlik gelmektedir.Getirinin yüksek, riskin az ve güvenilirliğin en fazla olduğu ve neticede talebin en yüksek olduğu araçlar; Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu gibi kamu borçlanma kağıtları olarak görülmektedir.Oysaki sermaye piyasasının gelişimi açısından yeni vergisel düzenlemelerle beraber kamu borçlanma kağıtlarıyla eşit vergi yüküne sahip olacak özel sektör tahvillerine olan talebin arttırılması sadece bir cepheden piyasayı geliştirmekten ziyade topyekün gelişimi sağlamada bir adım olabilecektir.

- Özellikle bankaların ve aracı kurumların sermaye piyasasının her anlamda gelişimi açısından taşıdığı önem yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir çok yeni sermaye piyasası aracının yerli ve yabancı yatırımcıya tanıştırılmasında vitrin olarak kabul edilen bu finansal aracıların kendilerine yasal düzenlemelerle tanınan ayrıcalık ve kolaylıkları değerlendirmeleri, sermaye piyasası ile ilgili değişen vergisel düzenlemeleri takip eden ve doğru olarak yorumlayan bu konuda yetişmiş işgücüne sahip bulunmaları gerektiğinde finans sektörünün öncüleri olan bu kurumların vergilendirme ile ilgili yasal düzenlemeler nedeniyle yaşadıkları sorunlarını ve buna ilişkin eleştirilerini bu yasal düzenlemeleri yapan devletin birimlerine ulaştırabilecekleri şeffaf bir ortamın sağlanması bu kurumlara olan güvenin artmasını sağlayacaktır.

- Bir hukuk devletinde kişilerin ve kurumların iki önemli ilke ile yaşaması söz konusudur.Hukuki güven ve hukuki istikrar ilkesi.Bu ilklerin sağlanabilmesi için, konumuz açısından; Türkiye'de sermaye

piyasası araçları ile ilgili yasal düzenlemelerin çok kısa sürede yazılıp yürürlüğe konulmaması,yapılan eleştiriler ve baskılar nedeniyle devletin başka yasal düzenlemelere başvurarak vergi konusunu daha karmaşık hale getirmemesi ve yapılan her hukuki ve mali düzenlemenin reform olarak addolunmaması bunların yerine uzun süreli, kapsamlı, anlaşılır, kişilerin ve kurumların mali gücü ile uyumlu gerçek anlamda vergi reformu denilebilecek düzenlemelerin yapılması sermaye piyasasına olan güvenin ve istikrarın sağlanmasında etkin bir rol oynayacaktır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

AFŞAR, Muharrem; **Finansal Küreselleşme ve Türk Bankacılık Krizleri Üzerine Etkisi**, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2004.

AKBULAK, Sevinç & AKBULAK Yavuz; **Sermaye Piyasası Araçları ve Halka Açık Anonim Şirketler**, Beta Yayıncılık, İstanbul, Ağustos 2004.

AKSOY, Serhan; **Kalkınmanın Finansmanı**, Okumuş Adam Yayınları, İstanbul, Ekim 2005.

ALKİN, Emre & SAVAŞ, Tuğrul & AKMAN, Vedat; **Finansal Aracılığın Evrimi**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2001.

ALTAN, Mikail; **Fonksiyonlar ve İşlemler Açısından Bankacılık**, Beta Basım A.Ş., İstanbul, Ekim 2001.

APAK, Sudi; **Sermaye Piyasaları ve Borsa**, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul,1995.

ARSLAN, Sinan; **Repo İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Vergilendirilmesi**, Yayın No: 6, Ekonomik Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara,1997.

ARIKAN, İlkay; **Para ve Sermaye Piyasalarının Vergilendirilmesi**, Vergi Konseyi, İstanbul, Ekim 2004.

AYTAÇ, Zühtü; **Sermaye Piyasası Hukuku ve Hisse Senetleri**, ,Türkiye İş Bankası Vakfı Yayınları, Olgaç Matbaası, Ankara, 1988.

BAYRAK, Serbülent & TAN, Mustafa; **Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirme Esasları**, Yayın No: 284, TÜRMOB Yayınları, Ankara, Şubat 2006.

BAYRAKTAR, Sibel Kumbasar; **Türkiye'de Sermaye Piyasası Araçlarının Vergilendirilmesi**, Yayın No: 1, İMKB Araştırma Yayınları, İstanbul, 1994.

BOLAK, Mehmet; **Sermaye Piyasası Menkul Kıymetler ve Portföy Analizi**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1991.

CEYLAN, Ali & KORKMAZ, Turhan; **Sermaye Piyasası ve Menkul Değer Analizi**, Ekin Kitapevi, Bursa, 2004.

ÇANAKÇI, Ekrem; **Yatırım Ortaklıkları – 1996**, Yayın No: 100, SPK Yayınları, Ankara, Eylül 1997.

ÇAPANOĞLU, Mustafa Birol; **Türkiye ve Dış Ülkelerde Sermaye Piyasası Özelleştirme Uygulamaları ve Genel Olarak Menkul Kıymet Borsaları**, Beta Yayıncılık, İstanbul, Ağustos 1993.

ÇIMAT, Ali; **Sermaye Piyasası Kurumları, Faaliyetleri ve Vergilendirilmesi**, İstanbul, Ağustos 1998.

DOĞU, Murat; **Gelişen Hisse Senedi Piyasaları ve Türkiye**, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Ankara, Ocak 1996.

DÖNMEZ, Ömer; **Kavram, Teori ve Politikalar**, Gazi Kitapevi, Ankara, Eylül 2004.

DÜNYA GAZETESİ YAYINLARI; **Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü**, İstanbul, Haziran 1998.

FABAZZI, Frank; **CFA, Bond Markets, Analysis and Strategies**, Fourth Edition, Prentice Hall International, Inc., USA, 1997.

FERTEKLİGİL, Azmi; **Türkiye'de Borsa'nın Tarihçesi**, İstanbul, Nisan 2000.

GÜCENME, Ümit; **Türkiye'de Sermaye Piyasasındaki Son Gelişmeler**, Yayın No: 181, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Ankara, Nisan 1994.

GÜNAL, Vural; **Hukuki Açıdan Sermaye Piyasası Faaliyetleri**, İMKB Yayınları, İstanbul, Temmuz 1997.

GÜNVER, Osman Remzi; **Sermaye Piyasası Aracı Olarak İpotekli Borç Senedi ve İrat Senedi**, Yayın No: 185, Ankara, 1994.

GÜRLESEL, Can Fuat & ALKİN, Kerem & UZUNOĞLU, Sadi; **Avrupa Sermaye Piyasaları Bütünleşme ve Türk Sermaye Piyasası**, İMKB Yayınları, İstanbul, 1995.

HATİPOĞLU, Zeyyat; **İktisada Giriş**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2000.

İHTİYAR, Mustafa; **Sermaye Piyasası Hukukunda Kamuyu Aydınlatma İlkesi**, Beta Yayıncılık, İstanbul, Mayıs 2006.

İMKB YAYINLARI; **Borsa Terimleri Sözlüğü**, Acar Matbaacılık, İstanbul, Eylül 2003.

İMKB YAYINLARI; **Sabit Getirili Menkul Kıymetler**, Mart Matbaacılık, İstanbul, Eylül 2003.

İMKB YAYINLARI; **Sermaye Piyasası ve Borsa Temel Bilgiler Kılavuzu**, İstanbul, Ekim 1995.

İMKB YAYINLARI; **Sermaye Piyasası ve Borsa Temel Bilgiler Kılavuzu**, 19. Basım, İstanbul, Mayıs 2006.

İMKB YAYINLARI; **Sorularla Borsa ve Sermaye Piyasası**, Tasarım Matbaacılık,İstanbul, Ekim 2003.

İMREGÜN, Oğuz; **Kara Ticaret Hukuku Dersleri**, İstanbul, 1984.

KARA, Şinasi; **Sermaye Piyasası**, Doyuran Matbaası, İstanbul, 1990.

KARAKOYUNLU, Yılmaz; **Kamu Kesiminin Sermaye Piyasası'ndan Bekleyişleri**, ODTÜ Semineri, Ankara, 1975.

KARAN, Mehmet Baha & KARACABEY, Ali Argun; **Türkiye'de Sermaye Piyasası'nın Mali Sistem İçindeki Yeri, Sorunları ve Geleceği**, Yayın No: 140,Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Ankara, Ocak 2003.

KARGI, Nihal; **Ekonomik Kalkınma, Tasarruf ve Sermaye Piyasası İlişkileri: Türkiye Örneği**, Yayın No: 115, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Ankara, Mart 1998.

KARSLI, Muharrem; **Sermaye Piyasası – Borsa – Menkul Kıymetler**, Kırsal Matbaası, 1989.

KAYAR, İsmail; **Sermaye Piyasası Mevzuatı ve Ettik Kurallar**, IFA Yayınları, İstanbul, 2002.

KILIÇOĞLU, Ahmet; **Bankacılar İçin Medeni Hukuk Bilgisi**, Türkiye İş Bankası Vakfı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2000.

KINACIOĞLU, Nail; **Kıymetli Evrak Hukuku**, Ankara, 1984.

KIRMAN, Ahmet; **Menkul Kıymetler Yatırım Fonları ve Vergilendirme**, Yayın No: 158, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Ankara, 1990.

KUBİLAY, Huriye; **Hisse Senedi ile Değiştirilebilir Tahviller**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1986.

LOWENSTEIN, Paul; **THA Commercial Paper Market and the Federal Secrities Laws**, USA, Spring 1981.

ÖCAL, Tezer; **Türk Banka Sistemi**, Emel Matbaacılık Sanayi Ltd. Şti., Ankara, 1983.

ÖCAL, Tezer & ÇOLAK, Faruk; **Finansal Sistem ve Bankalar**, Nobel Yayıncılık, İstanbul, Kasım 1999.

ÖNCEL, Mualla & KUMRULU, Ahmet & ÇAĞAN, Nami; **Vergi Hukuku,** Turhan Kitabevi, Ankara, Eylül 2002.

ÖNGÜT, İbrahim; **Türkiye'de Sermaye Piyasası Konusunda Yapılan Çalışmalar**, İstanbul, 2000.

PARASIZ, İlker; **Para ve Banka**, Murat Matbaacılık, Bursa, 1982.

RODOPLU, Gültekin; **Türkiye'de Sermaye Piyasası ve İşlemleri**, Yayın No: 459 – 692, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1993.

SANTAMERO, Anthony & BABBEL, F. David; **Financial Markets, Instruments and Institutions**, Second Edition, International Publication, USA, 2001.

SARIKAMIŞ, Cevat; **Sermaye Pazarları**, 4. Basım , Alfa Yayınları, Kasım 2000.

ŞAKAR, Ünal; **Araçları, Kurumları ve İşleyişi ile Sermaye Piyasası**, Yayın No: 1010, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1997.

ŞENGÜL, Selami; **Sermaye Piyasası Mevzuatı ve Yorumları**, İmaj Yayınevi, Ankara, 2002.

ŞENGÜL, Selami; **Sermaye Piyasası'nda Vergilendirme**, İmaj Yayınevi, Ankara, Ekim 2002.

ŞENYÜZ, Doğan; **Türk Vergi Sistemi**, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2005.

TANÖR, Reha; **Türk Sermaye Piyasası**, Beta Yayıncılık, İstanbul, Ekim 1999.

TEKİN, Cem & KARTALOĞLU, Emre; **Sermaye Piyasası Ürünleri Ve Vergilendirilmesi**, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2006.

TEKİNALP, Ünal & ÇAMOĞLU, Ersin; **Türk Ticaret Kanunu ve Ticari Mevzuat**, Beta Yayıncılık, İstanbul, Nisan 2000.

TEKİNALP, Ünal & ÇAMOĞLU, Ersin; **3794 Sayılı Kanunla Değişik Sermaye Piyasası Kanunu ve Açıklamalar**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1994.

TSPAKB YAYINLARI; **Sermaye Piyasasında Gündem**, İstanbul, Mart 2003.

TUNCER, Selahattin; **Türkiye'de Sermaye Piyasası**, Okan Matbaası, İstanbul, 1985.

TÜSİAD YAYINLARI; **Bankacılık Sektörünün Maliyetlerine İlişkin Politika Önerileri**, Lebib Yalkın Yayımları, İstanbul, Aralık 2002.

UYANIK, Atilla; **Finansal Ürünlerin Vergilendirme ve Yasal Düzenlemeler Açısından Değerlendirilmesi**,Yayın No: 79, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Ankara,1997.

UYANIK, Namık Kemal; **Bir Bölüm Finansal İşlemler ve Vergilendirilmeleri**, Yayın No: 226, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Ankara, 2001.

ÜNAL, Oğuz Kürşat; **Menkul Kıymetler**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Türkiye İş Bankası Vakfı,Hukuk Fakültesi Yayınları, Afşaroğlu Matbaası, Ankara, 1988.

YALÇIN, Hasan; **Gelir ve Kurumlar Vergisi Uygulamasında Muafiyet ve İstisnalar**, Kılavuz Yayıncılık, İstanbul, 1997.

YASAMAN, Hamdi; **Menkul Kıymetler Borsası Hukuku**, İstanbul, 1982.

YAZGAN, Teoman; **Türkiye'de Bankacılık**, No: 33, İstanbul Reklam Yayınları, 1973.

YILDIRIM (ÇOLAKOĞLU), Sevdil; **Future Markets in Agricultural Sector and Evaluations For Turkey**, Publication Number: 88, Ankara, August 1997.

YILMAZ, Celali; **Sermaye Piyasasında Vergilendirme**, Yayın No: 23, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Ankara, Aralık 1995.

YÜKSEL, A. Sait; **Bankacılık Hukuku ve İşletmesi**, 7. Baskı, Marmara Üniversitesi, Nihat Sayar Eğitim Vakfı Yayınları, İstanbul, 1992.

YÜKSEL, Sait & YÜKSEL, Aslı & YÜKSEL, Ülkü; **Türk Bankacılık Sistemi**, 10. Basım, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2004.

MAKALELER

AKAR, İhsan; "2006'da Yabancı Portföy Yatırımlarının Vergilendirilmesi", **Ekonomist Dergisi**, 10 Temmuz 2005.

AKIL, Mustafa & CANPOLAT, Erdem; "Menkul Kıymet Alım ve Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi ve Beyanı", **Vergi Sorunları Dergisi**, Mart 2003.

AKYOL, Emin; "Menkul Kıymetlerden Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesinde Yeni Esaslar", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 290, Ekim 2005.

ATİLLA, Özkan; "Sermaye Piyasası Araçlarının Banka ve Aracı Kurumlara Satışı Dolayısıyla Yapılacak Tevkifat", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 160, Nisan 2006.

AYTAÇ, Zühtü; "Sermaye Piyasası Kanunu'nda Yapılan Son Değişiklikler", **Bankacılar Dergisi**, Sayı: 33, 2000.

BAŞAK, Levent; "Yabancı Kurumlarca Türkiye'de Açılan İrtibat Büroları Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmalarına ve İç Mevzuat Hükümlerine Göre Kurumların İşyeri veya Daimi Temsilcisi Olarak Kabul Edilebilir mi?", **Vergi Sorunları Dergisi**, İstanbul, Mayıs 2006.

BATMAZ, Erdal; "Sermaye Piyasası Mevzuatı", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 177, Haziran 2003.

BAYAR, Gültekin; "Sermaye Piyasası Aracı Olarak İpotekli Borç Senedi", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 117,1998.

BAYAR, Gültekin; "Sermaye Piyasası Kanunu'nda Yapılan Son Değişiklikler", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 138, 2000.

BAYRAK, Serbülent; "Menkul Kıymet Yatırım Fon ve Ortaklıklarının Vergilendirilmesi ve Vergilemede 2005 – 2006 Karşılaştırması", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 209, Şubat 2006.

BAYRAK, Serbülent; "Yatırım Dünyasında Kazananlar, Kaybedenler", **Referans Gazetesi**, 05 Temmuz 2006.

CİN, Ertuğrul; "Vergiyi Doğuran Olayın Yeri ve Eurobond'ların Türkiye'de Vergilendirilmesi", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 293, Ocak 2006.

ÇALIKOĞLU, Erdal; "2006'da Menkul Sermaye Gelirlerinin Vergilenmesinde Yeni Rejim", **Ekonomist Dergisi**, Yayın No: 30, 24 Temmuz 2005.

ÇALIKOĞLU, Erdal; "Menkul Sermaye Gelirlerinde Yeni Vergileme", **Ekonomist Dergisi**, Yayın No: 27, 2 Temmuz 2006.

ÇALIKOĞLU, Erdal; "Tahvil Gelirlerinin Vergilendirilmesi", **Ekonomist Dergisi**, 2 Nisan 2006.

ÇELİK, Muhsin & GÖNEN, Seçkin; "Sermaye Piyasası Kanunu ve Vergi Usul Kanunu Açısından Menkul Kıymetlerin İncelenmesi", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 210, Mart 2006.

DOĞRUSÖZ, Bumin; "Karın Sermayeye Eklenmesi Menkul Sermaye İradının Doğumuna Yol Açar mı?", **Dünya Gazetesi,** 14 Aralık 2000.

EMEKÇİ, Muzaffer & ERDAL, Ömer; "5527 Sayılı Kanunla Gelir Vergisi Kanunun Geçici 67.Maddesinde Yapılan Son Değişiklikler", **Vergi Sorunları Dergisi**, Eylül 2006.

GÜÇLÜ, Yücel; "Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları ve Türkiye", **Uluslar arası Ekonomik Sorunlar Dergisi**, Dışişleri Bakanlığı Yayınları, Kasım 2003.

GÜNGÖR, Feridun; "Menkul Kıymet Vergilemesinde Sorunlar Çözüldü mü?", **Ekonomist Dergisi**, Yayın No: 27, 9 Temmuz 2006.

GÜZELDAL, Ömer; "Repo ve Ters Repo İşlemlerinin Vergilendirilmesi", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 235, Mart 2001.

HAMANDAR, Volkan & ANGIN, Erdinç; "Kurum Vergisi Mükellefleri Tarafından 1993, 1994 ve Müteakip Yıllarda Bazı Menkul Kıymetlerin Elden Çıkarılmasından Sağlanan Kazançlar ile Söz Konusu Menkul Kıymet İratlarının Vergilendirilmesi", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 152, Nisan 1994.

KARABULUT, Özlem Gözde; "Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarından Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesinde 5281 Sayılı Kanun ile Yapılan Düzenlemeler", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 199, Nisan 2005.

KARAYILMAZLAR, Ekrem; "Vergi Arbitrajı ve Sermaye Piyasası Araçlarının Vergilendirilmesi", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 182, Kasım 2003.

KARYAĞDI, Nazmi; "Temettü Avansının Gelir Vergisi Karşısındaki Durumu", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 248, Nisan 2002.

KIRLI, Halil; "Sermaye Piyasası Mevzuatında Banka Bonoları ve Banka Garantili Bonolar", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 123,1998.

KIRLI, Halil; "Sermaye Piyasası Mevzuatında Katılma İntifa Senetleri", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 117,1998.

KIZILOT, Şükrü; "Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının 2005 ve 2006 – 2015 Dönemi Getirilerinin Vergilendirilmesi", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 154, Ekim 2005.

KIZILOT, Şükrü; "Tasarruf Araçlarının Vergisi", **Hürriyet Gazetesi**, 2 Eylül 2006.

KIZILOT,Şükrü; "Eurobond'ların Vergisi Netleşti", **Hürriyet Gazetesi**, 5 Ekim 2006.

KOÇ, Selman; "Devlet Tahvili, Hazine Bonosu ve Eurobond Kazançlarının Vergilendirilmesinde 2006 Yılından İtibaren Uygulanacak Esaslar", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 291, Kasım 2005.

KORKUSUZ, Mehmet; "Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Beyanı ve Vergilendirilmesi Rejiminde Yapılan ve 2006 Yılı Başında Yürürlüğe Girecek Olan Değişikliklerin Vergilemede Adalet İlkesi Işığında Vergilendirilmesi", **Vergide Gündem Dergisi**, Yayın No: 10, 2005.

KORKUSUZ, Mehmet; "Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarından Elde Edilen Gelirlerle İlgili Tevkifat Uygulamasında 5527 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler", **Vergide Gündem Dergisi**, Yayın No: 8, 2006.

OKUMUŞ, Semi; "Dar Mükellef Gerçek Kişilerin Devlet Tahvili ve Hazine Bonolarından Elde Ettikleri Gelirlerin Vergilendirilmesi", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 212, Mayıs 2006.

PEHLİVAN, Yafes; "Menkul Sermaye İratlarının Vergilendirilmesi", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 146, Şubat 2005.

SABUNCU, Faruk & UMURCAN, Gogo; "Mevcut Vergi Mevzuatı, Piyasa İçin Ne Kadar Belirsizlik Yaratıyor?", **Vobjektif**, Temmuz 2006.

SEVİĞ, Veysi; "Kar Dağıtımlarında Yeni Tevkifat Uygulaması", **Dünya Gazetesi,** 31 Temmuz 2005.

SEVİĞ, Veysi; "Çifte Vergilendirmeyi Önlemeye Göre GVK Geçici 67.Madde Uygulaması", **Dünya Gazetesi**, 1 Şubat 2006.

SEVİĞ, Veysi; "Kar Dağıtımında Yeni Stopaj Oranı", **Dünya Gazetesi**, 14 Eylül 2006.

SEVİĞ, Veysi; "Gelir Vergisi Yasası'nda Geçici 67.Madde Değişikliği", **Dünya Gazetesi**, 13 Temmuz 2006.

SEVİĞ, Veysi; "GVK Geçici 67.Madde Kapsamında Tevkifatta Değişiklik", **Dünya Gazetesi**, 04 Ağustos 2006.

SEVİĞ, Veysi; "Menkul Sermaye İratlarında İndirim Oranı Uygulaması", **Mali Çözüm Dergisi**, Haziran 1996.

SEVİĞ, Veysi; "Değer Artış (Diğer) Kazançlarının Matrahı", **Dünya Gazetesi**, 04 Kasım 2004.

TAN, Mustafa; "1 Ocak 2006 Tarihinden Önce İktisap Edilen Hisse Senetlerinin Elden Çıkarılma Zamanının Tespiti Sorunu", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 160, Nisan 2006.

TAN, Mustafa; "Geçici 67'inci Madde Kapsamında Tevkifata Tabi Tutulmayacak Olan Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesindeki Esaslar", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 210, Mart 2006.

TAN, Mustafa; "Sıfır Stopaj Sorunu Nasıl Çözülmeli?", **Referans Gazetesi**, 3 Ağustos 2006.

TAN, Mustafa; "Yerli Yatırımcıya Sıfır Stopaj Hata mı Olurdu?", **Referans Gazetesi**, 27 Temmuz 2006.

TAN, Mustafa; "Eurobond Gelirlerinde Tereddüt Bitiyor", **Referans Gazetesi**, 25 Mayıs 2006.

TBB YAYINLARI; "Özel Sektör Bono ve Tahvil İhraçlarının Gelişmemesinin Nedenleri, Alınması Gereken Önlemler ve Düzenlemeler", **Bankacılar Dergisi**, Sayı:35, 2000.

TEKİN, Cem; "2006–2015 Yılları Arasında Elde Edilen Mevduat Faizi ve Repo Gelirlerinin Vergilendirilmesi", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 206, Kasım 2005.

USLU, Cansu; "Hisse Senedi Kazançlarının Beyanı ve Vergilendirilmesinde Yeni Kurallar", **Vergide Gündem Dergisi**, Yayın No: 7, 2006.

UYAR, Adnan; "Bankalar ve Aracı Kurumlara Getirilen Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Getirileri Üzerinden Vergi Tevkifatı Yapma Zorunluluğu", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 22, Mayıs 2005.

ÜLGEN, Soner; "4842 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Kar Paylarının Vergilendirilmesi",**Vergi Dünyası Dergisi**, Haziran 2003.

ÜNAL, Oğuz Kürşat; "Sermaye Piyasalarında Hisse Senedi ile Değiştirilebilir Tahviller", **Yaklaşım Dergisi**, Yayın No: 69, İstanbul, 1998.

VURAL, İrfan; "Yeni Bir Tevkifat Uygulaması: Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Elde Tutulması ve Elden Çıkarılması Nedeniyle Sağlanan Gelirler Üzerinden Yapılacak Tevkifat", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 153, Eylül 2005.

YAZICIOĞLU, Adil; "Finans Piyasalarında Yeni Dönem: Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsası", **Vergide Gündem Dergisi**, Yayın No: 4, 2005.

ARAŞTIRMA – ETÜT – REHBER VE RAPORLAR

GÜLTEKİN, Mehmet; "Türk Sermaye Piyasasında Menkul Kıymetlerin Vergilendirilmesi", **Doktora Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1996.

Menkul Sermaye İradı Elde Edenlerin Gelir Vergisi Beyanname Düzenleme Rehberi 2006, Maliye Bakanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı, Yayın No: 6, Ocak 2006.

"Yatırımcının Vergi Rehberi", **Referans Gazetesi Eki,** 05 Ocak 2006.

TEKER, Murat Bahadır; "Gayrimenkul Finansmanı ve Yatırımı", **Sermaye Piyasası Kurulu, Yeterlilik Etüdü**, Yayın No: 43, 2. Baskı, Ankara, 1995.

TEKİNCE, Alp & AYAN, Oğuz; "Türk Sermaye Piyasasında Vergilendirme",A01 9308, **SPK Araştırma Raporu,** Ankara,1993.

KANUNLAR

193 Sayılı **Gelir Vergisi Kanunu**.

5527 Sayılı **Gelir Vergisi Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun**, Resmi Gazete, Tarih: 07.07.2006, Sayı: 26221.

BAKANLAR KURULU KARARLARI

2006/10731 Sayılı **Bakanlar Kurulu Kararı**, Resmi Gazete,Tarih: 23.07.2006, Sayı: 26237.

TEBLİĞLER

257 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği, (30.12.2005 tarihli 26039 sayılı R.G.)

258 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği, (30.09.2006 tarihli 26305 sayılı R.G.)

Aracılık Faaliyetleri ve Aracı Kuruluşlara İlişkin Esaslar Tebliği, Seri V No: 46,(07.09.2000 tarihli 24163 sayılı Ressmi Gazete)

Finansman Bonolarının Kurul Kaydına Alınmasına İlişkin Tebliğ, Seri III No: 13,(31.07.1992 tarihli 21301 sayılı Mükerrer Resmi Gazete)

Gayrimenkul Sertifikalarının Kurul Kaydına Alınmasına İlişkin Esaslar Tebliği,Seri III No:19,(20.07.1995 tarihli 22349 sayılı Resmi Gazete)

Hisse Senedi İle Değiştirilebilir Tahvillere İlişkin Esaslar Tebliği,Seri II No:15,(14.07.1992 tarihli 21284 sayılı Mükerrer R.G.)

Kar ve Zarar Ortaklığı Belgelerinin Kurul Kaydına Alınmasına İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ,Seri III No:27 ,(20.03.2003 tarihli 25054 sayılı Resmi Gazete)

Kara İştirakli Tahvil İhraç Esasları Tebliği,Seri II No:16,(14.07.1992 tarihli 21284 sayılı Mükerrer Resmi Gazete)

Katılma İntifa Senetleri İhracına İlişkin Esaslar Tebliği,Seri III No:10,(14.07.1992 tarihli 21284 sayılı Mükerrer Resmi Gazete)

Tahvillerin Kurul Kaydına Alınmasına İlişkin Esaslar Tebliği,Seri II No:13,(14.07.1992 tarihli 21284 sayılı Mükerrer Resmi Gazete)

Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliği, Seri VII No:10,(19.12.1996 tarihli 22852 sayılı Resmi Gazete)

Yatırım Ortaklıklarına İlişkin Esaslar Tebliği, Seri VI No:4,(31.07.1992 tarihli 21301 sayılı Mükerrer Resmi Gazete)

ELEKTRONİK KAYNAKLAR:

Ali EGEMEN, "Menkul Sermaye Gelirlerinin Vergilendirilmesinde Yeni Dönem", (Çevrimiçi) http://www.malihaber.com/ , 01.07.2006.

"Bankacılık Kanunu" ,(Çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr/turkce/mevzuat/bankalarkanunu / bankacilik_ kanunu.htm, 16.06.2006.

ERNST & YOUNG; "2006 Yılı Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirmesi Tablosu", (Çevrimiçi) http://www.vergidegündem.com.tr, 14.06.2006.

ERNST & YOUNG;SirkülerNo:103,"5517SayılıKanunve2006/10731 SayılıBakanlar Kurulu Kararı ile Yapılan Son Düzenlemeler Işığında, MKYF ve MKYO ileBorsa Yatırım Fonlarından Sağlanan Gelirlerin Vergilendirilmesi", (Çevrimiçi http://vergidegundem.com , 26.07.2006.

GVK, Madde 75, (Çevrimiçi) http://www.gelirler.gov.tr/ , 14.07.2006.

"Gelir Ve Kurumlar Vergilerinin Bazı Tevkifat Oranlarında Yapılan Değişiklikler Gelir Vergisi Kanunu'nun Geçici 67.maddesinde Yer Alan Tevkifat Oranları", (Çevrimiçi) http://www.turmob.org.tr/web/mevzuat/sirkuler/2006/2006-143.pdf , 28.07.2006.

"Menkul Kıymet Gelirlerinin Beyanı ve Vergilendirilmesi", (Çevrimiçi) http://vergidegundem.com , 17.08.2006.

"Menkul Kıymet Ve Diğer Sermaye Piyasası Aracının Başka Banka Veya AracıKuruma Aktarım Bildirimi/Menkul Kıymet Ve Diğer Sermaye Piyasası Aracının Fiziken Teslim Alınması-Edilmesi Halinde Yapılacak Bildirim",(Çevrimiçi) http://www.gelirler.gov.tr/ ,19.09.2006.

"VegilendirilmeyecekDeğerArtışKazançları",(Çevrimiçi)http:// www.gelirler.gov.tr/gelir2.nsf/GVK193?OpenFrameSet , 14.04.2006.

"Yeni Sermaye Piyasası Kanunu Tasarısı Taslağı Hakkında Genel Açıklamalar ",(Çevrimiçi) http://www.spk.gov.tr/ , 16.06.2006.

"Yürürlükteki SPK Tebliğlerine Ait Numerik Fihrist", (Çevrimiçi) http://www.spk.gov.tr/ mevzuat/mevzuat_html , 17.06.2006.

"258 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği", (Çevrimiçi) http://www.gelirler.gov.tr/gelir2.nsf/GVK193?OpenFromeSet , 04.10.2006.

"4842 sayılı Kanunun 17'inci maddesiyle eklenen geçici madde 62",(Çevrimiçi) http://www.gelirler.gov.tr/ ,14.07.2006.

"5527 sayılı Kanun ve 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yapılan son düzenlemeler ışığında menkul kıymetler ve borsa yatırım fonu ve ortaklıklarından sağlanan gelirlerin vergilendirilmesi ",(Çevirimiçi) http://www.vergidegundem.com/circular.asp?circular_id=1235 , 26.07.2006.

EKLER

EK-1:

Yürürlükteki SPK Tebliğlerine Ait Nümerik Fihrist

TEBLİĞ

SERİ ve NUMARASI TEBLİĞ ADI BÖLÜM VE SAYFA NUMARASI

Seri	**No:**		**Bölüm**	**Sayfa**
I	5	Hisse Senetlerinin Şekil Şartlarına İlişkin Tebliğ	2	32
I	7	Seri: I, No:5 Hisse Senetlerinin Şekil Şartlarına İlişkin Tebliğ'e Ek Tebliğ	2	56
I	26	Hisse Sentlerinin Kurul Kaydına Alınmasına ve Satışına İlişkin Esaslar Tebliği	2	3
I	30	Oydan Yoksun Hisse Senetlerine İlişkin Esaslar Tebliği	2	27
I	31	Birleşme İşlemlerine İlişkin Esaslar Tebliği	2	56/1
II	11	Tahvillerin Şekil Şartlarına İlişkin Tebliğ	2	74
II	13	Tahvillerin Kurul Kaydına Alınmasına İlişkin Esaslar Tebliği	2	61
II	15	Hisse Senedi ile Değiştirilebilir Tahvillere İlişkin Esaslar Tebliği	2	95
II	16	Kara İştirakli Tahvil İhraç Esaslar Tebliğ	2	100
III	10	Katılma İntifa Senetleri İhracına İlişkin Esaslar Tebliği	2	107
III	12	Banka Bonoları ve Banka Garantili Bonoların Kurul Kaydına Alınmasına Dair Tebliğ	2	124
III	13	Finansman Bonoların Kurul Kaydına İlişkin Tebliğ	2	134

III	14	Varlığa Dayalı Menkul Kıymetlerin Kurul Kaydına Alınmasına ve Genel Finans Ortaklıklarının Kuruluş ve Faaliyet İlkelerine Dair Esaslar Tebliği	2	151
Seri	**No:**		**Bölüm**	**Sayfa**
III	19	Gayrimenkul Sertifikalarının Kurul Kaydına Alınmasına İlişkin Esaslar Tebliği	2	161
III	20	Yabancı Sermaye Piyasası Araçlarının Kurul Kaydına Alınmasına ve Satışına İlişkin Esaslar Tebliği	2	168
III	26	Altın, Gümüş ve Platin Bonolarının Kurul Kaydına Alınmasına İlişkin Esaslar Tebliği	2	150/1
III	27	Kar ve Zarar Ortaklığı Belgelerinin Kurul Kaydına Alınmasına İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ	2	113
IV	1	Sermaye Piyasası Kanununa Tabi Olan Anonim Ortaklıkların Uyacakları Esaslar Hakkında Tebliğ	3	1
IV	2	Esas Sözleşmelerde 2499 Sayılı Kanuna Göre Yapılması Zorunlu Olan Değişiklikler ve Bunlar İçin Gerekli Nisaplara İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ	3	7
IV	7	Kayıtlı Sermaye Sistemine İlişkin Esaslar Tebliği	3	10
IV	8	Halka Açık Anonim Ortaklıklar Genel Kurullarında Vekâleten Oy Kullanılmasına ve Çağrı Yoluyla Vekâlet ve Hisse Senedi	3	39

		Toplanmasına İlişkin Esaslar Tebliği		
IV	9	İhraççıların Muafiyet Şartlarına ve Kurul Kaydından Çıkarılmasına İlişkin Esaslar Tebliği	3	15
IV	11	Sermaye Piyasası Kanunu'na Tabi Olan Anonim Ortaklıkların Uyacakları Esaslar Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ	3	50

Seri	**No:**		**Bölüm**	**Sayfa**
IV	13	Sermaye Piyasası Kanunu'na Tabi Olan Anonim Ortaklıkların İştirak Sınırlarının Belirlenmesine İlişkin Tebliğ	3	51
IV	27	Sermaye Piyasası Kanunu'na Tabi Olan Halka Açık Anonim Ortaklıkların Temettü ve Temettü Avansı Dağıtımında Uyacakları Esaslar Hakkında Tebliğ	3	56/3
IV	28	Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların Tutulmasının Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ	3	56/13
IV	29	Sermaye Piyasası Kanununa Tabi Anonim Ortaklıkların Genel Kurullarında Birikimli Oy Kullanımına İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ	3	56/29
V	6	Aracılık Faaliyetlerinde Belge ve Kayıt Düzeni Hakkında Tebliğ	4	31
V	7	Menkul Kıymetlerin Geri Alma ve Satma Taahhüdü ile Alım Satımı Hakkında Tebliğ	4	91

V	34	Aracı Kurumların Sermayelerine ve Sermaye Yeterliliğine İlişkin Esaslar Tebliği	4	106/1
V	46	Aracılık Faaliyetleri ve Aracı Kuruluşlara İlişkin Esaslar Tebliği	4	8
V	51	Aracı Kuruluşların Türev Araçların Alım Satımına Aracılık Faaliyetlerinde Düzenleyecekleri Belgeler ve Kayıt Düzeni Hakkında Tebliğ	4	106/67
V	55	Yatırım Danışmanlığı Faaliyetine ve Bu Faaliyette Bulunacak Kurumlara İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ	4	69

Seri	**No:**		**Bölüm**	**Sayfa**
V	59	Portföy Yöneticiliği Faaliyetine ve Bu Faaliyette Bulunacak Kurumlara İlişkin Esaslar Tebliği	4	62/1
V	60	Bireysel ve Kurumsal Portföylerin Performans Sunumuna, Performansa Dayalı Ücretlendirme Ve Sıralama Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ	4	68/19
V	65	Sermaye Piyasası Araçlarının Kredili Alım, Açığa Satış ve Ödünç Alma ve Verme İşlemleri Hakkında Tebliği	4	97
V	68	Aracı Kurumlarda Uygulanacak İç Denetim Sistemine İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ	4	68/37
VI	4	Yatırım Ortaklıklarına İlişkin Esaslar Tebliği	4	122

VI	15	Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıklarına İlişkin Esaslar Tebliği	4	137
VI	11	Gayrimenkul Yatırım Ortaklıklarına İlişkin Esaslar Tebliği	4	149
VII	10	Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliği	4	162/29
VII	14	Yabancı Yatırım Fonu Paylarının Kurul Kaydına Alınmasına ve Satışına İlişkin Esaslar Tebliği	4	192/1
VII	23	Borsa Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliği	4	192/17
VIII	1	Sermaye Piyasası Kurulunca Yayımlanmış ve Yayımlanacak Tebliğlere İlişkin Hükümler	8	1
VIII	3	Yeniden Değerleme Yapan Anonim Ortaklıkların "Sermaye Piyasası Kanunu" Açısından Uyacakları Esaslar	8	3

Seri	**No:**		**Bölüm**	**Sayfa**
VIII	5	Anonim Ortaklıklar ve Yardımcı Kuruluşların Resmi İlanlarının Yayımına İlişkin Esaslar	8	6
VIII	11	Menkul Kıymetleri Halka Arz Edilmiş Anonim Şirketlere Menkul Kıymet Alım Satımı ile Uğraşan Kuruluşların İlan ve Reklamlarında Uyacakları Esaslar Hakkında Tebliğ	3	18
VIII	22	Sermaye Piyasası Araçlarının Halka Arzında Satış Yöntemlerine İlişkin Esaslar Tebliği	8	8
VIII	34	Sermaye Piyasasında Faaliyette Bunanlar İçin	8	18/2-(1)

		Lisanslama ve Sicil Tutmaya İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ		
VIII	35	Sermaye Piyasası Mevzuatı Çerçevesinde Değerleme Hizmeti Verecek Şirketlere ve Bu Şirketlerin Kurulca Listeye Alınmalarına İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ	8	18/2-(11)
VIII	39	Özel Durumların Kamuya Açıklanmasına İlişkin Esaslar Tebliği	8	18/2-(23)
VIII	40	Sermaye Piyasasında Derecelendirme Faaliyeti ve Derecelendirme Kuruluşlarına İlişkin Esaslar Tebliği	4	195
VIII	45	Sermaye Piyasasında Uluslar arası Değerleme Standartları Hakkında Tebliğ	8	601
IX	1	İstanbul Menkul Kıymetler Borsasının Üyelerinin Tespitine İlişkin Tebliğ	7	201
IX	2	İstanbul Menkul Kıymetler Borsasının İlk Genel Kurul Toplantısı ve Bu Toplantıya Katılacak Üyelere İlişkin Tebliğ	7	205

Seri	**No:**		**Bölüm**	**Sayfa**
IX	3	İstanbul Menkul Kıymetler Borsasının Faaliyete Geçtiğinin İlanı Hakkında Tebliğ	7	211
X	7	"Sermaye Piyasasında Bağımsız Dış Denetleme Hakkında Yönetmelik" Hükümlerine Göre	6	42

		Özel Denetlemeye Tabi Ortaklıkların Belirlenmesi Hakkında Tebliğ		
X	12	Sermaye Piyasasında Bağımsız Dış Denetleme Hakkında Yönetmelik Hükümlerine Göre Sürekli ve Sınırlı Denetlemeye Tabi Ortaklık ve Kuruluşların Belirlenmesi Hakkında Tebliğ	6	44
X	15	Bağımsız Denetleme Kuruluşlarının Kamuya Duyurulması Hakkında Tebliğ	6	45
X	16	Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Hakkında Tebliğ	6	17
XI	1	Sermaye Piyasasında Mali Tablo ve Raporlara İlişkin İlke ve Kurallar Hakkında Tebliğ	5	1
XI	3	Sermaye Piyasasında Ara Mali Tablo ve Raporlara İlişkin İlke ve Kurallar Hakkında Tebliğ	5	59
XI	5	Sermaye Piyasasında Mali Tablo ve Raporlara İlişkin İlke ve Kurallar Hakkında Tebliğe Ek Tebliğ	5	63
XI	6	Menkul Kıymetler Yatırım Fonları Mali Tabloları ve Raporlarına İlişkin İlke ve Kurallar Hakkında Tebliğ	5	65
XI	7	Aracı Kurum Hesap Planı ve Planın Kullanım Esasları Hakkında Tebliğ	5	82
XI	19	Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinin Muhasebesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ	5	123

Seri	No:		Bölüm	Sayfa
XI	20	Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Düzeltilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ	5	131
XI	21	Sermaye Piyasasında Konsolide Mali Tablolara ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ	5	151
XI	25	Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ	5	165
XII	1	Sermaye Piyasası Kanununa Tabi Ortaklık ve Kuruluşların Mali Tablo ve Rapor Düzenleme, Kamuya Duyurma ve Bağımsız Denetleme Yükümlülüklerinin Belirlenmesine İlişkin Genel Açıklama Tebliği[292]		

Bunun yanı sıra, Sermaye Piyasası Kanunu'nda bakanlığın, müsteşarlığın ve kurulun belirlemeye yetkili kılındığı hususlar yönetmeliklerle düzenlenir. Yürürlükte olan 6 adet yönetmelik şu şekilde sıralanabilir:

1. Devlet Bakanlığı Yönetmelikleri ile İlgili Düzenlemeleri
   - Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu'nun Çalışma Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik
   - Emeklilik Şirketleri Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik (Yayım Tarihi: 28.02.2002)

[292] "Yürürlükteki SPK Tebliğlerine Ait Numerik Fihrist", (Çevrimiçi) http://www.spk.gov.tr/mevzuat/mevzuat_html , 17.06.2006.

- Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik (Yayım Tarihi: 28.02.2002)
- Bireysel Emeklilik Aracıları Hakkında Yönetmelik (Yayım Tarihi: 03.03.2004)
- Emeklilik Yatırım Fonlarının Kuruluş ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik (Yayım Tarihi: 28.02.2002)

2. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun Çalışmalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (Yayım Tarihi: 16.03.2004)
3. Bankaların Birleşme ve Devirleri Hakkında Yönetmelik (Yayım Tarihi: 27.06.2004)
4. Menkul Kıymetler Tanzim Fonunun İşleyişi Hakkında Yönetmelik (Yayım Tarihi: 24.09.1982)
5. Merkezi Kayıt Kuruluşunun Kuruluş, Faaliyet, Çalışma ve Denetim Esasları Hakkında Yönetmelik (Yayım Tarihi: 21.06.2001)
6. Yatırımcıları Koruma Fonu Yönetmeliği (Yayım Tarihi: 21.06.2001)'dir.[293]

[293] Reha TANÖR; **a.g.e.,** s. 30– 31 .

EK -2:

MENKUL KIYMET VE DİĞER SERMAYE PİYASASI ARACININ FİZİKEN TESLİM ALINMASI - EDİLMESİ HALİNDE YAPILACAK BİLDİRİM

İLGİLİ BANKA / ARACI KURUM	
Ünvanı	
Vergi Kimlik No.	
Vergi Dairesi	

TESLİM EDENİN / ALANIN	
Adı-Soyadı / Ünvanı	
Vergi Kimlik No.	

TESLİM ALINAN MENKUL KIYMETE İLİŞKİN BİLGİLER

Türü	Alış / İhraç Tarihi	Tutarı

TESLİM EDİLEN MENKUL KIYMETE İLİŞKİN BİLGİLER

Türü	Alış / İhraç Tarihi	Tutarı

Örnek No.:2206-a

MENKUL KIYMET VE DİĞER SERMAYE PİYASASI ARACININ BAŞKA BANKA VEYA ARACI KURUMA AKTARIM BİLDİRİMİ

AKTARMAYI YAPAN BANKA / ARACI KURUM	
Ticari Ünvanı	
Vergi Kimlik No.	
Vergi Dairesi	

Aktarmayı Talep Edenin		Aktarılan Menkul Kıymetin			Aktarmanın Yapıldığı Banka/Aracı	Aktarma Yapılanın	
Adı-Soyadı/Ünvanı	Vergi Kimlik No.	Türü	Alış/İhraç Tarihi	Tutarı		Adı-Soyadı/Ünvanı	Vergi Kimlik No.

Örnek No.: 2205-a

Kaynak: "Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Aracının Başka Banka Veya Aracı Kuruma Aktarım Bildirimi/ Menkul Kıymet Ve Diğer Sermaye Piyasası Aracının Fiziken Teslim Alınması-Edilmesi Halinde Yapılacak Bildirim", (Çevrimiçi) http://www.gelirler.gov.tr/, 19.09.2006.

EK-3:

ANLAŞMAYA TARAF OLAN ÜLKE	TAHVİL VE BONOLAR		HİSSE SENETLERİ
	Faiz Geliri	Alım Satım Kazancı (Ek:1)	Alım Satım Kazancı
Amerika Birleşik Devletleri	-% 10 (faiz banka veya tasarruf kuruluşları ile sigorta şirketleri gibi bir mali kuruluşun her ne tür olursa olsun verdiği kredilerden kaynaklanıyorsa) - % 15 (diğer durumlarda)	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan veya Türkiye'de Menkul Kıymetler Borsasına Kayıtlı olmayan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan veya Türkiye'de Menkul Kıymetler Borsasına Kayıtlı olmayan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Azerbaycan	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Avusturya Cumhuriyet	15 %	6 aydan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	6 aydan kısa süre içinde elden çıkarılan hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Almanya	15 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Arnavutluk	10 %	Elden çıkaranın mukim olduğu devlette vergilendirilir	Elden çıkaranın mukim olduğu devlette vergilendirilir.
B.A.E.	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
BANGLADEŞ	10 %	Elden çıkaranın mukim olduğu devlette vergilendirilir	Elden çıkaranın mukim olduğu devlette vergilendirilir.
Belçika	15 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan veya Türkiye'de Menkul Kıymetler Borsasına Kayıtlı olmayan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan veya Türkiye'de Menkul Kıymetler Borsasına Kayıtlı olmayan Hisse Senetleri vergilendirmeye tabi
Beyaz Rusya	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Bulgaristan	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Cezayir	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Çek Cumhuriyeti	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Çin	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Danimarka	15 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Endonezya	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi

Estonya (*)	10 %	Elden çıkaranın mukim olduğu devlette vergilendirilir.	Elden çıkaranın mukim olduğu devlette vergilendirilir.
Finlandiya	15 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Fransa	15 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Hollanda	-% 10 (vadesi iki yılı aşan borçlar kredi nedeniyle) - % 15 (diğerlerinde)	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan veya Türkiye'de Menkul Kıymetler Borsasına Kayıtlı olmayan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan veya Türkiye'de Menkul Kıymetler Borsasına Kayıtlı olmayan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Hindistan	-% 10 (faiz herhangi bir finansal kurum veya bir banka tarafından verilen herhangi bir borca karşılık ödeniyorsa) -% 15 (diğer durumlarda)	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	Hisse senedini elden çıkaran şirketin mukim olduğu ülkede vergilendirilir.
Hırvatistan	10 %	Elden çıkaranın mukim olduğu devlette vergilendirilir	Elden çıkaranın mukim olduğu devlette vergilendirilir.
Japonya	-% 10 (faiz herhangi bir finansal kurum tarafından alınmışsa) (**) -% 15 (diğer durumlarda)	Tahviller elden çıkarılan ülkede vergilendirmeye tabi	Hisse senetleri elden çıkarılan ülkede vergilendirmeye tabi
İngiltere	15 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
İspanya	-% 10 (faiz bir banka tarafından verilen herhangi bir borçtan kaynaklanıyor ise veya söz konusu faiz, ticari veya ekipmanın bir akit devlet teşebbüsüne kredili olarak satılması ile ilgili olarak ödeniyorsa), - % 15 (tüm diğer durumlarda)	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan ve Türk mukimine satılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan ve Türk mukimine satılan hisse senetleri vergilendirmeye tabi
İsrail	10 %	Elden çıkaranın mukim olduğu devlette vergilendirilir	Elden çıkaranın mukim olduğu devlette vergilendirilir
İsveç	15 %	Tahvili çıkaran şirketin mukim olduğu devlette vergilendirilir	Hisse senedini çıkaran şirketin mukim olduğu devlette vergilendirilir
İtalya	15 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan veya Türkiye'de Menkul Kıymetler Borsasına Kayıtlı olmayan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan veya Türkiye'de Menkul Kıymetler Borsasına Kayıtlı olmayan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Kazakistan	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Kırgız C	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri

			vergilendirmeye tabi
G. Kore	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Kuveyt	10 %	Elden çıkaranın mukim olduğu devlette vergilendirilir	Elden çıkaranın mukim olduğu devlette vergilendirilir
KKTC	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Letonya	10 %	Elden çıkaranın mukim olduğu devlette vergilendirilir	Elden çıkaranın mukim olduğu devlette vergilendirilir
Litvanya	10 %	Elden çıkaranın mukim olduğu devlette vergilendirilir	Elden çıkaranın mukim olduğu devlette vergilendirilir
Lüksemburg	-% 10 (2 yıldan fazla bir süre için yapılan borçlanma) -% 15 (diğer durumlarda)	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Macaristan	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Makedonya	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Malezya	15 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Mısır	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Moğolistan	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Moldova	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Norveç	15 %	2 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan veya Türkiye'de Menkul Kıymetler Borsasına Kayıtlı olmayan tahviller vergilendirmeye tabi	2 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan veya Türkiye'de Menkul Kıymetler Borsasına Kayıtlı olmayan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi.
Özbekistan	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Pakistan	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Polonya	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Romanya	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Rusya F	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Singapur	-% 7,5 (herhangi bir	Türkiye'de vergiye tabi	Türkiye'de vergiye tabi

	finansal kurum tarafından alınan faizler için) -% 10 (diğer durumlarda)		
Slovak C	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Slovenya	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Sudan	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Suriye	10 %	Elden çıkaranın mukim olduğu devlette vergilendirmeye tabi	Elden çıkaranın mukim olduğu devlette vergilendirmeye tabi
Tacikistan	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Tayland (*)	-% 10 herhangi bir finansal kurum (sigorta şirketi dahil) tarafından alınmış ise -% 15 (diğer durumlarda)	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Tunus	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Türkmenistan	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Ukrayna	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Ürdün	10 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi
Yunanistan	12 %	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan tahviller vergilendirmeye tabi	1 yıldan kısa süre içinde elden çıkarılan Hisse senetleri vergilendirmeye tabi

(*) Anlaşmanın uygulama tarihi 1.1.2006'dır.

(**) Finansal kurum ifadesi bankalar ve sigorta şirketlerini içermektedir. Ayrıca karşılıklı anlaşmayla bu kapsama diğer kurumlar da alınabilir.

Kaynak: "Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları Kapsamında Tahvil ve Bonolar ile Hisse Senetlerinden Elde Edilen Alım Satım Kazançları ve Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi", ERNST&YOUNG tarafından Şekerbank T.A.Ş. için hazırlanmıştır.,01.08.2006.